

1997. augusztus 28-29-én:

Tantervbörze

a NAT Tánc és dráma műveltségi területéhez kapcsolódóan

Magyar Drámapedagógiai Társaság és a Marczibányi Téri
Művelődési Központ szervezésében

Helyszín: Marczibányi Téri Művelődési Központ (1022 Bp. Marczibányi
tér 5/a. tel.: 212-2820, 212-4885, 212-5504)

Program:

augusztus 28.

10.00-10.30

Trencsényi Lászlónak, az OKI főigazgató-
helyettesének bevezetője

10.30-12.00

Wéber Péter: A fantázia szerepjátékai szocializál-
nak (komplex művészetelmélet színházi és filmta-
gozatok részére, 7-12. évfolyam)

Gabnai Katalin: A PAUZ munkacsoport tantervei-
ről

S. Takács Zsuzsa: Drámajátékok alsó tagozatos ta-
nítási órán

Kovács Andrásné: Drámajáték az általános iskola
5-8. osztálya számára

Neuwirth Annamária - Salamon Ferencné: Népi
játék és néptánc oktatás az általános iskolában

12.00-13.00

*Párhuzamos csoportokban részletes tantervismer-
tetés és konzultáció a szerzőkkel*

13.00-13.30

Dr. Sallai Éva ismerteti a Korona Kiadó új iro-
dalmi tankönyvcsaládját és az ELTE, a Korona Ki-
adó és a Budapesti Pedagógiai Szolgáltató Köz-
pontok tanártovábbképző programját

13.30-14.00

Szünet

14.00-15.00

Kerekasztal – a tantervet ismertetik:

Kaposi László - Szauder Erik: Dráma

Szabó Zsuzsa: Bábjáték

Uray Péter: Tánc- és mozgásművészet

Trencsényi László - Debreczeni Tibor: Kik azok
a Kútbanézők?

Gyémánt Csilla: Shakespeare tizennégy éveseknek

15.00-16.00

*Párhuzamos csoportokban részletes tantervismer-
tetés és konzultáció a szerzőkkel*

16.30-tól:

Mire lenne szükség... Képzési lehetőségek...

Összegzés (kétperces hozzászólások, kérdések
és válaszok).

A beszélgetés vezetői: **Gabnai Katalin** és
Trencsényi László

Lapunk különszámában válo-
gatást és részleteket közlünk
azon tantervek egyikéből-
másikából, amelyek a NAT
Tánc és dráma fejezetében sze-
replő, a drámára vonatkozó
követelményeket *valóban* a
dráma módszereivel és eszkö-
zeivel közelítik meg.
A mellékletet néhány komplex
művészeti tanterv ismertőjének
szántuk.

augusztus 29.

8.30

Gabnai Katalin: Báb, tánc, hagyomány és/vagy
drámajáték?

9.00-11.30

Németh Ervin: Irodalomtanítás másképpen

Czibula Ferencné: Drámatanítás – drámatanterv

Rajna Beatrix: Tánc és dráma összefonódása...

Kraicziné Szokoly Mária: Tánc-Dráma 1-6. osz-
tályban – tantervi modul

Rudolf Ottóné: Drámajátékok tanítása 1-8. osz-
tályban

Láposi Teréz: Hagyomány az iskolai életben

Szentirmai László: Báb 1-10. osztályig

Nagy Andrea: Mozgókép és médiaismeret tanítása
drámajátékok segítségével

Heffner Anna: Az Értékközvetítő és képességfej-
lesztő program keretében művészetek műveltségi
területre kidolgozott tanterv és taneszközök bemu-
tatása

12.00-13.00

*Párhuzamos csoportokban részletes tantervismer-
tetés és konzultáció a szerzőkkel*

13.30

Összegzés (kérdések és válaszok)

A beszélgetés házigazdája: **Rudolf Ottóné**

✿

A rendezvény ideje alatt árusítással egybekötött
könyvbemutatót tartanak az alábbi kiadók:

**Apáczai, Calibra, Candy, ÉKP, Helikon, Korona,
Marczibányi Téri Művelődési Központ, Móra,
Nemzeti Tankönyvkiadó**

✿

Szálláslehetőség a közeli diákotthonban: 560 Ft

✿

Kétnapos részvételi díj: 1.000 Ft (1. nap: 700 Ft, 2.
nap: 300 Ft)

✿

A rendezvény támogatója **Közoktatási Modernizációs
Közalapítvány.**

Dráma 1-4.

Az 1-4. évfolyamra kidolgozott tanterv **nem önálló** tantárgyként tervezi meg a drámajáték tanítását, hanem a **magyar nyelv és irodalom műveltségi területbe integrálva**. Ezen a kereten belül kíván csatlakozni a közös – az általános és a részletes – követelmények megvalósításához. A közös követelmények közül kiemelten segítheti a **hon- és népismeret**, a **kommunikációs kultúra**, a **tanulás** és a **pályaorientáció** céljainak megvalósítását.

A drámajáték tanterv **kiemelt céljai** közt szerepel a **személyiségformáló- és a fejlesztő funkció**, mely fontos szerepet kaphat a tanítás-tanulás folyamatának tágabb értelmezésében. A drámajáték többfunkciós gyakorlatai előmozdíthatják a **kapcsolatteremtést**, a **biztonságérzet** kialakítását, a **környezet megismerését**, és az **aktivitás feltételeinek megteremtését**.

A drámajáték bevezetéséhez **gyakorlatban képzett pedagógusokra** van szükség, olyanokra, akik **minimálisan 60 órás tanfolyamon** vettek részt. Szükséges, hogy ezeket a nevelőket az empátia, a tolerancia, a kreativitás jellemezze, és az is fontos, hogy pozitív énképpel rendelkezzenek.

A tananyagban szereplő gyakorlatok évfolyamonként bővülnek, tartalmuk egyre gazdagabb lesz. Elősegítik az aktív részvételt, s ezáltal a differenciált fejlesztést is, hiszen minden gyerek saját képességeihez mérten kapcsolódhat be a munkába, és így a cselekvés során folyamatosan fejlődhet.

A drámajáték tárgyi **eszközigénye** minimális. Fontos azonban a **játéktér** kialakítása, jól használható egy magnetofon, különböző hangulatú zenét tartalmazó hangkazettákkal. Hasznosak – a házilag is készíthető – ritmushangszerek, különféle használati tárgyak és textíliák.

A gyakorlatok folyamatossága és egymásra épülése segítheti a **szövegértés**, a **szövegelemzés** és a **szövegalkotás** folyamatos fejlesztését, előkészítve a **képi, az akusztikai, a grammatikai és az értékszintek** feltárását. Ezek az eljárások segíthetik a **mű szerkezetének vizsgálatát**, a **szereplők jellemzését**, és kapcsolataik megértését, a **különböző nézőpontok átélését**, és a köztük lévő különbségek érzékeltetését.

A készségfejlesztő gyakorlatok, az improvizációs játékok és az elemző beszélgetések során felállítható legfontosabb követelmény a **részvétel intenzitásának** növelése.

Az **értékelés** a drámajáték sajátos célkitűzéseiből adódóan kizárólag szövegesen történhet. Fontos eleme a **folyamatos megerősítés** és a pozitív beállítódás elősegítése. A közösen végzett munka elemzése mellett szerepet kap az egyéni értékelés is.

Dráma 1-4.

Megjegyzés

Az alábbi tanterv összhangban van a Nemzeti Alaptantervben leírt közös követelményekkel, kapcsolódik a műveltségi területenként megfogalmazott általános követelményekhez, és figyelembe veszi a részletes követelményeket is.

A drámajáték nem cél, hanem eszköz, amelyik segíti a teljes személyiség harmónikus fejlesztését és fontos szerepet vállalhat a tanítás-tanulás folyamatában is. Fontos eleme az oldott légkör megteremtése, a közös élmény, az együttlét, az aktív cselekvés. Ez a tevékenység azonban nem azonosítható a gyermekszínjátszással, mivel a közönség előtti megmutatkozás nem feltétlen velejárója, legfeljebb esetleges kiegészítője a tevékenységnek.

A drámajátékos gyakorlatokkal elősegíthető az értékközvetítés, az értékmegőrzés és a képességek fejlesztése. Alapvető feltétel az egymásra épülés és a folyamatosság. A drámajáték bevezetésekor – bármilyen életkorban is kezdődik – az alapozó gyakorlatokkal kell kezdeni a tevékenységet.

Ajánlás

Az első négy évfolyamon a drámajátékok tanítása az anyanyelv és irodalom műveltségi területbe integrálódik... Az alapozó időszakban nem szükséges külön óraszám, de hasznosnak látszik 3-4 alkalommal összevont órakeretben tartani a foglalkozást az új típusú gyakorlatok bevezetésére.

Előzmény

Mivel a tanulók nem azonos ütemben haladnak, helyzetelemzés segítségével tájékozódunk a gyermekek által elért szintről. Ezután lehet megfogalmazni a továbbhaladás lehetőségeit és formáit.

Részei

Drámajáték 1.	PauzMűvTD 1.
Drámajáték 2.	PauzMűvTD 2.
Drámajáték 3.	PauzMűvTD 3.
Drámajáték 4.	PauzMűvTD 4.

Cél	Követelmény	Tartalom
<p><i>I. Személyiségformáló funkciók</i></p> <p>– Érjük el, hogy a közösen végzett tevékenységek során tanítványainkban alakuljon ki a megfelelő szintű önismeret, közelítsen egymáshoz a vágyott és a reális énkép. Fejlődjön önfegyelmük, önuralmuk.</p> <p>– Tegyük képessé őket arra, hogy tudjanak figyelni egymásra, fogadják el társaikat, és mutassanak készséget az együttműködésre.</p> <p><i>II. Fejlesztő funkciók</i></p> <p>– A drámajátékos gyakorlatok segítsék elő a készségek és képességek fejlődését.</p> <p>A kommunikációs képességek fejlesztésére, az asszociációs gyakorlatok, a szórakéztetés játékaival, az üzenetváltások, az utánzások és a körmesék alkalmasak.</p> <p>A felfogóképességet, az összpontosítást a koncentrációt fejlesztő gyakorlatokkal, a memóriát az emlék és fantázia-, a megőrzés és az újratemetés játékaival lehet fejleszteni.</p> <p>– A tájékozódási képességeket az érzékszervi finomítások, térhasználat, a tér és anyaga elnevezésű játékok, továbbá a bizalom-, ügyességi-, a ritmusjátékok segítségével fejleszthetjük.</p> <p>Mindezek elősegíthetik a gyermekek eredményesebb aktivitását, munkavégzését, és általuk alkalmassá tehetjük őket az eredményes önművelésre.</p> <p>– A megvalósítandó célok között fontos szerepet kell, hogy kapjon a pszichikus funkciók sokoldalú aktivizálása (az érzékelés, az észlelés, a figyelem, az emlékezés, képzelet, a gondolkodás, az érzelem, az akarat és a cselekvés)</p>	<p>A célokat az egész közösségre adjuk meg, a követelményeket azonban differenciáltan kell megfogalmazni. Az a legfontosabb szempont, hogy a gyermek önmagához képest milyen mértékben fejlődött.</p> <p>– Ismerjék meg az alapvető drámai kifejezésformákat, és ezeket építsék be tevékenységükbe.</p> <p>– Egyre nagyobb intenzitással kapcsolódjanak be a készségfejlesztő gyakorlatokba, improvizációs játékokba és a közös dramatizálás folyamatába.</p> <p>– Vegyenek részt a bábok, a maszkok készítésében, és az azokkal folytatott játékokban.</p> <p>– Legyenek képesek figyelni önmagukra, társaikra; legyenek képesek együttműködésre, kapcsolatteremtésre, kapcsolattartásra.</p> <p>– Használják a kommunikációs kultúra eszköztárát a tudás megszerzéséhez, a társadalmi érintkezés mindennapi formáihoz, egymás megértéséhez, elfogadásához és megbecsüléséhez.</p> <p>– Értsék a kezdet és a vég fogalmát, ismerjék fel a szereplők szándékai és tettei közti összefüggéseket.</p> <p>– Kapcsolódjanak be az elemző beszélgetésekbe, nyilvánítsanak véleményt saját és társaik teljesítményéről.</p>	<p>– Az alapozó gyakorlatokat minden belépő évfolyamnak el kell végeznie. Életkoronkénti eltérés csak a megfogalmazásban, az értelmezés módjában, az intenzitásban és az elsajátításra szánt időben, annak ütemezésében lehet.</p> <p>– Az egyes új gyakorlatok, gyakorlatsorok bevezetésénél először csoportmunkával indulunk, csak később lehetséges egyéni bemutatkozás.</p> <p>– Alapvetőek és sokoldalúan hasznosíthatók a bemelegítő, feszítő-lazító, ráhangoló és asszociációs gyakorlatok.</p> <p>A drámajátékok és a drámapedagógia egyéb gyakorlatai többségében több funkcióval, ezért nehéz egyféle szempont szerinti csoportosításban közölni ezeket. Ennek ellenére, a jobb és könnyebb tájékozódás érdekében, a pedagógusok szabad választási lehetőségét meghagyva a következő területeket emelnénk ki:</p> <p><i>1. A kapcsolatteremtés játékaival:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • önértékelés és partnerészlelés • üzenetváltás • koncentrációt fejlesztő játékok • beszédművelés gyakorlatai (légzés, hangképzés artikuláció, hangerő, hangszín, ritmus, tempó, szóráskészítés, asszociációs játékok) <p><i>2. A biztonságot erősítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • bizalomjátékok • utánzójátékok • térhasználat, tér és anyaga <p><i>3. A környezet megismerését segítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • érzékszervi finomítások • ritmusgyakorlatok • megőrzés és újratemetés • improvizációs gyakorlatok <p><i>4. Az aktivitást elősegítő gyakorlatok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ügyességi játékok • ritmusgyakorlatok • feszítő- lazítójátékok • gimnasztikai gyakorlatok <p><i>5. Kiegészítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • bábkészítés, bábos játékok • maszkok készítése és használata.

Értékelés

A drámajáték sajátos célkitűzéséből adódik, hogy csak biztatást magában foglaló, személyre szóló értékelést alkalmazhatunk. A pozitív beállítódású, megerősítő értékelés viheti előbbre a tanulót a feladatok elvégzésében. Fontos, hogy minden gyermeknek az önmagához viszonyított fejlődését fogalmazzuk meg.

Az értékelés szempontjai lehetnek 1- 4. évfolyamra:

- az aktivitás, a játékbatárság fejlődése
- előrehaladás az önértékelés területén
- az együttműködési szándék erősödése
- bekapcsolódás az elemző beszélgetésekbe

Feltételek

- A drámajátékos foglalkozásokat, akár befogadó tantárgy keretében foglalkoznak vele, akár önálló tárgyként

kezelik, csakis képzett pedagógus tarthatja. Minimum 60 órás képzés szükséges, és emellett folyamatos önművelés, továbbképzés.

- Fontos a pedagógus beállítódása: csakis toleráns, és megfelelő empátiás készséggel rendelkező, pozitív énképű nevelő alkalmas erre a feladatra.
- Szükséges a megfelelő játéktér kialakítása, amelyik biztosítja a gyermeknek a szabad mozgást és lehetővé teszi a kapcsolatfelvételt, a kapcsolattartást.
- Eszköztár: a legszükségesebb, a gyerekek által összegyűjtött, kellékeket tartalmazza (kendők, fátylak, nagyobb méretű textíliák, kalapok, táskák, különböző tárgyak stb.)
- Hangszerek, amelyek közt megtalálhatóak a készen kapható és a gyermekek által készíthető ritmushangszerek, esetleg néhány fűvós hangszer is.
- Szerszámok, melyek a bábok és maszkok készítéséhez szükségesek.
- Magnetofon, hangkazetták.
- Kézikönyvtár; mesék, versek, népi játékok gyűjteményeivel.

Drámajáték 1.

PauzMűvTD 1.

Megjegyzés

Az irodalomórák menetébe épülnek be az alapozó gyakorlatok a fokozatosság és a folyamatosság szabályainak betartásával. Szükséges az óvodából hozott játéktechnikákra támaszkodni.

Cél	Követelmény	Tartalom
<p>– A kellemes csoportlégtér kialakítása és továbbfejlesztése, beilleszkedés az osztály munkájába, az együttműködés kialakítása.</p> <p>– A testtudat alakításával az önismeret, a társakkal és a felnőttekkel való együttműködés során az emberismeret alakítása.</p> <p>– Az érzékszervi finomítások gyakorlataival a képzelet gazdagítása és a belső kép alakítása.</p> <p>– A kommunikációs képességek közül a beszéd és a nonverbális eszközök megfelelő szintű alkalmazása.</p>	<p>– Kapcsolódjanak be a közös játékba, és tevékenyen vegyenek részt abban.</p> <p>– Örüljenek a saját és a mások sikerének, reálisan tudják értékelni teljesítményeiket.</p>	<p>Ajánlott témakörök: a csoportban használt olvasókönyvben szereplő mondókák, kiolvasók, nyelvtörök, magyar és más népek meséi, állatmesék.</p> <p><i>Kiegészítés:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • népi gyermekjátékok • élethelyzetek (tájékozódás a közvetlen környezetben, kapcsolatok a családban, iskolában, közterületen stb.) <p>Javasolt játékok, gyakorlatok:</p> <p><i>1. A kapcsolatteremtés játéka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tükröm, tükröm (ön- és társmegfigyelés) • Mondjuk ketten! (együttműködés) • Figyelj rám! (üzenetváltás: arcjáték, tekintet, gesztus, testtartás, távolságtartás) • Mi változott? Jegyezd meg! (koncentrációt fejlesztő) • Mondjuk szépen! (hangadás, artikuláció, hangerő, tempó), légzőgyakorlattal, mozgással • Mi jut eszedbe? (asszociációs játékok) • Mit visz a kishajó? (asszociációs játékok) • Melyikre gondoltam? (asszociációs játékok) <p><i>2. A biztonságot erősítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vak kigyó (bizalom) • Tükörjáték, Karmester, Játékbolt (utánzás) • Folyosók (tér) <p><i>3. A környezet megismerését segítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mit hallasz? Hangzó mese • Hol ketyeg?, Hol szól, ki szól? (hangérzékelés) • Mivel kínáltalak? (ízérezkelés) • Minek az illata? (szaglás) • Vak-rajzolás (tapintás) • Cipővadász, Tárgyak az asztalon (megfigyelés emlékezet) • Varázsláda (megőrzés, újratereztetés) <p><i>4. Az aktivitást segítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bábkereső, Tűz-víz, Lopakodó (ügyességi) • Tapsolók, Így kell járni!, Bumm!, Hangtükör (ritmus) • Gumiember (feszítő-lazító) <p><i>Bábkészítés:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • síkbábok • zacskóból készített maszkok

		<i>Bábjáték, maszkos játékok:</i> • rövid népmesék, élethelyzetek
--	--	--

Drámajáték 2.

PauzMűvTD 2.

Megjegyzés

Az irodalom órák folyamatában, a szövegértés vizsgálata közben az alapozó, a személyiségformáló és -fejlesztő játékok, gyakorlatok bevezetése és alkalmazása.

Cél	Követelmény	Tartalom
(az 1-2. évfolyam végén) – A kellemes csoportlégtér kialakítása és továbbfejlesztése, beilleszkedés az osztály munkájába, az együttműködés kialakítása. – A testtudat alakításával az önismeret, a társakkal és a felnőttekkel való együttműködés során az emberismeret alakítása. – Az érzékszervi finomítások gyakorlataival a képzelet gazdagítása és a belső kép alakítása. – A kommunikációs képességek közül a beszéd és a nonverbális eszközök megfelelő szintű alkalmazása.	(az 1-2. évfolyam végén) – Kapcsolódjanak be a közös játékba, és tevékenyen vegyenek részt abban. – Örüljenek a saját és a mások sikerének, reálisan tudják értékelni teljesítményeiket.	Ajánlott témakörök: • A csoportban használt olvasókönyvben található mesék (népmesék, műmesék), verses mesék. • Kiegészítés: élethelyzetek, a család és a család ünnepei. Javasolt játékok, gyakorlatok <i>1. A kapcsolatteremtés játécai:</i> • Együttes mozgás zenére, Tartsd a távolságot! (kapcsolat, bizalom) • Portré, Csoportkép, Ki a tolvaj? (üzenetváltás) • Tükörjátékok, Karmester játékok (koncentráció) • Mondd szebben! (hangadás, artikuláció, hangerő, hangszín, ritmus, tempó) • Telefonosdi • Állatnyelv (szórakéztető) <i>2. A biztonságot erősítő játékok:</i> • Vakjátékok (bizalom, tér) • Térkitöltés, Szoborjátékok (térkapcsolat) • Élethelyzetek mozgással (improvizáció) <i>3. A környezet megismerését segítő játékok:</i> • Érzékelő gyakorlatok • Hangszerek, hangulatok (kapcsolat a környezet hatásai között) • Változó tárgyak, tárgyak sorsa • Varázsláda (megőrzés, újratereztetés) <i>4. Az aktivitást segítő gyakorlatok:</i> • Labdajátékok, Szabályjátékok (ügyességi) • Névrítmus, belső ritmus, hallható, látható ritmus • Ritmustelefon (ritmusjátékok) • Zenekar • Hóember, jégcsap, léggömb (feszítés, lazítás) <i>Kiegészítő játékok:</i> • bábok készítése: sík, kesztyű • maszkok készítése • bábjáték, maszkos játékok (mesék, élethelyzetek)

Drámajáték 3.

PauzMűvTD 3.

Megjegyzés

Az irodalom órák keretében, a szövegértés, a szövegelemzés menetében az ismert drámajátékok, gyakorlatok alkalmazása az időpont, a helyszín, a szereplők jellemzőinek vizsgálata közben.

Cél	Követelmény	Tartalom
– A koncentráció időtartamának és intenzitásának növelése. – Elérendő cél, hogy tudjanak tájékozódni térben, és a szociális kapcsolatok rendszerében. – Gazdagodjon ön- és emberismeretük.	– Tudjanak biztonságosan dolgozni csoportban, párban és önállóan. – Legyenek képesek rövid meséket, történeteket önállóan elmondani, vegyenek részt a közös dramatizálás folyamatában. – Szerezzenek jártasságot az érzékelő, a	Ajánlott témakörök: – A csoportban használt olvasókönyvben szereplő mesék, mondák és a téli ünnepkörhöz kapcsolódó leírások – Kiegészítés: néphagyományok, népszokások (Lucázás, betlehemezés, vízke-

<p>– A pszichikai funkciók kiemelt fejlesztése, ilyen az érzékelés, az észlelés, a képzelet, az érzelem, az akarat és a cselekvés.</p>	<p>ritmus- és a fantáziagyakorlatok végzésében.</p> <p>– Tudják a szövegeket elemezni úgy, hogy felismerjék a kezdetet és a befejezést, ismerjék fel az idő, a helyszín, a szereplők jellemzőit és a szándékot, amelyek a szereplők tetteit irányítják.</p> <p>– Kapcsolódjanak be az elemző beszélgetésekbe.</p>	<p>reszt, farsang)</p> <p>– Élethelyzetek: az iskola, barátság, becsület.</p> <p>Javasolt játékok, gyakorlatok:</p> <p><i>1. A kapcsolatteremtés játéka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Szoborépítés, szoborcsoport (együttműködés, térépítés) • Bábos játék (bizalom, együttműködés) • Ismerem? Felismerem? (partnerkapcsolat) • Adok-kapok, Játszd el a kezdeddel! • Szavak nélkül is értjük egymást! (üzenetváltás) • A tanár úr azt mondta, Hullámjáték, Papucsbújtató, Mi van a kezdedben? (koncentrációs gyakorlatok) • Felelgetős játékok, Szóalj meg! (beszédművelés mozgással) • Számbeszéd, Halandzsa, Félmondatos (szórakéztetés) <p><i>2. A biztonságot erősítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vakvezetés, egyedül (bizalom) • Csoportos, majd egyéni mimetizálás • Megelevenedett táj (mimetikus játék) • Nem az, ami... (improvizálás, utánzás) • Tércsoport, Csoportkép vezényszóra, • Tartsd a távolságot! (térépítés) <p><i>3. A környezet megismerését célzó gyakorlatok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mi ez? (felismerés bekötött szemmel) • Tükörjáték (kacsintás, érzékelés, figyelem) • Beszélő kép, Élő kép, Mese-játék • Tévjáték (megőrzés, újratertetés) <p><i>4. Az aktivitást elősegítő gyakorlatok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Labdajátékok, sportjátékok (ügyeségi) • Ritmus párbeszéd (ritmus) • Feszítő- lazító gyakorlatok <p><i>Kiegészítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • bábkészítés (sík, kesztyű, gyűszű), bábjáték • maszkok készítése és használata • mesék, verses mesék, mondák, dramatizálása • népi játékok
--	---	---

Drámajáték 4.

PauzMűvTD 4.

Megjegyzés

Az irodalom órákon a szövegértés, szövegelemzés közben megismert technikák alkalmazásával segíthető a beleélés képességének és a belső kép alakításának képessége, a fogalmak tartalmi jegyeinek gazdagítása.

Cél	Követelmény	Tartalom
<p>(A 3- 4. évfolyam végén)</p> <ul style="list-style-type: none"> – A koncentráció időtartamának és intenzitásának növelése. – Elérendő cél, hogy tudjanak tájékozódni térben, és a szociális kapcsolatok rendszerében. – Gazdagodjon ön- és emberismeretük. – A pszichikai funkciók kiemelt fejlesztése. 	<p>(A 3- 4. évfolyam végén)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tudjanak biztonságosan dolgozni csoportban, párban és önállóan. – Legyenek képesek rövid meséket, történeteket önállóan elmondani, vegyenek részt a közös dramatizálás folyamatában. – Szerezzenek jártasságot az érzékelő, a ritmus- és a fantáziagyakorlatok végzésé- 	<p>Ajánlott témakörök:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A csoportban használt olvasókönyvben szereplő mesék, mondák, és a tavaszi ünnepkörhöz kapcsolódó leírások. – Kiegészítés: néphagyományok játéka, télbúcsúztató, tavaszközszöntő, húsvét. – Élethelyzetek: barátság, betyárbeccsület, fiúk- lányok

<p>se, ilyen az érzékelés, az észlelés, a képzelet, az érzelem, az akarat és a cselekvés.</p>	<p>ben.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tudják a szövegeket elemezni úgy, hogy felismerjék a kezdetet és a befejezést, ismerjék fel az idő, a helyszín, a szereplők jellemzőit és a szándékot, amelyek a szereplők tetteit irányítják. – Kapcsolódjanak be az elemző beszélgetésekbe. 	<p>Javasolt játékok, gyakorlatok:</p> <p><i>1. A kapcsolatteremtés játéka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Szoborépítés, szoborcsoport (együttműködés) • Kacsintó, Titkos karmester, Fekete-fehér-igen-nem... (üzenetváltás) • Mánias család (koncentráció) • Beszéd-mozgás (beszédművelés) • Telefonosdi, körmesék, dramatizálás (szórakésztetés) <p><i>2. A biztonságot erősítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Egyedül, Tanulmányúton (bizalom) • Hogy volt az elején? (utánzó improvizáció) • Térformálás, tájékozódó játék (tér és anyaga) <p><i>3. Környezet megismerését segítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hangok, színek, illatok, ízek skálája • Mit fejeznek ki? (érezkelés, beleélés) • Diaképek, improvizáció, dramatizálás • Az én három kívánságom (újratemtés) <p><i>4. Az aktivitást elősegítő játékok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Őrjáték, labdajátékok (ügyesség, koncentrálás) • Ritmikus párbeszéd, ritmushangszerek (ritmus) • Feszítés- lazítás gyakorlatai • Bábjáték: mesedramatizálás
---	--	--

Kovács Andrásné:

Drámajáték 5-8. évfolyam

Negyvenhárom évi tanítási tapasztalatot sűrít szerzője ebbe a tantervbe, teljes szabadságot adva a felhasználó pedagógusnak, hogy **önálló óraként**, vagy **befogadó tantárgyba építve** alkalmazza-e azt.

Felhasználható óraszám: 74-74 óra az 5-6. és 7-8. osztályokban, évfolyamonként 37-37 órával számolva. Kiemelt hangsúllyal a **kommunikációs**, a **hon- és népismereti témákat** ajánlja. Legfontosabb céljának a **kreatív, problémamegoldó gondolkodásra nevelést**, az **ön- és társismeret fejlesztését** tartja. A drámapedagógiai és konfliktuspedagógia módszerek bármely iskolatípusban használhatóak.

Egyetlen feltétele van a tanterv megvalósításának, de ez nagyon fontos: **olyan vezető tanár szükséges, aki 120 órás képzés után vizsgázott, kellő önismerettel, empátiával, a kifejező közlés tanításának gyakorlati és elméleti ismereteivel rendelkezik, s tájékozott a fejlődéslélektan gyermek- és ifjúkorra vonatkozó fejezeteiben.**

Gabnai Katalin

Ajánlás:

43 évi pedagógusi tapasztalatomat sűrítettem ebbe a tantervbe, ezért elképzelhető, hogy maximalistának tűnik. Teljes szabadságot adok abban, hogy mit tart fontosnak az a pedagógus, aki munkája során a felvázolt gondolatok alapján halad.

25 éve tudatosan alkalmazom a drámajátékot:

- magyar irodalom és anyanyelvi órákon;
- önálló tantárgyként 10 évig tanítottam (órarendbe iktatva);
- magatartáskultúrát tanítva délutáni elfoglaltságokon (heti 2 órában);
- osztályfőnöki órákon;
- rendhagyó irodalomórákon;
- könyvtárórákon;
- színjátékos csoportjaimban.

20 éve tanítom a gyakorló pedagógusokat a drámapedagógia ismereteire, módszerére, és a tőlük kapott visszajelzést

is beépítettem a tantervbe.

Sok sikert kívánok azoknak a pedagógusoknak, akik ehhez a személyiségközpontú pedagógiai irányzathoz csatlakoznak.

Kovács Andrásné

Megjegyzés:

Az alkalmazó iskola döntheti el, hogy önálló tantárgyként, vagy más tantárgyakba beépítve (pl. magyar nyelv és irodalom) alkalmazza ezt a tantervet.

Szerkezet: soros; óraszám: 148 óra

Cél:

- A kreatív gondolkodás,
- a problémamegoldó,
- az elemző,
- a konstruktív,
- az improvizációs,
- a döntéshelyzetekkel való bánni tudás, a döntési,
- a kommunikációs,
- a konfliktuskezelő,
- az érzékelési-észlelési,
- a kooperatív,
- a játékokban, gyakorlatokban történő részvétel,
- a szabályalkotó, szabálytartó képességek fejlesztése.

- Az önismeret gazdagítása.
- A színházi dramaturgia, a „színházcsinálás” alapelemeinek a megismertetése.
- A helyi hagyományok megismertetése, s a hagyományok tiszteletben tartására történő nevelés.
- Új hagyományok teremtése.
- Toleráns és empatikus magatartás kialakítása.
- Az érzélemvilág pozitív irányú gazdagítása.
- Nyitottság kialakítása az irodalmi (s egyéb művészeti terület által közvetített) élmény befogadására.

Követelmény

Életkorának és fejlődési ütemének megfelelően:

Vegyen részt:

- a gyakorlatokban, játékokban és az elemző munkában
- előadáson, a színház szabályainak betartásával

Legyen képes

- kreatív gondolkodásra és problémamegoldásra
- a döntéshelyzetekkel való bánni tudásra, a döntések súlyos következményeinek elemzésére
- saját és mások megnyilvánulásának, munkájának értő és toleráns elemzésére
- a pontos szóbeli kifejezésre
- a kifejező játékokra

Tudjon:

- élő kommunikációs helyzetekben korunknak megfelelő szinten – eredményesen és konstruktívan – dönteni és megfelelni

Tudja:

- alkalmazni az önismeret és a csoportdinamika egységét

Ismerje:

- saját teherbíró képességét, fejlődjön önismerete
- a színházi dramaturgia és a színházcsinálás alapelemeit, alaphelyzeteit
- a demokratikus légkörben való alkotó munkát
- a helyi hagyományokat, és igyekezzen újakat teremteni
- a megszerzett, elsajátított, kialakult kultúrája épüljön be a család, iskola, település életébe

Némileg értsen

- a konstruktív konfliktuskezeléshez, annak stratégiáihoz

Előzmény:

Tartalmi és tudásbeli előzmények: a NAT által előírt, 1-4. osztályban elérhető követelményekre épülő művészeti nevelés.

Tartalom:

1. Kommunikáció

- aktív részvétel az ún. kisközösségi kommunikációs helyzetekben, az alkalomnak megfelelő felszólalás, érvelés, vita stb.
- együttműködési képesség a beszédpartnerrel

2. A színház eszközrendszerének megismerése:

- kreatív játékok
- dramatikus készségfejlesztés
- szituációs és helyzetgyakorlatok

AJÁNLAT (lehetőségektől függően):

- színházlátogatás, vagy helyi előadás (pl. amatőr csoport előadásának) megtekintése
- színdarab vagy produkció létrehozása

3. Népi színjátszás és néphagyományok

- népi gyermekjátékok
- mozgásos népi gyerekjátékok
- népi csoportjátékok
- ünnepi és énekes játékok

Tartalom és alkalom:

- farsangi ünnepek, választással
- Szent István-napi ünnep
- jeles napok, választással

Megjegyzés:

Minden olyan hagyományt ragadjunk meg, amely segíti céljaink megvalósítását, pl. betlehemezés, regölés, pünkösddőlés...

Részei

Drámajáték 5-6. évfolyam, OKI96 DJ5-6.

Drámajáték 7-8. évfolyam, OKI96 DJ7-8.

Értékelés

A drámajáték szellemétől idegen mindenfajta minősítés, s legfőképpen az osztályozás. Mivel a közoktatási törvény a 6. évfolyam végéig engedi meg az osztályozás nélküli értékelést, ezért feltétlenül fontos ezen évfolyam végéig a szóbeli, funkcióját tekintve ösztönző, fejlesztő értékelés megvalósítása. A 7-8. évfolyamon, amennyiben önálló tantárgyként jelenik meg, célszerű a tanári értékeléssel egybekötött tanulói önértékelés által adott „osztályzatokat” alkalmazni. Ennek funkciója is csak az ösztönzés, fejlesztés lehet, s nem a minősítés. Alkalmazott tárgy esetén az adott tantárgy értékelési rendszerébe kell beépíteni a fentebb leírtak figyelembevételével. A tanár néhány tesztlapot elemezhet, de csak önmaga számára, a munka eredményes folytatása érdekében.

Az alkalmazó iskola döntse el, hogy a saját általános értékelési elveinek mennyiben felelnek meg a fentebb leírtak.

Feltételek

1. Személyi feltételek:

- **Tanár:** Ezt a tantervet csak az a nevelő (tanár) tudja kreatívan a maga és a csoportja képére formálni, és tanmenetet készíteni belőle, aki az 5. osztály elkezdésekor legalább 40 óra gyakorlati képzésen túl van, és mire a 6. osztályt elkezdi, beiratkozik a vizsga-előkészítő és felkészítő tanfolyamra is (80 óra); továbbá a négy év alatt folyamatosan képzi önmagát. Hosszú távon ajánlatos drámapedagógiai táborban is részt vennie, vagy szaktanári végzettséget szereznie.
- **Csoport** ideális létszáma 18-22 fő

2. Hely:

Ahol dolgoznak. Ideális egy tanteremnyi szabad, zárt tér lenne, kevés és mozgatható bútorral, de alkalmazni lehet tanteremben is – ott azonban ki kell alakítani a szabad teret, mert a legtöbb játék mozgás- és térigényes.

3. Tárgy és eszköz:

Színesek, filctollak, olló, csomagolópapír, rajzlap, írólap, ragasztó, színes papírok, hulladék textíliák, madzag stb.

A hagyományok, népszokások kellékeit, viseleteit stilizáltan is el lehet készíteni. Ezt a néprajzi forrás határozza meg.

Drámajáték 5-6. évfolyam

OKI96 DJ5-6.

Megjegyzés

A pedagógus dönti el a kétévi 74 óra felhasználásának lehetőségeit: melyik témához mennyi időt használ fel, s milyen elosztásban (tömbösítve, vagy heti bontásban).

Azt is a pedagógusra bizzuk, hogy ezt az időtartamot más tantárgyakkal integrálva, vagy külön tantárgyként tanítja (ez nagyban függ az iskola és a tanár helyi lehetőségeitől).

Szerkezet: soros; óraszám: 74 óra

Cél:

Lásd a bevezetőben írtakat.

Részei

- a) „Itt és most légy jelen!”
- b) Kommunikáció
- c) A színház eszközrendszerének a megismerése
- d) Apáról fiúra

„Itt és most légy jelen!”

Megjegyzés:

A cím jelentésének értelmezése: a drámajáték mindig térben történik, az egész testet, személyiséget célozza meg, ezért segíteni kell a tanítványokat abban, hogy ismerjék, vállalják önmagukat.

Törekedjenek arra, hogy a magatartási kultúrának, a viselkedési bátorságnak, a verbális és a nonverbális eszköztárnak a birtokában azt sugározzák és közölgék, amit az adott helyzetben legmegfelelőbbnek tartanak.

Követelmény:

TUDJON:

- gazdálkodni az idővel

FIGYELJE MEG:

- saját, cselekvéseiben megnyilvánuló érzésvilágát;
- a környezetében élők érzelmi megnyilvánulásait, reakcióit.

Elemesse a cselekvésekben megnyilvánuló érzelmek/indulatok szerepét.

TANULJA MEG:

- hogy döntéseket hozó felelős személy, melyet a test-lélek-szellem harmóniája irányít.

FEJLŐDJÖN:

- a személyes felelősségvállalási képessége;
- az önfegyelme;
- a kulturált fellépési képessége.

Tartalom

1. Érzékszervi finomítás játéka.
2. Fantáziafejlesztés, improvizációs készségfejlesztés játéka.
3. Ismerkedés, kapcsolatteremtés, bizalom játéka.
4. Kreativitást fejlesztő gyakorlatok.
5. Lazító és koncentrációs gyakorlatok.

6. Ön- és társérzékelés játéka.
7. Csoportközi együttműködés játéka.
8. Értékek, normák, szabályok tisztázását elősegítő játékok.
9. A feszültség- és szorongásoldás játéka.
10. Siker-kudarcc megélése, elemzése.
11. Önbizalmat, önismeretet fejlesztő játékok.
12. Csoportkohéziót, csoportos döntéshozatalt fejlesztő játékok.

Kommunikáció

Követelmény:

TUDJA,

hogyan a kommunikáció:

- a közösségépítés eszköze,
- a kultúra művészi megnyilvánulása,
- az információáramlás eszköze,
- társas kölcsönhatás,
- közlési rendszer, mely egyezményes jeleken alapszik,
- időben sűrített, stílusa van, nyelvezete érthető, helyzethez igazodó.

TANULJA MEG:

- a pozitív, interaktív, egyértelmű és konstruktív megfogalmazást;
- a gondolkodásmódjának megfelelő plasztikus, választékos kifejezést, kommunikációs formát.

TUDJON:

- kapcsolatot teremteni és fenntartani a beszédpartnerrel.

TÖREKEDJEN:

- szükség esetén az egészséges kompromisszum megteremtésére.

Tartalom

ALAPELVEK:

- empátia, értő figyelem, tiszta, érthető közlés, verbális-nonverbális kifejező erő, jó szándék, kooperáció, bizalom

JÁTÉKOK, GYAKORLATOK:

- szabálytanulás
- személyes kapcsolatok elmélyítését fejlesztő
- kommunikációs: konstruktivitás, eredményesség
- megbeszélés, tárgyalás kommunikációs helyzetekben
- beszédtechnikai
- koncentrációs, figyelemmegosztás
- beszédre késztetés
- „abba ne hagyd!”- típus
- üzenetváltás nonverbális kommunikációval
- testnyelv-testbeszéd játékos helyzetei (területek és zónák, tenyérgesztusok, kéz- és kargesztusok, archoz illesztett kézzesztusok, a kar mint védőkorlát, a láb mint védőkorlát, közkedvelt gesztusok és tevékenységek, szemjelzések)
- memóriafejlesztő gyakorlatok
- a kommunikáció stílusát alakító helyzetjátékok
- csoportközi és szervezeti kommunikáció játéka
- érzések kifejezése
- mimes játékok, élőképek, rajzok, írásos anyagok, interjúk, dokumentumok, gyűlés, csoportos jelenet, egész csoportot bevonó improvizáció a tanár szerepbe lépésével, filmtechnikák, képből indított dráma stb.

A színház eszközszerének a megismerése

Követelmény

Színház a drámában: az átélés, a közös élmény – a szerepjátékok és szerephelyzetek segítségével

KUTASSA:

- Milyen vagyok? Milyenek vagytok? Milyen az ember? Miért olyan? Mikor, mit cselekszik? Hol, hogyan, kivel él? stb.

LEGYEN KÉPES:

- szituációk alkotására, elemzésére
- karakterek építésére (közös)

ISMERJE ÉS HASZNÁLJA

- az alábbi dramaturgiai alapfogalmakat: instrukció, konfliktus, feszültség, akció, dikció, helyzet, fókusz, üzenet, kontraszt, szimbolizáció, szerepjátékok, idő-tér-cselekmény-szereplő-helyszín, monológ, dialóg, jelenet, tragédia, komédia

VEGYEN RÉSZT:

- a komplex (tanítási) drámában (a tanárral), improvizációs játékokban
- a csoportmunkában

TÖREKEDJEN:

- a helyzetek pontos, kollektív elemzésére

Tartalom

A készségfejlesztő gyakorlatok, különböző technikák megismertetése és gyakorlása:

- Dramatikus improvizációk, szerephelyzetek, szerepjátékok alkotása; jelenet, szituáció, történet, cselekmény létrehozása; üzenet/szándék, feszültség, fordulópont, cím, szereplő, karakter.
- Játékok, melyek leszoktatnak a modorosságról, megtanítanak elkerülni a szimultán játékot, és őszinte szöveget adnak a szereplők szájába.
- Szerepcserélgetős játékok
- Dramatikus tevékenységekben való aktív részvételt célzó játékok:
 - kontextusépítő konvenciók;
 - narratív konvenciók;
 - költői jellegű konvenciók;
 - reflektív jellegű konvenciók;
 - játék-életjáték: szerep, „néző-színész” magatartás, illem, érték
 - improvizálás (rögtönzés) tanulása

AJÁNLAT:

- A lehetőségektől függően színházlátogatás vagy helyi amatőr csoportok előadásának megtekintése; annak előkészítése, majd megbeszélése, a nézővé válás tanulása.
- A csoport kedve és érdeklődése szerint produkció létrehozása (nem kötelező jelleggel).

Apáról fiúra

OKI96 DJ5-6.

Megjegyzés:

A cím jelentése: vegyék át, őrizzék és adják tovább a szülők, nagyszülők által gyakorolt értékes hagyományokat; teremtsenek újakat. Gyűjtsék a tágabb közösségben meglévő és átadható szokásrendszereket.

Követelmény

TUDJA

- hogy a néphagyományokból azokra az értékekre van szükség, amelyek a mai életet is szebbé (hasznosabbá) tehetik;
- hogy a közösségi szellem, az emberi kapcsolatok őszintesége, az íratlan erkölcsi törvények betartása mennyire fontos az ember életében;
- hogy mindannyiunk kötelessége népi kultúránkat ápolni, szívvel és szeretettel megőrizni, gyermekeinknek átadni; csak így juthatunk el olyan fokú nemzeti önismeretre, amely kielégíti a tudomány igényeit, kihat a gyakorlati életünk formálására.

VEGYE ÉSZRE:

- hogy egy néphez tartozás, a közös nyelv befolyással van a népköltészetre, zenére, táncra, díszítőművészetre, szokásokra, de kiterjed hatása az egész kultúránkra.

Tartalom

- Játékok, amelyek a népnyelv, a nyelvjárások, tájszavak, közmondások, helyi elnevezések, földrajzi nevek

megismerését, életbentartását segítik.

- Népköltészeti alkotások megismerése, alkotó felhasználása, pl. a szóbeli és írásbeli kommunikációban, vagy a szerepjátékokban, esetleg egy-egy meserészlet dramatikus feldolgozásában.
- Rigmusok, dalszövegek (dalok), tréfás mondókák, találós kérdések, közmondások, köszöntők, sírversek, balladák, rövid mesék megtanulása.
- A társas együttlét alatt néhány táncos gyermekjáték, népi sportjáték, egyszerű táncok megtanulása.
- Az ünnepek és jeles napok alkalmával egy-egy még ma is élvezhető, hangulatos népszokás, szertartás felelevenítése a család és a közösség ünnepein.
- Hiedelmek, babonák egy-egy naptári ünneppel kapcsolatos gyűjtése.

LÉNYEGES TUDNIVALÓ:

- Elsősorban az adott vidékre jellemző néprajzi anyagot hasznos megőrizni, átörökíteni; a helyi gyűjtéseket életre kelteni.

AJÁNLAT VÁLOGATÁSRA:

- farsangi népszokások
- Szent István-napi ünnep
- regölés, betlehemezés
- pünkösdi király- és királynéválasztás
- kántálás, gergelyjárás... (és még sok más – ami az életkornak és nemnek megfelelő)

Rudolf Ottóné

Dráma-drámajáték

A közölt anyag a teljes tantervből az 1. 2. illetve 8. évfolyam vázlatos tematikáját tartalmazza.

A tanárok számára készülő segédlet a tantervet kipróbáló pedagógusok és a szerző tapasztalatainak, ötleteinek felhasználásával készült (Fodor Mihály, Bag, Pálffy Mária, Budapest; Szücsné Pintér Rozália, Veszprém; Tóthné Pablényi Márta, Budapest).

Az augusztusi találkozón tanmenetjavaslatok, foglalkozástervek, játékok ismertetésére is sor kerül.

(A szerző jegyzete.)

Az alábbi tanterv szerzője, **Rudolfné Galamb Éva** tanár, munkájában meghatározza a drámajáték tanításának mi-benlétét, leszögezi, hogy a drámajáték nem azonos a gyermekszínházzal, és nem jelenti az olvasott vagy megte-kintett drámák műelemzését; több annál: a drámapedagógia a XX. századi személyiségközpontú reformpedagógiák egyike. Így közelítve témájához a drámajátékot nem célnak, hanem eszköznek tekintve az egész személyiség harmo-nikus fejlődésében betöltött szerepét bontja ki.

(A Nemzeti Tankönyvkiadó – számítógépes lemezen közzétett – ajánló szövegéből)

Megjegyzés:

A dráma, drámajáték a nemzeti alaptantervben a „Művészetek” tömbjében kap helyet.

A tantervi program összhangban van az általános célokkal és fejlesztési követelményekkel.

A dráma – most először – új elemként foglal helyet a NAT-ban, a régi hagyományokkal bíró tantárgyakhoz képest új, azoktól eltérő vonásokat mutat:

- A drámajáték nem azonos a gyermekszínházzal, és nem jelenti az olvasott vagy megtekintett drámák műelemzését!
- A drámapedagógia személyiségre figyelő gyermekközpontú tevékenységét a játékokra, cselekvésre alapozza.
- A játék nem cél, hanem eszköz, amelynek segítségével az egész személyiség harmonikus fejlődését segítjük elő. Nem csupán kellemes időtöltés, hanem pedagógiailag előre átgondolt folyamat, amelyben a gyakorlatok, játékok – a fokozatosság elvének szem előtt tartásával – egymásra épülnek.
- A drámajáték folyamatos munka, a folyamat megtervezése pszichológiai, szociológiai, mentális, elméleti felkészültség alapján történik, s mindenképpen számol a gyerekek már meglévő tapasztalatával, kulturális forrásaival, természetes és valódi kíváncsiságával, önálló fantáziájával.
- A dramatikus játékok együttjátszást, közös élményt jelentenek, az alkotójátékok cselekvést, aktivitást, empátiát, toleranciát igényelnek gyerektől, pedagógustól egyaránt. A drámajáték csoportos, közös tevékenység,

amelynek kapcsán a diák és a pedagógus között partneri viszony alakul ki.

- A foglalkozásokon a gyerekek nem passzív befogadók, hanem a dráma segítségével cselekvő részesei egy aktív folyamatnak.
- Céljaink az egész közösségre terjednek ki, a követelmények viszont differenciáltan érvényesíthetők.
- Az osztályzattal való minősítés helyébe a közösségi és egyéni értékelés lép.
- A pedagógus szabadságát szélesen értelmezzük: a megadott keretet, tartalmat, formát, módszert minden esetben az adott csoport összetételéhez, felkészültségéhez igazítva variálhatja.
- A drámapedagógia egyszersmind szemlélet és módszer, amelyet a pedagógus használni és alkalmazni tud saját szaktárgya tanításában. Az önálló drámajáték-órák a társas együttlét, a közös játék, gondolkodás olyan helyszínei, amelyeken megvalósulhat a komplex készség- és képességfejlesztés.
- ***A tantervet azon iskoláknak ajánljuk, amelyekben lehetőség van önálló drámajáték-órák tartására.***
- ***Tantervünk alternatívákat nyújt; lehetőség van a kötelező tanítási órákba való beépítésen túl a tanórán kívüli alkalmazásra is (napközi, szakkör stb.).***
- A tantervi programban a tanulók 6-14 éves korukig folyamatosan találkoznak a drámajátékkal, koncentrikusan bővülő tevékenységek keretében.
- Fontos, hogy bármely korosztályban kezdjük a drámajáték tanítását, mindig az alaptól kell elindulni!

Az iskolaszervezeti változásokhoz igazodva – a NAT követelményrendszerén túl – a programhoz további tanterv illeszthető a 9. és 10. évfolyamra.

Az itt megfogalmazott tantervjavaslatunk vidéki és budapesti iskolákban kipróbálásra kerül az 1996-97-es tanévtől. A tanterv írója a kipróbálásban részt vevő gyakorló drámapedagógus kollegákkal folyamatosan konzultált.

Időkeret:

A drámajáték sajátosságából következik, hogy a tantervi egységeket nem tanórákra, hanem találkozási alkalmakra bontjuk.

Egy-egy foglalkozás időtartama akár 30 percig, akár 120 percig is tarthat. Így még az is lehetővé válik, hogy óráközi szünetek nélkül folyjék a tevékenység. Az éves bruttó óraszámot minimum 20 órában adjuk meg, ami epochálisan, projektszerűen vagy tömbösítve, vagy részórákra bontva is felhasználható.

Szerkezet: soros; óraszám: 160 óra

Cél:

A társakkal végzett közös „munka”, játék során az oldottabb, érzelmi biztonságot nyújtó légkörben elérhető, hogy

- a gyerekek őszintén nyilvánuljanak meg;
- a gátlásos gyerekek görcsei oldódjanak;
- a játékos önként fogadják el az együttműködés szabályait;
- önként és kedvvel, alkotóként, aktívan vegyenek részt a drámajátékban;
- erejükhez, képességükhöz mérten maguk is tegyenek valamit a közösségért;
- jobban figyeljenek önmagukra és társaikra!

Az ön- és csoportismereti játékok révén bízhatunk abban, hogy

- minden gyerek elfogadja és vállalja önmagát (külsőjét, alkatát, gondolatait, érzelmeit, véleményét, szándékát, tetteit);
- csökken mind az „önelégültség”, önmaguk túlértékelése, mind a kisebbségi érzésből fakadó gátlás;
- fejlődik az önuralom, önmérséklet, önfegyelem, megjelenik az „öntökéletesítés” igénye is;
- biztosabban el tudják helyezni saját magukat a mikro- és makrokörnyezetben is;
- a társra való figyelés, a beleérző-megértő (empatikus) készség fejlődésével párosul;
- kialakul a gyerekekben a mások megértésének, elfogadásának képessége, a toleráns magatartás.

Az érzékelésfejlesztő játékoktól, gyakorlatoktól, azt várhatjuk, hogy

- a gyerekek jobban figyelnek környezetükre, a külső világra;
- nő a testi, térbeli biztonságuk, fejlődik időérzékük;
- növekszik esztétikai érzékenységük.

A drámajátékok koncentrációs és memóriagyakorlatai kapcsán remélhetjük, hogy a gyerekek:

- elmélyültebben, tartósabban képesek figyelni;
- az élményeket, szerzett ismereteket nem csupán befogadják, hanem meg is őrzik;
- kitartóbbakká válnak a munkavégzésben és képesek lesznek erőfeszítésekre is.

A szituációs játékokban az improvizáció, a kapcsolatteremtő és kapcsolattartó, kommunikációs és meta-kommunikációs gyakorlatok segítik a gyerekeket abban, hogy:

- a legkülönbözőbb élethelyzetekben eligazodjanak;
- kezelni és elviselni is tudják a konfliktusokat;
- pontosabban és árnyaltabban fejezzék ki magukat;
- kedvezőbben alakuljanak társas kapcsolataik;
- értékékként fogadják el az önálló gondolkodást, kreativitást, humánus gondolkodást, szociális érzékenységet;
- kulturáltabbá váljon vitakészségük (érvelés, cáfolás, indoklás);
- a megismert és elsajátított drámai, színházi elemek hozzásegítik a gyerekeket ahhoz, hogy színházat is szerető, értő emberekké váljanak.

Követelmény

Követelményeket csupán általánosságokban lehet megfogalmazni, mert a teljesen különböző adottságú gyermekeknek önmagukhoz képest kell fejlődést felmutatniuk.

- A gyerekek önként fogadják el az együttműködés szabályait, önként vegyenek részt a drámajátékokban, sajátítsák el a drámai kifejezési formákat.
- Vegyenek részt a készségfejlesztő gyakorlatokban, a közös dramatizálás játékaiban, az elemző beszélgetésekben.
- Igyekezzenek megismerni önmagukat, ismerjék meg a környező világot, környezetüket, figyeljenek önmagukra, társaikra.
- A kapcsolatteremtés-kapcsolattartás során vegyék észre az arcjáték, gesztus, testtartás, beszédstílus, viselkedés jelzéseit.
- Törekedjenek arra, hogy pontosan, szabatosan fejezzék ki magukat.
- A játékok segítségével alakuljon ki a gyerekekben az esztétikai és szociális érzékenység, humanizmus és tolerancia, valamint az empátia.
- A rögtönzött játékok segítségével ismerjék fel a konfliktusokat; tudják azokat kezelni, tudjanak döntést hozni, vállalják a döntések következményeit. Igyekezzenek eligazodni a váratlan élethelyzetekben is.
- Legyenek képesek az intenzív koncentrációra, sűrítésre, lényegkiemelésre, életkoruknak megfelelően fejlődjön asszociációs készségük, önálló gondolkodásuk, ítéletalkotásuk.
- Ismerjék meg és sajátítsák el az ábrázolást, a megjelenítést segítő játékformákat, drámamódokat, technikai fogásokat, dramaturgiai alapfogalmakat.

Az évfolyamszakaszokra vonatkozó követelményeket a későbbiekben részletezzük (lásd a 2. 4. 6. 8. évfolyam *követelmények* rovatát).

Előzmény:

A drámapedagógia mint módszer és szemlélet – hozzáértő drámajáték-vezető közvetítésével – szinte minden más nevelési területhez kapcsolható. Különösen integrálható a NAT Ember és társadalom, Anyanyelv és irodalom műveltségi területeihez.

A tanterv tekinthető akár pedagógiai, nevelési programnak is.

Tartalom:

A tanterv minden évfolyamon ajánlott témákat, témaköröket, játékkereteket, valamint javasolt gyakorlatokat, játékokat, tevékenységi formákat és színházi alapismereteket tartalmaz.

Az ajánlott témák és a javasolt játékok közül a tanárt illeti meg a választás joga.

A javasolt gyakorlatok, játékok bőségesek; a pedagógus lehetőségeit behatárolja a foglalkozásokra fordítható időkeret.

Egy-egy témakörrel, problémakörrel, hosszabb lélegzetű irodalmi anyaggal akár egész éven át foglalkozhatnak.

Nem vállalkoztunk a játékok „pontos” besorolására, mert többségük sokféle funkció betöltésére is alkalmas.

A bemelegítő, lazító, ráhangoló, asszociációs gyakorlatok, játékok minden évfolyamra érvényesek – ezeket külön-külön nem tüntettük fel –, egy foglalkozáson belül elfoglalt helyükre nem lehet javaslatot tenni (nem csupán a foglalkozások elején és végén, hanem a játék közben is alkalmazhatók).

Részei

DRÁMAJÁTÉK 1.	OKI96NTKTD 1/DRÁMA
DRÁMAJÁTÉK 2.	OKI96NTKTD 2/DRÁMA
DRÁMAJÁTÉK 3.	OKI96NTKTD 3/DRÁMA

DRÁMAJÁTÉK 4.	OKI96NTKTD 4/DRÁMA
DRÁMAJÁTÉK 5.	OKI96NTKTD 5/DRÁMA
DRÁMAJÁTÉK 6.	OKI96NTKTD 6/DRÁMA
DRÁMAJÁTÉK 7.	OKI96NTKTD 7/DRÁMA
DRÁMAJÁTÉK 8.	OKI96NTKTD 8/DRÁMA

Értékelés:

Értékelés a közös játékok során végzett folyamatos megfigyelésen alapul. Az egyéni és közös megjegyzések, elemzések, bírálatok játék közben, a tevékenység végén mindig a gyerek érdekében, a fejlesztés és megerősítés szándékával történik.

Értékelhető – más-más szinten, mélységben, az életkori sajátosságoknak megfelelően – minden évfolyamon:

- az együttműködő-képesség
- hajlandóság mások ötleteinek elfogadására
- önértékelés, értékelés képessége
- döntéshozatal, felelősség a saját döntésért, a döntés következményeinek vállalása
- új ötletek, megoldások felvetése
- a verbális és nonverbális kifejezések használata, értése
- képesség egy szerep, feladat elvállalására
- jártasság és képesség különböző drámai formák használatában

Feltételek:

A drámajátékok, foglalkozások, drámaórák vezetését drámajáték-vezetői vizsgát tett, drámapedagógiai képzésben részt vett pedagógusok, szakemberek kezében tudhatjuk biztosnak.

A drámajáték-vezetőnek elméleti és gyakorlati felkészültsége mellett nagy emberismerettel, empátiakészséggel, vezetői adottságokkal is bírnia kell. Nagyon fontos, hogy a drámatanár rugalmas, kreatív, toleráns, a humor iránt fogékony ember legyen, aki a gyerekeket társnak tekinti, a gyerekek pedig őt fogadják el vezetőnek, itt és most játszótársnak. A közös tevékenység csak demokratikus szemléletű, hiteles, szociálisan érzékeny, önmagát ismerő, egészséges lelkületű pedagógus vezetésével érheti el igazi célját.

A foglalkozás ideális helyszíne minden olyan osztályterem, szoba, hely lehet, ahol a gyerekek számára biztosított a mozgás, ahol lehetőség van a valódi kommunikáció megteremtését szolgáló körforma kialakítására, ahol a megszokott osztálytermi alakzattól eltérően variálható a belső tér (mozgatható székek, szőnyeg stb.).

Eszközök:

Optimális esetben: magnó, videomagnó, televízió, hangkazetták, videokazetták (végső esetben a segédeszközök hiányát a tanár ötletessége pótolhatja).

Drámajáték 1.

OKI96NTKTD 1/DRÁMA

Szerkezet: soros; óraszám: 20 óra

Cél:

- a nyugodt, derűs, biztonságot nyújtó légkör megteremtése
- feszültségek, gátlások, szorongások oldása
- a szocializációs folyamat megkönnyítése annak érdekében, hogy a kisiskolás minél zökkenőmentesebben tudjon eligazodni az iskola – számára új és ismeretlen – világában, önbizalma elvesztése nélkül tudjon alkalmazkodni az új elvárásokhoz
- hogy a kisgyerekek minél könnyebben tudjon kapcsolatot teremteni társaival, tanítóival
- hogy a gyerekek őrizzék meg színes fantáziájukat, közlékenységüket, mesék iránti fogékonyságukat

Követelmény:

Az 1-2. évfolyamra vonatkozó általános követelményeket lásd a 2. évfolyamnál!

Tartalom:

Ajánlott témák, témakörök, játékkeretek:

- évszakok, időjárás, közvetlen környezet
- ünnepek, Luca napja, karácsony, betlehemes

- rövid népmesék, állatmesék
- népköltészetből gyermekjátékok, gyermekmondókák, bölcsődalok, játékdalok

Javasolt gyakorlatok, játékok

- közösségalkítás, kapcsolatteremtés játécai (bemutakozó, ismerkedő játékok)
- tapasztalatszerzés – biztonságérzet
- érzékelésfejlesztő játékok:
 - valós érzékelési benyomásokhoz kapcsolódó gyakorlatok (hallás, látás, tapintás)
 - tájékozódás térben (irányok)
 - mozgás ritmusra, zenére, szövegre
 - mozgáskoncentráló gyakorlatok
 - népi játékok mozgáselemei
 - ritmusgyakorlatok
- önkifejezés:
 - a verbális kommunikáció technikai alapjai
 - ritmikus szövegmondás
 - szocializációs szerepjátékok, némajátékok

Értékelés:

A közös játékok során végzett folyamatos megfigyelés alapján a pedagógus szóban értékeli. Ne minősítsen, megjegyzései bátorítóak, ösztönzőek legyenek!

Feltételek:

1-4. évfolyamon javasolt segédkönyv

ADD TOVÁBB – gyűjtemény. 3. kiadás, 1996, CANDY KIADÓ, VESZPRÉM

77 MAGYAR NÉPMESE. Videopont Kiadó, 1995, Budapest

A CSODASZARVAS. Magyar Mese-mondavilág, mesélte Benedek Elek, Móra Kiadó

Drámajáték 2.

OKI96NTKTD 2/DRÁMA

Szerkezet: soros; óraszám: 20 óra

Cél:

Az 1-2. évfolyamra vonatkozó általános célokat lásd az első évfolyamnál!

Követelmény:

A második évfolyam végére a gyerekek:

- vegyenek részt önként a csoport- és szabályjátékokban
- legyenek képesek az együttműködésre, szabályok betartására
- legyenek képesek tudatosan figyelni környezetükre
- ismerjék fel a környezet hangjait, színeit, alakzatait, ismerjék az irányokat
- tudjanak zenére, ritmusra, mondókákra ritmikus mozgást végezni
- tudjanak emlékezetből mondókákat, köszöntőket élethűen, értelmesen elmondani
- az elfogadott szokások szintjén tudjanak bemutatkozni, köszönni, kérni, köszönetet nyilvánítani

Tartalom:

Ajánlott témák, témakörök, játékkeretek:

- közvetlen környezet, család, természet világa (növények, állatok)
- ünnepek, családi ünnepek, karácsonyra következő ünnepek (vízkereszt)
- rövidebb mesék a magyar népmese-gyűjteményekből
- állatmesék, pl. Aiszóposz: A róka és a szőlőfürt, A farkas és a bárány
- népköltészetből párosítók, köszöntők
- drámaóra: Csipkerózsika

Javasolt gyakorlatok, játékok.

- közösségformálás, kapcsolattartás játécai (kontaktusteremtés és -tartás);
- tapasztalatszerzés – biztonságérzet
 - cselekvéshez, élményhez kötve érzékelésfejlesztő gyakorlatok, játékok

- a látható, érzékelhető, hallható ritmus
- a térérzékelés gyakorlatai
- a saját testtel való bánáshoz is kapcsolható utánozó játékok
- mozgáskoordinációs gyakorlatok
- ügyességi és szabályjátékok
- beszédkézség fejlesztése: a beszédre késztetés játéka; játékos beszédgyakorlatok
- improvizatív és szituációs játékok: mimes játékok szöveg nélkül, utánzással

Értékelés:

Az értékelés a közös játékok során végzett folyamatos megfigyelésen alapul. Az egyéni és közös megjegyzések, elemzések, bírálatok játék közben, a tevékenység végén – mindig a gyerek érdekében – a fejlesztés és megerősítés szándékával történik.

Értékelhető – más-más szinten, mélységben, az életkori sajátosságoknak megfelelően – minden évfolyamon:

- az együttműködő-képesség
- hajlandóság mások ötleteinek elfogadására
- önértékelés, értékelés képessége
- döntéshozatal, felelősség a saját döntésért, a döntés következményeinek vállalása
- új ötletek, megoldások felvetése
- a verbális és nonverbális kifejezések használata, értése
- képesség egy szerep, feladat elvállalására
- jártasság és képesség különböző drámai formák használatában

Feltételek:

ÖRÖK MESÉK, GRIMM, magyar ford.: Adamik Lajos, Márton László, 1989

Jonathan Neelands: Dráma a tanulás szolgálatában, Színházi füzetek VI. 116. old.

Drámajáték 8.

OKI96NTKTD 8/DRÁMA

Szerkezet: soros; óraszám: 20 óra

Cél

Az egymást segítő és a munkát, erőfeszítést értékelő alkotó légkör megteremtése:

- a kamaszok ön- és emberismeretének fejlesztése
- a másság felismerése és elfogadásának képessége
- a választás és döntés; döntések felelősséggel való meghozatala, a következmények mérlegelése
- az emberi cselekvés okának felismerése; a megértés, tolerancia és empátia képességének fejlesztése
- a különböző (váratlan) élethelyzetekben való eligazodás segítése
- a közvetlen tapasztalatszerzés gyakorlatainak, a dramatikus készségfejlesztés módjainak, a dramatikus játékoknak, a művészi formanyelvnek ismerete, életkorhoz viszonyított elsajátítása
- a dráma mögöttes gondolatainak feltárása, értelmezése
- a színház, színházi eszközök, drámamódok értése
- az élmények, érzelmek el- és befogadásának, megőrzésének igénye

Követelmény:

A nyolcadik évfolyam végére a gyerekek:

- legyenek képesek önmaguk és mások munkájának értő elemzésére, tudjanak érvelni, cáfolni, kulturáltan vitázni
- helyzetfelismerésük, döntési készségük mellett fejlődjön felelősségtudatuk, szociális érzékenységük
- legyenek képesek elfogadni és vállalni önmagukat erőnyeikkel és hibáikkal együtt
- legyenek képesek túllépni előítéleteken
- gondolataikat, érzéseiket pontosan, szabatosan tudják kifejezni
- sajátítsák el az alapszintű akrobatikus elemeket, legegyszerűbb színpadi trükköket, a jellemábrázolás eszközeit
- tudják elemezni a különböző metakommunikatív megnyilvánulásokat, emberi cselekvések mozgatórugóit
- legyenek képesek önállóan dolgozni a közös dramatizálás módszerével
- legyenek képesek a különböző technikákat alkalmazni életjátékokban (morális problémák, érzelmi helyzetek feldolgozásakor)

- értsék a szimbólum, kontraszt, rítus mibenlétét a mindennapi életben és a színházban
- ismerjék a cselekmény, ellencselekmény, akció, tér, idő, üzenet, motívum fogalmát

Tartalom:

Ajánlott témák témakörök, játékkeretek

- a gyerekeket foglalkoztató problémák (a másság, kiszolgáltatottság, féltékenység, párkapcsolatok, manipuláció stb.)
- erkölcsi problémák, különböző döntések következményeinek feldolgozása drámán keresztül
- Szigligeti Ede: Liliomfi

Javasolt gyakorlatok, játékok

- ön- és csoportismereti játékok
- önmaga elfogadása, önjellemzés, társjellemzés koncentrációs játékokkal, írásos anyaggal, közvetítő eszközzel
- készségfejlesztő gyakorlatok
 - jellemzés hanggal, nonverbálisan, jelmezzel, kellékkal, mozgással
 - színpadi trükkök (pofonok, esések, botlások stb.)
 - improvizáció: etűdök megalkotása; helyzet- és jellemkomikumra építő életjátékok, dramatizálás

Gabnai Katalin

Értékközvetítő és képességfejlesztő program – SZÍNJÁTSZÁS

Tananyagrendszer 12 osztálynak

- az előkészítő évek (1-3.),
- a 4-5., 6-7-8. évfolyamok,
- és a 9-12. évfolyamok számára

Bevezető

A **színi nevelés**, a pedagógia szolgálatába állított színjáték, a dráma és a színház eszközeivel történő, folyamatos vagy rendszeres együttlét során megvalósuló művészetpedagógiai tevékenységet jelent, melynek korszerű elméletét és gyakorlatát a **drámapedagógia** és a **színházi nevelés** módszertana tartalmazza.

Törekedni kell arra, hogy *ahol erre felkészült nevelők vannak*, megvalósulhasson ez a fajta komplex készség- és képességfejlesztés, melyben nem a produkció létrehozása az elsődleges, hanem maga a nevelési folyamat.

A **drámapedagógia** gyakorlatai az emberépítést célozzák, feladatuk a személyiségformálás, a kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás, a jelen idejű közlés megkönnyítése, a személyközi kommunikáció kultúrájának elsajátítása. A dramatikus alkotójáték szocializáló tevékenység, hiszen a jól alkalmazott dramatikus nevelés elősegíti a közösségben, a közösségért tevékenykedő ember aktivitásának serkentését, ön- és emberismeretének gazdagodását, alkotóképességének, önálló, rugalmas gondolkodásának fejlődését, összpontosított, megtervezett munkára szoktatását, testi, térbeli biztonságának javulását, időérzékének fejlődését, mozgásának, beszédének tisztaságát, szép és kifejező voltát.

A **kommunikációs kultúrát** segítő gyakorlatok viselkedési bátorságot, biztonságot nyújtanak a társadalmi élet sok területén, s ellensúlyozzák a tömegkommunikációs eszközök személyes részvételt kikapcsoló hatását.

Az **ünnepek** előkészítésének és megélésének közösségformáló erejét nem nélkülözheti az iskolai nevelés sem. Különös figyelmet kell szentelni ezeknek az alkalmaknak, a korosztálynak megfelelő szinten és formában.

A **színházi nevelés** területére tartozik a hagyományos színházlátogatások előkészítése és feldolgozása mellett minden olyan művészeti, művészetpedagógiai esemény, melynek az élő színházi előadás, a jelen idejű művészi produkció a meghatározó eleme. Törekedni kell arra, hogy kisgyermekkorban bábszínházi, a későbbiek során minél több élő színházi előadást nézhessenek meg a gyermekek.

A színi nevelés drámapedagógiai ága, vagy ahogy egyre gyakrabban emlegetik a „dráma”, mint **tantárgy** és mint **módszer** – *képzett nevelő segítségével* – minden korosztály iskolai munkájában helyet kaphat.

De hogyan lehet tantervet írni, tantárgyi útmutatót adni egy olyan tárgyhoz, mely egyszerre tantárgy is és módszer is? Ráadásul nehezen osztályozható, abszolút mércével alig mérhető, magyarországi szakemberhorda – bár folyvást nő – még mindig kicsiny létszámú. Gyakorlati ismerettel csupán pár száz nevelő rendelkezik.

Ez a tantervi ismertetés is számít arra, hogy új drámatanároknak csinál kedvet a tanuláshoz, s közben nem győzi eléggé hangsúlyozni: **drámapedagógiai játékokat, színjátszó gyakorlatokat csupán gyakorlati ismeretekkel is rendelkező nevelő vezethet sikerrel!**

Ez a tantervi útmutató is csak azok számára használható, akik jelentős elméleti és gyakorlati múltat mondhatnak magukénak a színi nevelés területén...

Tantárgyi célkitűzések

Fontosabb fogalmak – előtörténet – tartalmi meghatározás

A színjáték mint az oktatást segítő pedagógiai módszer sok évszázados múltra tekinthet vissza. Az előre megírt és később szó szerint betanult dialógusokat gyakorta alkalmazzák különböző típusú oktatási intézményekben, többnyire azzal a céllal, hogy az adott tananyagot szórakoztató formában sajátíthassa el a tanuló ifjúság, vagy legalábbis az a társaság, amelyik az előadást úgy-ahogy bemutatta. A tanév jeles napjainak fényét mai napig is elsősorban a tanulók által bemutatott színjátékos esemény emeli.

Amikor azonban napjaink drámapedagógiájáról beszélünk, pontosítanunk kell, melyek azok a haladónak érzett hagyományok, melyekre magunkat erősítendő hivatkozhatunk. Úgy érezzük, legkevésbé a szó szerint betanult, végszókat várva előadott dialógusok szokása rokonítható elveinkkel és gyakorlatunkkal. Nagyra becsüljük a memoritert, tiszteletben tartjuk a nemes szövegeket, de mindezek mellett azt a szellemi és testi(!) frissességet kívánjuk előhívni tanítványainkból, mely a sokat és sokszor hívott kreativitást elősegíti. Az alkalmazott módszerek közt döntő jelentőségű az improvizáció.

Magyarországon a rögtönzésnek nem volt akkora becse, mint az angolszász vagy a szláv kultúrákban. Népi időtöltéssé sohasem vált. A naptári év jeles napjain szokásos népi játékok dramatikus megnyilvánulásai ünnepien kötöttek, a szertartás meg nem másítható erős stílusjegye a megemelt, sokszor kántáló, énekbeszédszerű „egymásnakfelelés”, ahogy a magyar nyelvben legelső formában fordul elő a színjáték jelölése.

Nekünk az a feladatunk, hogy a dramatikus népszokások rituáléjának megismertetése mellett meg-honosítsuk azokat a drámajátékokat, melyek a világban annyi formában szolgálják az adott ország fiainak nevelését és oktatását.

Most jött el az ideje annak, hogy tanulmányozni kezdjük, milyen átjárások vannak a népi kultúra átadása és a drámapedagógia között, s miben és mikor kerül fedésbe a klasszikus hagyományátadó magatartás és napjaink nevelőjének legkorszerűbb közvetítői felkészültsége.

A közeljövő feladata, hogy tanulmányozzuk a *bentlét* kérdéseit, az idő, a helyzet biztonságos megélésének módjaival, a tájékozódás, az eligazodás tapogatózó hadműveletei után a – bár viszonylagos, de mégis mégis megtalálható – harmónia elérésének lehetőségeivel.

Kodály Zoltán mondta: „Olyan kultúrára kell gondolnunk, melyet írás és olvasás nélkül is meg lehet érteni, de amelyben megvan a kultúra fő tulajdonsága: az, hogy részesét felvértezi minden eshetőségre, és boldog emberré teszi mindaddig, míg a neki megfelelő életkorból ki nem lép.”

Előtörténet

A drámapedagógia reneszánsza Európában az 1920-as években jött el, s természetesen Angliában volt a legerősebb. A harmincas években hatalmas divatja volt a különböző drámajátékoknak az Egyesült Államokban, a negyvenes-ötvenes évek után, mikor a módszer, a nevelési célú színjáték (angolul „educational drama”) német nyelvterületen is megerősödött. Közép-Európába és Skandinávia területére is eljutott. Legkiterjedtebb hálózattal, legképzettebb tanári karral és legmagasabb szintű oktatási intézményekkel a nyolcvanas években Nagy-Britannia, az Egyesült Államok, Dánia, a szocialista országok közül pedig Csehország állt az élen.

Magyarországra az 1970-es évek elején érkeztek az első információk, s elsősorban cseh és angol szakanyagok és szakmai látogatások révén, kísérleti tanfolyamok és szemináriumok segítségével alakult ki a magyar dramatikus nevelési program ütemterve. Jelen pillanatban a „dráma” mint pedagógiai módszer sok magyar nevelő munkáját gazdagítja már évek óta.

Különböző tantárgyak óráin és sokféle szabadidős foglalkozáson 1980-90 között egyre többször tűnnek fel a tudatosan alkalmazott drámapedagógiai módszerek. Egyre többen tudják, hogy tulajdonképpen nincs olyan tantárgy, amelynek az óráit ne színesíthetné drámajáték, de kitüntetett helyet természetesen az irodalom és a nyelv oktatása mondhat magáénak.

Mivel a tantervekben többször esik szó *játékokról, gyakorlatokról és drámajátékokról*, szükséges tisztáz-

nunk a drámajáték fogalmát:

A *drámajáték* olyan játékos emberi megnyilvánulás, amelyben a dramatikus folyamat jellegzetes elemei lelehetők föl. A dramatikus folyamat kifejezési formája a megjelenítés, az utánzás; megjelenési módja a föl-idézett vagy éppen megnyilvánuló társas kölcsönhatás, az interakció; eszköze az emberi és zenei hang, az adott nyelv, a test, a tér és az idő; tartószervezete pedig a szervezett emberi cselekvés.

A drámapedagógia eljárásai, akár tanítási órán, akár szabadidőben alkalmazzuk azokat, szervesen illeszkednek nevelő-oktató munkánkba, beépülnek a tanítói, tanári magatartásba, olyannyira, hogy átítatódik velük minden alkalom, mindjobban közelítvén a minőségi együttléthez, a tabuk nélküli, demokratikus szerveződésű találkozásokhoz.

Célok

A **nevelési cél** itt is az egész személyiség, az értelem, az érzelem, a fizikum, a jellem harmonikus és differenciált fejlesztése. Drámajátékaink az emberépitést célozzák, feladatuk a személyiségformálás, a kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás, a közlés megkönnyítése. Gyakorlásuk voltaképpen szocializáló tevékenység, kreativitást és empátiát igényel, s a gyakorlatok cselekvést, aktív részvételt követelnek minden játékostól.

A színjáték-pedagógia helyett azért is szerencsésebb a drámapedagógia, a „dráma” szó használata, mivel a színjátékhoz, a „színház”-hoz a magyar nyelvben túlságosan is kapcsolódó gondolattársítás a hagyományosan értelmezett közönség képzete. Hétköznapiban szólva, színház az, amit azok „ott” csinálnak, én meg – ha kedvem tartja – nézem.

A drámajátékokban **együttjátszásról** van szó. Nézőt csak az esetben hívunk, ha kedvünk és közlési szándékunk úgy kívánja. Kényszerből nem terelhetjük a csoportot nyilvánosság elé, mert a felkészületlenség kiszolgáltatottságot szül, ez pedig romba dönti minden nehezen elért eredményünket.

Most rögtön le kell azonban szögeznünk: szó sincs arról, hogy a drámapedagógia kizárná a nyilvánosság előtti megmutatkozásokat! Másról van szó!

A dráma akár mint rögtönzött játék, akár mint erős katarzisélményt nyújtó színházi előadás jelenik meg életünkben – a **jelenlévő emberre számít**, s a **másik ember élményét** készíti elő vagy dolgozza fel. A megnyilvánuló ember mint élményforrás a hétköznap vagy színpadi drámai szituációk elemzését keresztül lesz igazán emlékezetes. S nincs az az esztétikai minőség, mely ne hívna elő izgalmas értelmezést, ha az **emberi helyzetek érzékelése és megértése** során tárul fel. A szituációelemzés azonban a munka mivesebb szakaszában érkezik csak el.

Mégis, már a bevezető készségfejlesztő gyakorlatok és előkészítő játékok vezetése is ugyanazt a lényeg- és valóságlátó pedagógust igényli, aki előtt később sem lesz tabutéma semmilyen jelenség. Ezek a gyakorlat-sorok a drámaórák lényegét jelentik, s mindezeknek csak kiegészítésére szolgál az önerőből létrehozott bemutató, vagy a színházlátogatás során szerzett „nagyshíházi” élmény.

Munkánkhoz szervesen hozzátartozik a **színházlátogatások** megszervezése, legalább évente kétszer-háromszor.

Hangsúlyoznunk kell: színházra csak színházzal lehet nevelni. Lehet szerepe bizonyos információk tárolásában a videotechnikának, de a színház jelen idejű gyönyörűségét az nem adhatja meg. A színházi élmény katartikus hatása, melyben a nézők közös együttléte, s az **itt és most** bekövetkező vagy megint elmaradt csoda, a győzelem és a megveretés megrázkódtatása egyesül, pedagógiai szempontból nézve is többet érhet, mint száz magyarázat.

Nyilvánosság előtt?

S még egyszer a közönség elé állásról: bár a drámapedagógia alaptörvényeihez tartozik, hogy a munka során nem az esetleges, közönség előtti bemutató a fontos, hanem az azt megelőző **nevelési folyamat**, a munkára nevelés, az együttműködni tudás, a szemrevétel tűrése, a személyiség és a teljesítmény vállalása mind nyer egy-egy iskolai előadás során.

Semmiképpen sem erőltethetjük a bemutatót! De rossz lenne, s igen nagy kár, ha az előadással járó örömet sosem ismernék meg a diákok, csak azért, mert ez idő szerint iskolai előadásaink nagy részét nem a játékos vezérli, hanem a megfelelni vágyó pedagógus szorongása rángatja. Amint azonban ez megváltozik, lehetőség nyílik kölyökszínházra, diákszínházra, örömteli, izgalmas játékokra.

Comenius, akit bátran tarthatunk az európai dramatikus nevelés egyik első apostolának, nekünk olyan rokonszenves tanításában így fogalmazott:

„... Minden ami a nyilvánosság előtt játszódik, olyan, mint a színház. Éppen ezért, akiket rövid időn belül a közéletbe küldenek, úgy neveljék, hogy ott megfelelően állják meg a helyüket, s a rájuk bízott feladatokat kellően végezzék el.” (Comenius, 1656)

Összegezve:

Mi a célja a nevelőnek a drámajátékok gyakorlásával, s a különböző tanítási órákon, s a szabadidőben alkalmazott dramatikus eljárásokkal?

A jól alkalmazott dramatikus nevelés elősegíti:

- a közösségben, a közösségért tevékenykedő ember aktivitásának serkentését, ön- és emberismeretének gazdagodását;
- helyzetmeghatározási és döntési képességének erősödését;
- alkotóképességének, önálló, rugalmas gondolkodásának fejlődését, összpontosított, megtervezett munkára való szoktatását;
- testi, térbeli biztonságának javulását, időérzékének fejlődését;
- mozgásának és beszédének tisztaságát, szép és kifejező voltát.

A drámajáték gazdagítja

- az oktatómunkát, a szabadidő elöltését;
- színesebbé, intenzívebbé teszi a korrekciós foglalkozásokat;
- viselkedési bátorságot, biztonságot nyújt a társadalmi élet sok területén (pályaválasztás, ügyintézés, családi, iskolai gondok stb.) a résztvevők korának megfelelő formában;
- könnyed és természetes kapcsolatot teremt a nemek között;
- ellensúlyozza azt a passzivitást, amit a tömegkommunikációs eszközök akaratlanul is segítenek.

Általános követelmények

Mérhető-e a fejlődés, ha nem is igen „osztályozható” a teljesítmény?

Lehetséges-e követelményeket állítani ezen a területen?

Mi várható el az osztálytól, a csoporttól adott időszakban és adott körülmények között? Természetesen ez is főként a nevelőtől függ, ha lehet mondani, ez aztán még erősebben „személyiségfüggő”, mint a tanítás többi területe. De mérhető! Minden csoport elsősorban önmagához mérhető!

Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolását segítik elő a következő lapokon olvasható szempontok. Összefoglaló jelleggel ismertetjük a drámajátékok alkalmazása során felállítható **általános követelményeket**.

Igaz ugyan, hogy a ÉKP évfolyami bontásban kéri a tantárgyak terveit, a színjátszás azonban nem szorítható tanéves rubrikákba. Meg kell állapodnunk abban, hogy nagy vonalakban milyen elvárások határozzák meg annak a nevelőnek a munkáját, aki például egyes korosztályú csoporttal dolgozik. **Ha az ilyen csoportokról nem vennénk tudomást, és munkájukat nem segítenénk, nem számolnánk a nagy többséggel,** melynek egy része később talán elmélyült és szisztematikus munkát is tud majd vállalni.

Az alkalmi színjátzó közösségek, dramatikus játszókörök együttlétei során az itt felsoroltak képezik a hosszabb távú nevelési célok alapját:

- Játékos gyakorlatok során sajátítsák el a tanulók a drámai **kifejezési formákat**, melyek a mindennapi kapcsolatfelvételt és kapcsolattartást megkönnyítik.
- Ismerjék meg magukat, társaikat, környező világukat egy-egy **gesztus, hanglejtés, az arckifejezés, a viselkedés** tükrében.
- Figyeljék meg, és korukhoz képest legyenek képesek elemezni azt a jelenséget, hogy a színpadra emelt dráma, az író által tudatosan létrehozott drámai feszültség a **mindennapok dramaturgiájából** táplálkozik.
- Testi adottságaiknak és személyiségüknek megfelelően a legkülönbözőbb élethelyzetekben **pontosan és tisztán fejezzék ki magukat**.
- Törekedjenek arra, hogy a játékbeli társak vagy épp a széles nyilvánosság ne gátolja őket a közlés árnyaltságában és teljességében. S mivel a **nyilvánosság elviselését** az önmagukkal való azonosság tudata teszi lehetővé, el kell érni, hogy az identifikáció biztonsága ily módon is hozzásegítse őket az önmegvalósításhoz.
- A játékok segítségével alakuljon ki a gyerekekben és a fiatalokban jó értelemben vett **szociális és esztétikai érzékenység**. A rögtönzött játékok során gyakorolják a tanulók a különféle élethelyzeteket, kiélezett szituációk felismerését, az azokban való eligazodást, a döntést.
- **Erősödjék empátiás készségük**, legyenek képesek szerepcserékre a játékbeli helyzetekben.
- A hétköznapi életben és a különböző műfajú művekben megjelenő **esztétikai minőségeket** minél pontosabban ismerjék föl, ezek meghatározása állandó napi gyakorlatukként szerepeljen, koruknak megfelelő formában és mélységben.
- S annak ellenére, hogy a drámapedagógiában a különböző dramatikus eljárások alkalmazása során tanórán vagy szakköri keretben nem új ismeretek elsajátítása a cél s a fő követelmény, járulékos elemként ezzel is számolnunk kell. Érvényesüljön a drámával való foglalkozás tantárgyhatáron áthatoló, integráló szerepe. Le-

gyen érték a tanulók szemében az **új összefüggések feltárása**.

- Bármilyen életkorban kezdődjék is a drámajátékokkal való ismerkedés, az első munkaszakaszt, a kezdő időszakot mindenképpen a **személyiség nyitása** jellemzi, az érzékelés, a testi ügyesség, az együttműködés fölött érzett öröm vezérli. A későbbiek során mind nagyobb szerepet kap az **együttérző beleélés**, az empátia gyakorlata és fejlesztése.

Ezt követi a **pontos kifejezés vágyának** fölkelése, az ellenőrzött „üzenet” továbbítása a dráma eszközeivel.

Ha minden jól alakul, magunktól, s a csapattól elvárhatjuk a következőket:

- A hasonlatkereséstől eljutva a szimbólumteremtésig, különböző lépcsőfokokat bejárva **legyenek képesek a sűrítésre**, a lényeg kiemelésére.
- Az életkor előrehaladtával mindinkább legyenek képesek jelenségek, életfolyamatok, alkotások **szerkezetének felismerésére**.
- Ugyancsak életkoruk és képességeik szerint legyenek képesek térbeli, időbeli és szociális **helyzetük meghatározására**.
- A koncentrációt igénylő gyakorlatok után és azok segítségével eljutva az új konstrukció érzékeléséig és létrehozásáig, **legyenek képesek kooperációra**, s leljék örömeiket abban.
- Az élethelyzetek, cselekmények elemzése és a napi együttlét során alakuljon ki bennük az a felismerés, hogy a társadalmi folyamatok változtathatóak, nyerjenek indítást az azokban való **aktív részvételre**.
- A játékos közösségben, a közösséggel együtt tegyenek szert olyan tapasztalatokra, melyek segítenek a közösségbe beilleszkedni, **önismeretre**, az emberi méltóság tiszteletére nevelnek, önálló gondolkodásra, s az **alkotáshoz szükséges bátorságra** biztatnak. Ezek a játékok felkeltik a megszerzett tudás rendszerezésének igényét, használja ki a vezető azt a lehetőséget, hogy a gyakorlatok új ismeretek megszerzésére serkentenek, összpontosított, megtervezett munkára szoktatnak, amely nem nélkülözi a mindenre figyelő **érzékenységet, rugalmasságot** sem.
- Válgjon értéké a résztvevők szemében a **jó megfigyelés**, a képzelőerő, a **szabálytartás képessége**, a **helyzetfelismerési és döntési készség**, a könnyed és kifejező mozgás s a tiszta beszéd.

A színhátszás tantervi „ketrecéről” – avagy mentegetőzés

A következőkben a dramatikus játékok és a színházművészet oktatásának **tantervi vázlatát** adjuk meg hat éves kortól kezdve, azzal a céllal, hogy ez a javaslat szigorú gyakorlati ellenőrzés során nyerje el végső formáját, úgy válva tantervvé, hogy a helyi lehetőségek optimális és rugalmas kihasználása mindenkor természetes követelményként jelentkezzen benne.

A most következő figyelmeztetések speciálisan a színhátszás tantervi előkészítésének problémáira mutatnak rá:

Bármilyen csoporttal, osztállyal dolgozunk is, ezt a munkát sem lehet a közepén elkezdni! Tehát: ha valaki ötödikesekkel vagy hatodikosokkal dolgozik is, **nem írható elő neki, hogy pontosan mit kell csinálnia**, ha eddig nem csinált semmi idevágót, vagy ha olyan szerencséje volt, hogy az alsós nevelő „megdolgozta” a csoportot.

Annak nagy a valószínűsége, hogy a felhasznált irodalmi anyagok javarészt megegyeznek a munka során az adott korosztályoknál. **Ám a megmunkálás, a feldolgozás mélysége, minősége sokkal eltérőbb lehet, mint két különböző korosztályú osztály összehasonlításánál, akik vezetői hasonló összpontosítással és felkészültséggel dolgoznak.**

Abból az ideális helyzetből indulunk ki, hogy a tanulók első osztályos koruktól kezdve fokozatosan és folyamatosan kerülnek mind közelebb a drámajátékok s a színhátság világához, megjegyezve, hogy mindez esetünkben is csak eszköz ahhoz, hogy teljes személyiségű, boldog és kiegyensúlyozott emberré legyenek tanítványaink.

**EZT A HELYZETET TARTOTTUK SZEM ELŐTT, AMIKOR A 12 ÉVRE SZÓLÓ KERETTAN-
TERVET ELGONDOLTUK.**

Megeshet azonban, hogy a kísérleti időszak során, de talán még később is, **valamelyik előkészítő lépcsőfok hiányzik**. Ilyenkor az adott korosztállyal foglalkozó nevelőnek meg kell győződnie arról, hogy az előző korosztálynak ajánlott módszerek és művek legfontosabbjai miként jelentkeztek, szerepeltek-e egyáltalán a tanulók eddigi tanulmányaiban. **Ha fontosnak ítélt mozzanatok hiányoznak, pótolni kell azokat.**

Így például előfordulhat, hogy egy kamaszokkal dolgozó pedagógus rájön, hogy tanítványai mit sem tudnak az alsó tagozatosok drámajátékai között szereplő dramatikus népszokásokról. Ez esetben a 12-14 éveseknek javasolt gyakorlatok és módszerek arányos ritkítása árán s a korosztályhoz illő didaktikával – módo-

sított előkészítéssel és levezető játékokkal – be kell iktatni például a betlehemezés szokásának megismertetését.

Ellenőrizni kell, s erre a kezdő hetek játékidőszaka kiválóan alkalmas, hogy a felsőbb évek elvárásainak és követelményeinek van-e mire ráépülniük.

Ha nincs, **az alapozáshoz kell hozzálátni.** Nem lehet magas szintű improvizációs játékokat kezdeményezni olyan 14-16 évesekkel, akiknek semmiféle előgyakorlatuk nincs ezen a téren, hiába írna elő bármilyen tanterv ilyen követelményt erre a korosztályra.

Nem tekinthetők befejezettnek, kellemetlen kifejezéssel élve „letanított”-nak, a legegyszerűbb érzékelő gyakorlatok sem. Más funkciót töltenek be ezek a játékok a világgal most ismerkedő kicsik, a magukkal most ismerkedő serdülők s a feladattal, a kifejezéssel folyvást küszködő kortalan köznapi ember s egy művész esetében. A gyakorlat leírása meglehet ugyanaz, de más lesz a fölvezető instrukció, az időtartam, a figyelem intenzitása, s más lesz az élmény megosztásának módja.

S természetesen mást tekintünk eredménynek a közösségfejlődés szempontjából is pl. egy nyári tábor lakóinál, s egy két éve együttműködő színjátszó csoport tagjainál.

A minden esetben végig gondolandó problémák és szempontok:

1. A témára szánt időkeret az adott korosztályban.
2. Speciális nevelési célok.
3. Az általános készségfejlesztés követelményei.
4. Mozgás.
5. Beszéd.
6. Kifejezőkészség (a színművészet kifejező eszközei és a társművészetek, báb-, zene-, képző-, előadóművészet csoportosan és egyéni formában).
7. Improvizáció az adott életkorban.
8. Előadásformák, esetleges közönség előtti megmutatkozások.
9. Színházelméleti, színháztörténeti fogalmak.
10. Feldolgozásra ajánlott művek.

Szervező elvünk a ritmusra való nevelés, mely a fegyelmet s a formaérzéklet leginkább fejleszti. A spontán dramatikus megnyilatkozás szintjéről a művészi kifejezés szintjére juttatjuk el a tanulókat, hogy a színjáték kifejezőeszközeit tudatosan alkalmazzák a közvetítendő, vállalt(!) gondolat és érzés, a drámai közlés szolgálatában.

Előkészítő évek (1-3. évfolyam)

Annak ellenére foglalkozunk ezzel a korosztállyal, hogy az ÉKP csak 4. osztálytól kezdve ír elő szabadon választható tárgyai között színjátszást. Valóban *nem szükséges külön órát biztosítani* erre a tárgyra ebben az időszakban. *Az egész tanítási időt* átszínezzik ilyenkor a drámajátékok, nem beszélve a szabadidőről!

Fényezés lenne ebben a perdöntő időszakban nem használni a színjátszás megannyi ajándékát! Kezdjük el!

Időkeret:

Mint jeleztük, ebben az időszakban egyáltalán nem szükséges külön órát biztosítani a drámajátékoknak. Ez az az időszak a tanításban és a nevelésben, amikor minden percet átszínezzhet és gazdagíthat a drámapedagógia, tantárgyhoz vagy szabadidős foglalkozáshoz igazodva. A tanító **magatartását** határozza meg a módszer, s ennek a nevelői együttlét minden pillanatában egységesnek és következetesnek kell lennie.

Első osztályban tehát semmiképpen sem kell erőltetni a külön órát, kivéve ha nem egész napos iskolai foglalkozásba épül bele, amikor is a napköziotthonos munka pontosabban körülhatárolható részét képezheti. Heti háromszor 30 perc. Heti 1-1,5 óra javasolható olyan oktatási intézményekben, ahol korrekciós, felzárkóztató céllal alkalmazzák a drámajátékokat hátrányos helyzetű gyerekek szociális körülményeinek javítása végett.

Nevelési cél:

Kellemes csoportlétkör kialakítása, melyben eleinte a játékoság, a felszabadult hangulat uralkodik, s ennek megtartásával érjük el a játékoságból kinövő alkotó hozzáállás megszületését. Az általános készségfejlesztés mellett célunk a személyiség nyitása, a fölös gátlások oldása, a játékbátorság fölkelése. Alapvető feladatunk az első iskolai hónapok szocializációs problémáinak szelídítése. Megkívánható a kezdeti években is az emberek közötti szociális kapcsolatok alapszintű érzékelése, a hétköznapi alaphelyzeteinek fölismerése, a szociális tájékozódási képesség meglétének ellenőrzése és növelése.

Általános készségfejlesztés:

Az *általános készségfejlesztő* gyakorlatok során alapozó jelleggel kerülnek sorra az érzékelő-, ritmus- és fantáziagyakorlatok.

Törvényszerűen indítunk csoportmunkával, s csak később kérünk egyéni feladatteljesítést. Az ismerkedés időszakában nem, vagy alig korrigálunk! A tanár azonban most is, mint a későbbiek során, ezen gyakorlatok végzése közben állapítja meg, milyen szinten tudja kezdeni vagy folytatni csoportjával a munkát, kinek van szüksége esetleges korrekciós átirányításra, nagyobb segítségre, ki mutatkozik különös tehetségűnek stb.

Erősítjük a koncentráció intenzitását és idejét, évről évre többet kívánva. Harmadik osztályban megkívánjuk a szerkezet, a konstrukció érzékelését, a kezdet és a vég hangsúlyozásával. Az egyszerre végeztetett egyéni gyakorlatok után arra törekszünk, hogy valódi csoportmunka, jó együttműködés alakuljon ki.

Mozgásgyakorlatok:

A *mozgásgyakorlatok* népi játékokból és egyszerű gimnasztikai gyakorlatokból állnak. Megtanítjuk a magyar néptánc alaplépéseit, sportjátékokat, ügyességi játékokat végeztetünk, 8-9 éves kortól kezdve hangsúlyozott gondot fordítunk az épp ügyesedő gyermek egyre bonyolultabbá tehető mozgásgyakorlataira. Fejlesztjük a testtudatot s a térbeli tájékozódást. Egyszerű lazító gyakorlatokkal pihentetünk.

Beszédgyakorlatok:

A helyes légzés, hangképzés alapjait játékos *beszédgyakorlatok* formájában sajátítják el a gyerekek. A fogváltás miatti életkori pőszesség és egyéb beszédhibák tudomásulvételével a nagyobb jelentőségű beszédhibákat igyekszünk javítani, esetleg logopédus segítségével. A beszédgyakorlatok mindig mozgásgyakorlatokkal együtt jelentkeznek!

Kifejezőkészség:

A színművészet *kifejezőeszközeit* alapszinten használják a gyerekek. Célunk a jól érthető, tagolt, helyes magyar beszéd elsajátítása. Törekszünk arra, hogy mozgásuk koordinált, könnyed, biztonságos legyen. Megjelenítő játékaik során dicsérettel jutalmazzuk ugyan a sikeres megnyilvánulásokat, de ezekben az években *nem korrigálunk!* Nem mutatjuk be előre sem a mozdulatot, sem a hangsúlyt. Megbeszélhetjük, mennyire volt pontos egy-egy megoldás, de nem erőltetjük a javítást!

A gyermek színjátéka néha foltokban jelentkezően kidolgozottnak tűnik, mégis tudatában kell lennünk annak, hogy a tökéletes – az ismételhetően tökéletes! – imitáció szinte természetellenes kíváncsalom ez idő tájt. A kifejezetten tehetséges, a pontosításban örömet találó gyermeket kíváncsága szerint segíthetjük, de ez ritka kivétel.

Társzművészetek:

A társzművészetek közül elsősorban a *bábjátékot* alkalmazzuk. Sőt! Ha nem mennének kellő szinten a színjátszáshoz közelítő játékok, használjunk maszkot, botbábót, kesztyűs bábót, vagy csupán átlelkesített tárgyakat a játékok és a szó elindításához.

Ragadjunk meg minden alkalmat a manuális foglalkoztatásra, amelynek szervesen kell kapcsolódnia a foglalkozások fő témájához. Gondoljuk végig azt is előre, hogy a báb-, maszk-, maskarakészítés vagy tojásfestés közben még mi fog történni.

Improvizáció:

Az adott életkor dramatikus megnyilvánulásait különös figyelemmel kell gondolnunk. Most dől el, hogy meg tudjuk-e őrizni az előző évek „papás-mamás” játékaiknak természetes rögtönző technikáját, sűrítő tudományát, vagy örökre elveszítjük azt. Nem lesz gondunk a későbbiek során a rögtönzés szabályainak megtanításával, illetve tudatosításával, ha napi gyakorlatként átmentjük ezt a fajta *improvizációs technikát*.

Figyelem: ha mégis javítanunk kellene egy-két alkalommal, nem úgy korrigálunk, hogy megmutatjuk, mi hogyan gondoljuk jónak, hanem úgy, hogy megbeszéljük, melyik játék miért volt jó. Első évben egyáltalán nem szükséges javítani.

Sok-sok némajátékot használunk, amelyben kevesebb a mismásolási lehetőség, így igyekszünk elkerülni azt, hogy a gyerekek *megfeleljenek* a pedagógusnak, ahelyett, hogy *kifejezni próbálnának* valamit.

Harmadik osztály végére elérhetjük, hogy a rögtönzött jelenetnek nemcsak az elejét érzik, hanem a végét is. Tapssal vagy más jellel indítsák és zárják le saját játékukat.

Nyilvánosság előtt:

Nyilvánosság előtti megmutatkozásukat nem szükséges szorgalmazni. Elsőben legfeljebb nyilvános órát, bemutató foglalkozást tartunk, melyre meghívjuk a szülőket. A későbbiek során (másodikban, harmadikban) – ha kedvük úgy tartja – játszhatnak egymásnak, az iskola közösségének.

Iskolán kívüli fellépést nem érdemes szorgalmazni. Néha egy pár perces önvizsgálat tisztázza a nevelőben, mi célt is szolgálna a kikényszerített bemutató. A kicsik közönség előtti első fellépése semmiképpen sem lehet 8-10 percnél hosszabb. 15 perc már sok.

Fogalmak:

A szükséges, és ebben az életkorban is fölfogható dramaturgiai *fogalmak* közül érteniük kell a *szereplő* és a *helyszín* fogalmát. Érezniük kell a mese – cselekmény – *elejét* és *végét*.

Feldolgozásra ajánlott művek:

Memoriterként a magyar népköltészetből: mondókák, köszöntők, kiszámolók, nyelvtörők, népszokások rituáléi. *A jeles napokhoz* fűződő szövegek megtanulása és eljátszása révén ismerkedjenek meg a magyar népelet szertartásaival.

Napjaink elkopott szülői kommunikációs készlettára késztet bennünket arra, hogy azt javasoljuk, babázó, papás-mamást játszó legkisebbjeinknek tanítsuk meg azokat az *altatókat*, *hetyegetőket*, *simogatókat*, *nyelvtörőket*, *höcögtetőket*, *duruzsoló mondókákat*, melyek később az anyai dédelgetésben térhetnek vissza. Lehet, hogy még családon belül, kisebb testvéreik is kapnak tőlük abból a jóból, amit szüleik nem tudnak megadni nekik, mert őket sem tanította senki erre.

Memoriterként és dramatikus feldolgozásra: ismerkedjenek meg három-négy népballadával (Kömíves Kelemen, Kádár Kata stb.)

Beszédtechnikai gyakorlatokhoz: Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, Tamkó Sirató Károly versei

Közös dramatizálással való feldolgozásra magyar népmeséket és klasszikus műmeséket ajánlunk.

Itt jegyezzük meg, hogy készült egy drámapedagógiai játéktár, mely 1. osztályosoknak tartalmaz javasolt műveket, feldolgozó technikák és egyéb drámajátékok ajánlásával együtt. (Előd Nóra – Kovács Andrásné – Kósa Vilma – Pintér Rozália: „**Add tovább!**” – Ez azonban csak a plusz feladatokhoz kell majd, a jelenlegi tananyagokban található anyagok is alkalmasak ilyen feldolgozásra.)

Kaposi László – Szabó Zsuzsa – Szauder Erik – Uray Péter

K e r e k a s z t a l

tanterv a NAT Tánc és dráma műveltségi területének tanításához

Megjegyzés

A tanterv készítői a NAT Tánc és dráma műveltségi területét három tantárgy – DRÁMA, TÁNC- ÉS MOZGÁSMŰVÉSZET, valamint BÁBJÁTÉK – keretei között tárgyalják.

- A DRÁMA tantárgy tanterve a NAT anyagát jelentős mértékben kiegészítve, a tanítási dráma komplex megközelítésmódját hangsúlyozva a 10. évfolyam végéig ad meg tananyagot és fejlesztési követelményeket, továbbá magába foglalja az Ünnepi szertartások, rituális játékok területét is.
- A TÁNC- ÉS MOZGÁSMŰVÉSZET tantárgy a hagyomány játékain és a hagyományos mozgásformákon kívül jelentős teret biztosít a modern mozgásművészeteknek is (a Drámához hasonlóan a 10. évfolyammal bezárólag).
- A BÁBJÁTÉK tantárgy a bábkészítés, a bábmozgatás és a bábjáték-történet komplexitására épít, részletesen kidolgozott tananyagot és követelményeket adva a 8. évfolyam végéig.

NAT követelmények

Az egyes tantárgyak anyagában részleteztük azon követelményeket, amelyek többletet jelentenek a NAT-hoz képest.

Kiemelt közös követelmények

A NAT TÁNC ÉS DRÁMA műveltségi területén belül megjelenő általános fejlesztési követelmények közül tantervünk kiemelten kezeli a következőket:

- Játékos gyakorlatok során sajátítsák el az alapvető táncos, bábos és drámai kifejezési formákat. (1.a)
- Legyenek képesek különböző technikákat tartalmazó összetett improvizációkra mozgásban, táncban (2.A), továbbá drámában, bábjátékban.

Sajátos megközelítés

Mindhárom tantárgyunk tanterve tevékenységközpontú. Az elemző beszélgetések, illetve a fogalmi ismeretek tanítása nem valósulhat meg anélkül, hogy a tanulók megszerzett tudásukat, alakulóban lévő véleményüket, felvetődő kérdéseiket cselekvésbe ne emelnék.

Tantervünkre jellemző, hogy a gyakorlati megtapasztalás lehetőségét kínálja a tanulóknak, akik saját tevékenységükön keresztül juthatnak el a megértés és a megélés együttes élményéig.

Ezen kívül fontosnak véljük az egyes tantárgyak anyagához kapcsolódó előadások megtekintését és az azokra vonatkozó elemző beszélgetéseket, ezzel folyamattá téve, anyagában kiterjesztve a színi nevelést.

Differenciált haladás

Mindhárom érintett tantárgyban meghatározó a kiscsoportos munkaformák gyakori alkalmazása, mely jelentős teret biztosít a differenciált tanulásszervezésre.

Ajánlás

A tantervhez tartozó három tantárgy órái lehetnek pl. az egyes oktatási hetek kezdő és/vagy záró tanórái.

A tanterv szerzői nem ellenzik a heti bontástól eltérő más időrend kialakítását sem (pl. a tömbösítést).

Mivel a tantervhez tartozó három tantárgy tanításának személyi feltételei jelenleg csak kevés oktatási intézményben biztosítottak, a tanterv szerzői elfogadható megoldásnak tartják a helyi tantervek készítésekor (addig, amíg a pedagógusok képzése megtörténik!) a háromból egy, vagy két tantárgy önálló tanítását, és a fennmaradó terület alárendelését más műveltségi területnek.

A tanterv kiemelt céljai:

A DRÁMA mint tantárgy nyújtson lehetőséget:

lásd a Kerekasztal/dráma tantárgy részletes kifejtésénél, a xx. oldalon!

A TÁNC- ÉS MOZGÁSMŰVÉSZET mint tantárgy nyújtson lehetőséget

- a mozgásban fellelhető öröm, s az ezzel járó szabadságélmény megtapasztalására;
- nonverbális jelek vételére és az e módon való közlésre;
- a ritmus mozgásbeli megjelenítésére, illetve a mozgás adott ritmushoz igazítására;
- egy adott mozgás, táncstílus karakterének, stílusjegyeinek átvételére;
- közösségi helyzetben az alkalmazkodás és együttmozgás megtapasztalására, illetve a közös szándék megteremtésére és megjelenítésére a mozgás eszközeivel;
- a tánc- és mozgásművészet különböző ágainak megismerésére;
- a tradicionális és kortárs mozgásművészeti alkotások megtekintésére és elemző értékelésére;
- a táncot felépítő technikai elemek elsajátítására és ezek kötött programban, illetve improvizáció során történő felhasználására;
- különböző emberi szituációk, illetve fiktív drámai történések mozgásban való megjelenítésére a színház szabályai szerint.

A BÁBJÁTÉK mint tantárgy nyújtson lehetőséget

- minél változatosabb bábos tevékenységformákban való részvételre;
- az önkifejezésre;
- a tanulók más tantárgyak (pl. tánc- és mozgásművészet, dráma, történelem, irodalom, vizuális kultúra stb.) körében szerzett ismereteinek alkalmazására, esetenként integrálására;
- a bábjátékos technikákkal való kísérletezésre, továbbá a bábjáték mint művészi kommunikációs forma megtapasztalására;
- a tanulók képesség és adottság szerinti differenciált foglalkoztatására;
- az önértékelésre annak érdekében, hogy a tanulók képessé váljanak saját eredményeik felismerésére, és azokat bábos tanulmányaik során hasznosítani is tudják;
- arra, hogy a tanulók egyénileg és csoportosan előadást tervezhessenek, létrehozassanak, illetve a létrejött előadást bemutathassák;
- minél több élő és felvett bábelőadás – köztük társaik által készített produkciók – megtekintésére;
- az alapvető bábszínpad-technikai eljárások megismerésére;
- a bábos és maszkos játékok kulturális tradícióinak megismerésére;
- a tanulók bábjátékkal kapcsolatos fogalmi készletének, aktív szókincsének bővítésére.

Követelmény

Az egyes tantárgyak tantervei a NAT által megadott fejlesztési követelményeket (a tananyaghoz hasonlóan!) jelentős mértékben kiegészítik.

A jelen kiadványban csak a DRÁMA tantárgy 1. tantárgyszakaszra vonatkozó követelményei találhatóak meg részletesen kifejtve.

Tartalom

A tanterv anyaga magába foglalja a NAT-ban megadott tananyag bővítését, a fejlesztési követelmények és a minimális teljesítmény részletezését, kiegészítését. A tanterv egyes tantárgyai, illetve azok tantárgyszakaszai kapcsán témaköröket és példákat adunk meg.

Az egyes évfolyamok moduljaiban további kiegészítő információk találhatóak.

Részei

Kerekasztal/dráma	OKI96TIETD1-10
Kerekasztal/tánc- és mozgásművészet	OKI96TIETD1-10
Kerekasztal/bábjáték	OKI96TIETD1-8

Feltételek

A tanterv *tanításához* feltételezett speciális ismeretek vagy sajátos jártasság:

Dráma:

lásd a Kerekasztal/dráma tantárgy részletes kifejtésénél, a xx. oldalon!

Tánc- és mozgásművészet:

Alapvető táncos, illetve mozgásművészeti gyakorlat és ismeret, a szükséges metodikai és pedagógiai képzettséggel. Jelentős ismereteket nyújtanak a táncoktatói tanfolyamok (melyek különböző táncstílusokban végezhetőek el) és az alapfokú színházrendezői tanfolyamok. Fontos, hogy az oktatónak betekintése legyen a különféle mozgásművészeti irányzatokba (esetleg gyakorlata is legyen ezekben), s ne egyetlen stílus vagy irányzat mozgásanyagára építse a munkát. Ez a probléma különböző területeken képzett szakemberek együttes munkája révén hidalható át a legkönnyebben.

(A pedagógusok felkészüléséhez további segítséget jelenthet az előkészületben lévő mozgásoktatói segédanyag, amely várhatóan videomelléklettel kerül majd forgalomba. A segédanyag által érintett ismeretek elsajátítására tanfolyami képzések indíthatók.)

Bábjáték:

Színházelméleti és bábtörténeti ismeretek, valamint bábjátékos és alapvető bábkészítői gyakorlat, a szükséges metodikai és pedagógiai képzettséggel. Jelentős ismereteket nyújtanak a bábrendezői tanfolyamok, illetve az alapképzésben megjelenő és posztgraduális pedagógusképzési formák. Fontos, hogy az oktatónak betekintése legyen a különféle bábművészeti irányzatokba és a társművészetekbe (esetleg gyakorlata is legyen ezekben), lásd az említett képzési formákon túli önképzés.

A tanterv speciális eszközigénye:

Dráma:

lásd a Kerekasztal/dráma tantárgy részletes kifejtésénél, a xx. oldalon!

Tánc- és mozgásművészet:

Jól szolgálhatják a munkát a következők: kazettás magnetofon vagy hangosító berendezés, videomagnó, televíziókészülék, ritmushangszerek, labdák és tornaszőnyeg.

Bábjáték:

- A báb- és díszletkészítéshez: munkasztalok; alapanyagok (textilhulladék, karton- és egyéb papírlapok, fonal, faanyag, gipsz, szivacs stb.); olló; ragasztó; tű; cérna stb.
- A bábjátékhoz: asztal (mint bábszínpad); textíliák (paraván, illetve árnyvászon); fényforrás (zseblámpák, gyertya stb.)

Kaposi László – Szauder Erik

Kerekasztal/dráma

Megjegyzés

Az alábbi tanterv általános jellemzője, hogy drámát mint tantárgyat kettős természetűnek tekinti. E kettősség lényege, hogy a drámát szemléljük *(a)* a színház mint kreatív művészi kifejezési forma eszköztárát tanító, valamint ezen eszközök segítségével kreatív munkára teret adó tevékenységként, illetve *(b)* más tantárgyak tanulási tartalmait (többnyire szociális) keretbe foglaló és kapcsolódási pontjaikat hangsúlyozó folyamatként.

Tantervünk arra törekszik, hogy a dráma ezen kétarcúságát a tanulók számára hozzáférhetővé, értelmezhetővé tegye. Nem elméleti ismeretek tanítását helyezi tehát a középpontba, hanem a drámajáték eszköztárának és a színházi nyelv elemeinek a tanulók saját tevékenységén keresztül megvalósuló megtapasztalását. Ez

természetesen nem az elméleti ismeretek figyelmen kívül hagyását jelenti; mindössze arról van szó, hogy az elmélet minden esetben a gyakorlati tevékenység eredményeképpen, az így szerzett tapasztalatokból leszűrve jelenjék meg.

A dráma mint tantárgy tehát minden esetben tevékenységközpontú. Az elemző beszélgetések, illetve a fogalmi ismeretek tanítása nem valósulhat meg anélkül, hogy a tanulók megszerzett tudásukat, alakulóban lévő véleményüket, felvetődő kérdéseiket cselekvésbe ne emelnék. Az egyes drámai konvenciók megismerése és használata ezért tanár és tanuló számára egyaránt azzal a haszonnal is jár, hogy a nehezen megfogalmazható (vagy épp formálódó) gondolatok és érzelmek kifejezésére, illetve a meglévő ismeretek gyakorlati ellenőrzésére teremt lehetőséget.

Ezt a tevékenységközpontú szemléletet tükrözi a tantervünkben követett szóhasználat is. Az alábbi szövegben legtöbbször a játék, játsszanak, drámajáték szavak szerepelnek, illetve a tevékenység egészének megjelölésére gyakran alkalmazzuk a drámamunka kifejezést. A játék és a munka együttes szerepeltetése reményeink szerint megerősíti, hogy bár a drámát szigorú szakmai folyamatok vezérlik, az órákon való részvétel a tanulók számára minden esetben örömet és szellemi izgalmat kell jelentsen.

NAT követelmények

Az egyes tantárgyszakaszok anyagában részleteztük azon követelményeket, amelyek többletet jelentenek a NAT-hoz képest.

Kiemelt közös követelmények

A NAT TÁNC ÉS DRÁMA műveltségi területén belül megjelenő általános fejlesztési követelmények közül a DRÁMA tantárgy tanterve kiemelten kezeli a következőket:

- Játékos gyakorlatok során sajátítsák el az alapvető ... drámai kifejezési formákat. (1.a)
- Legyenek képesek különböző technikákat tartalmazó összetett improvizációkra ... (2.A) a drámában.

Sajátos megközelítés

A tanterv szerkezeti szempontból két részre tagolható (DRÁMAJÁTÉKOK, SZÍNI NEVELÉS, illetve ÜNNEPI SZERTARTÁSOK, RITUALIS JÁTÉKOK); ezen belül a dráma területén négy fő témára bomlik: (a) a közösen megismert alkotások feldolgozása; (b) a saját (hétköznapi) élethelyzetek, problémák feldolgozása; (c) a gyerekek által látott, hallott vagy olvasott (televízióból, filmekből, rádióból, újságokból stb. származó) történetek, helyzetek feldolgozása; (d) a más műveltségterületek (tantárgyak) által adott témák feldolgozása a dráma eszköztárával. E négy téma alkalmazásával kívántuk lefedni mindazon területeket, melyekből a hagyományos és modern drámaformák táplálkoznak, illetve amelyek a dráma segítségével tartalmas és kreatív módon hozzáférhetővé tehetők a tanulók számára.

A négy téma tantervi elkülönítése ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a fenti szétválasztást az osztálytermi munkában is feltétlenül érvényesíteni kellene. Természetesen érdemes felhívni a tanulók figyelmét arra, hogy e témák milyen módon határolják körül a dráma mint tantárgy és művészi megközelítésmód tevékenységi körét, de – ha az adott drámamunka lehetővé teszi – biztosítani kell számukra az egyes témák közötti átjárhatóságot, a kapcsolódási pontok felismerését.

Differenciált haladás

A DRÁMA tantárgyban meghatározó a kiscsoportos munkaformák gyakori alkalmazása, mely jelentős teret biztosít a differenciált tanulásszervezésre.

Cél

A dráma mint tantárgy nyújtson lehetőséget

- minél változatosabb dramatikus tevékenységformákban való részvételle;
- differenciált feladatokon keresztül a dramatikus technikák és konvenciók széles körű alkalmazására és a megfelelő forrásanyagok használatára;
- a drámai formával való kísérletezésre, továbbá a drámának mint művészi kommunikációs formának megtagasztalására;
- arra, hogy a tanulók a tanterv más területein elsajátított ismereteiket, készségeiket a drámában is alkalmazni tudják;
- az önértékelésre annak érdekében, hogy a tanulók képessé váljanak saját eredményeik felismerésére, és azokat a dráma továbbfejlesztése során hasznosítani is tudják;
- arra, hogy a tanulók egyénileg és csoportosan előadást tervezhessenek, létrehozassanak, illetve a létrejött előadást bemutathassák;
- minél több élő és felvett színházi előadás – köztük társaik által készített produkciók – megtekintésére;
- az alapvető színpadtechnikai eljárások megismerésére;

- a tanulók drámával és színházzal kapcsolatos fogalmi készletének, aktív szókincsének bővítésére;
- a hagyományos ünnepi szertartások megismerésére;
- a tradicionális értékek mai szerepének elemző vizsgálatára.

Tartalom

A tanterv anyaga magába foglalja a NAT-ban megadott tananyag bővítését, a fejlesztési követelmények és a minimális teljesítmény részletezését, kiegészítését. A tanterv egyes tantárgyszakaszai kapcsán témaköröket és példákat adunk meg.

Az egyes évfolyamok moduljaiban további kiegészítő információk találhatóak.

Részei

1. tantárgyszakasz: 1-4. évfolyam	OKI96TIETD1-4
2. tantárgyszakasz: 5-6. évfolyam	OKI96TIETD5-6
3. tantárgyszakasz: 7-8. évfolyam	OKI96TIETD7-8
4. tantárgyszakasz: 9-10. évfolyam	OKI96TIETD9-10

Értékelés

A drámapunka, illetve a tanulók fejlődésének értékelése a tanulók és a tanár közös tevékenysége, a drámatanterv alapvető része kell legyen; az értékelés csak így szolgálhatja jól a drámapunka folytonosságát és fejlődését.

Az alakító (formatív) értékelés során a tanárok a drámapunkán belül visszajelzéssel szolgálnak a tanulóknak fejlődésüket illetően. Az alakító értékelés célja a tanulói munka segítése és motiválása; arra ösztönzi a tanulókat, hogy új lehetőségeket tárjanak fel a drámai kifejezőeszközök alkalmazása terén, valamint egyre nagyobb mértékben vállaljanak felelősséget saját tanulásukért. Az alakító értékelés formáját tekintve kifejtett szöveges (többnyire szóbeli, esetenként írásos is lehet).

Az összegző (szummatív) értékelést a drámában az egyes témák, tanévek és tantárgyszakaszok végén zajló elemző beszélgetések előzik meg. Minthogy a dráma jellegéből fakadóan a számszerű értékelés csak igen korlátozott visszajelzéssel szolgálhat, a szakaszvégi értékelés kifejtett szöveges formában, többnyire írásban történik (a készülő tanári segédletekben értékelő lapok is találhatóak).

Feltételek

Speciális tanári felkészültség:

A Magyar Drámapedagógiai Társaság 120 oktatási órából álló alaptanfolyamai biztosítják a munkához szükséges alapvető felkészültséget. Amennyiben az iskolában nincs képzett drámatanár, a tanterv megvalósítását felvállaló pedagógusok legalább a 60 órás (bevezető a drámapedagógiába jellegű) kurzusok valamelyikét végezzék el. Velük szemben is követelménynek tekinthető a már említett 120 órás alaptanfolyam minél előbbi, lehetőleg 1-2 éven belül történő elvégzése.

Tanterem:

Az esetek döntő többségében az osztály saját tanterme alkalmassá tehető a drámapunkára – ehhez minimum 12-15 m² szabaddá tehető (bútorok nélküli) terület biztosítása szükséges. Alkalmanként – a munka vagy a bemutatók nagyobb térigénye miatt – szükségessé válhat az iskola előcsarnokának, tornatermének, ebédlőjének, udvarának stb. igénybe vétele. Ideális esetnek tekinthető az, ha a tanterv megvalósítását külön dráma-stúdió szolgálja (függönyökkel, fény- és hangtechnikai berendezésekkel, alapvető díszletekkel és kellékekkel stb.).

Eszközigény:

Jól szolgálhatják a drámapunkát a következők: kazettás magnetofon, csomagolópapír, írólapok, filckészletek, jelmezjelzésként is használható ruhaanyagok. Mindezek mellett időnként szükségessé válhat egyszerű (könnyen elkészíthető), semleges maszkok, illetve olyan tárgyak alkalmazása, amelyek szolgálhatják a fiktív helyzet felidézését és a jelentésteremtést (pl. korona, tőr, gyertya, egy régi könyv stb.).

1. tantárgyszakasz: 1-4. évfolyam

Drámajátékok, színi nevelés

Tananyag	Fejlesztési követelmények	Minimális teljesítmény
1. A valóság és a fikció világának meg-	1. Érzékelő, ritmus- és fantáziagyakor-	1. A fiktív helyzetek és szerepek, illetve a

<p>különböztetése.</p> <p>2. A szereplő és a helyszín fogalma.¹</p> <p>3. Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával.</p> <p>4. Az egyszerűbb drámai konvenciók megismerése.</p> <p>5. A színházi formanyelv alapjainak megismerése.</p>	<p>latok, mozgással egybekötött beszédgyakorlatok.</p> <p>2. Történetek elmesélése és meghallgatása.</p> <p>3. A koncentráció intenzitásának és idejének növekedése. 1.b.</p> <p>4. Fiktív szerepek és helyzetek elfogadása, azokba való bekapcsolódás. 1.b.</p> <p>5. Saját ötletek és egyes történetek drámán keresztül történő feltárása és alakítása. 2.a.</p> <p>6. A szerkezet érzékelése, a kezdet és a vég felismerése térbeli és időbeli struktúrákban. 3.a.</p> <p>7. Látott vagy részvételükkel zajló drámapunka véleményezése. 3.a.</p>	<p>valóság pontos elkülönítése.</p> <p>2. Részvétel a készségfejlesztő gyakorlatokban, a közös dramatizálás játékaiban és az alapszintű elemző beszélgetésekben.</p> <p>3. Rövid mesék, versek önálló elmondása, a társ meghallgatása.</p>
---	--	--

Ünnepi szertartások, rituális játékok

<p>1. Néhány hagyományos, dramatikus jellegű ünnepi szertartáshoz kötődő dramatikus játék, az egyes szertartásokhoz kötődő rövid szöveg- és dalanyag megismerése.</p> <p>2. A hagyományos ünnepek mai megfelelőinek ismerete.</p>	<p>1. A tanult népszokásokhoz kötődő dramatikus játékok legfontosabb elemeinek ismerete. 4.a.</p> <p>2. A tanult ünnepekörhöz kötődő köszöntő, mondóka, dal szövegének ismerete. 4.a.</p> <p>3. A hagyományos ünnepek mai szerepének, illetve megfelelőinek ismerete. Dramatikus játékok a megismert ünnepekörhöz kötődő mai tevékenységformák vizsgálatára.</p>	<p>1. Részvétel a népszokásokat megismertető játékokban.</p> <p>2. Egy-két köszöntő ismerete.</p> <p>3. Részvétel a rituális játékok szerepét, mai megfelelőit érintő beszélgetéseken.</p>
---	--	--

Témák:

I. Közösen megismert irodalmi alkotások (népmesék, műmesék, verses mesék stb.) feldolgozása a dráma eszköztárával

1. A valóság és a fikció világának megkülönböztetése²

Példa:

A Csodaszarvas-monda kapcsán idézzék fel, esetleg rövid jelenet formájában elevenítsék is meg a honfoglaló magyarok életmódját (lovass nomád vadászat stb.).

2. A szereplő és a helyszín fogalma

Példa:

- Nevezzék meg a Csodaszarvas-monda legfontosabb szereplőit, gyűjtsék ki a történet helyszíneit.
- Közösen döntsék el, hogy ezek közül melyek szerepeljenek az osztály drámapunkájában.

3. Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával

Példa:

Jelöljék ki a Csodaszarvas-mondán belül a történet kulcsfontosságú pillanatait, s azokra készítsenek ÁLLÓKÉPEKET³.

4. Az egyszerűbb drámai konvenciók megismerése

Példa:

Az elkészített állóképekből szólaltassák meg a főszereplőket a GONDOLATKÖVETÉS módszerével.

5. A színházi formanyelv alapjainak megismerése

Példa:

Hozzanak közös döntéseket a jelmezeket, kellékeket illetően; készítsenek aláfestő zenét, illetve hanghatásokat a Csodaszarvas-monda feldolgozásához.

¹ A táblázat vastagon szedett bekezdései – kötelező érvennyel – szerepelnek a NAT-ban.

² Az egyes témaköröket, továbbá a fenti táblázat *tananyag*-rovatában szereplő pontok mindegyikét példákkal szemléltetjük.

³ A PÉLDÁK ISMERTETÉSEKOR AZ EGYES KONVENCÍÓK NEVÉT JELÖLI EZ A SZEDÉSMÓD. A konvenciókról részletes leírások találhatók a Drámapedagógiai olvasókönyvben (a Marczibányi Téri Művelődési Központ és a Magyar Drámapedagógiai Társaság közös kiadványa, Budapest, 1995).

II. Saját (hétköznapi) élethelyzetek, problémák feldolgozása a dráma eszköztárával

1. A valóság és a fikció világának megkülönböztetése

Példa:

A *lopás az osztályban* probléma feldolgozásakor a tanulók saját élményeire, ismereteire építve – a SZEREP A FALON konvenció alkalmazásával – alakítsák ki a dráma központi figuráját és annak környezetét.

2. A szereplő és a helyszín fogalma

Példa:

Hozzanak közös döntést arról, hogy a főszereplőn kívül a problémában érintett figurák közül melyekkel kívánják foglalkozni drámamunkájukban.

3. Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával

Példa:

Vizsgálják meg az óra kiindulási alapját képező (valóságos vagy a tanár által írt) újságcikket: mely részeit érdemes és/vagy lehet jelenetté formálni, hol szükséges kiegészíteni azt újabb jelenetek beiktatásával.

4. Az egyszerűbb drámai konvenciók megismerése

Példa:

Írják meg kiscsoportokban a főszereplő NAPLÓBEJEGYZÉSÉT a lopás utáni estén.

5. A színházi formanyelv alapjainak megismerése

Példa:

Tervezenek jelmezt a dráma központi figurája számára: döntsék el közösen, melyek lehetnek jellemző hétköznapi ruhadarabjai (pl. bördzseki, bakancs stb.)

III. A gyerekek által látott, hallott vagy olvasott (televízióból, filmekből, rádióból, újságokból stb. származó) történetek, helyzetek feldolgozása a dráma eszköztárával

1. A valóság és a fikció világának megkülönböztetése

Példa:

A Vuk című rajzfilm kapcsán készülő drámamunka bevezetéseként gyűjtsék össze, elevenítsék fel az osztálynak a rókák életmódjára vonatkozó ismereteit. Vizsgálják meg a film egyes jeleneteit ebből a szempontból.

2. A szereplő és a helyszín fogalma

Példa:

A kis Vuk első vadászatának (Tás, a vadkacsa elejtése) feldolgozásakor adják meg azon elemeket, amelyekkel a helyszín felesleges részletezés nélkül meghatározható.

3. Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával

Példa:

A drámai nézőpont megváltoztatásával (rókák helyett a vadkacsák oldaláról vizsgálódva) dolgozzák fel a Tás haláláról szóló történetet.

4. Az egyszerűbb drámai konvenciók megismerése

Példa:

Vuk első vadászatát dolgozzák fel ÁLLÓKÉP-sorozattal (vagy lassítással).

5. A színházi formanyelv alapjainak megismerése

Példa:

Készítsék el két változatban az első vadászatról szóló jelenetet: előbb némajátékban, majd hangjátékként (szöveg nélkül, de emberi hangokkal, illetve zajokkal). Beszélgessenek el a két megközelítésmód különbségeiről.

IV. Más műveltségterületek (tantárgyak) által adott témák feldolgozása a dráma eszköztárával

1. A valóság és a fikció világának megkülönböztetése

Példa:

Egy olyan drámamunkában, amelyben a tanulók állatok és fák szerepét veszik fel, az óra indításaként – SZAKÉRTŐI JÁTÉK konvencióval – rövid időre hivatásos környezetvédők szerepébe lépve készítsenek listát az erdőt (általában) fenyegető veszélyekről.

2. A szereplő és a helyszín fogalma

Példa:

KISC SOPORTOKBAN dolgozzák ki egy-egy fa élettörténetét (ezek a fák lesznek a későbbi játék főszereplői), majd tervezzék meg az egyes fák számára szükséges életteret.

3. Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával

Példa:

A kiscsoportok állóképekből indított rövid jelenetekben mutassák be mindazon problémákat, amelyeket a fák az utóbbi időkben észlelhetnek.

4. Az egyszerűbb drámai konvenciók megismerése

Példa:

PÁROS MUNKA: suttog az erdő, a fák éjszakai beszélgetése az átélt kellemetlenségekről.

5. A színházi formanyelv alapjainak megismerése

Példa:

Készítsék el a környezetet szennyezők bábfiguráit (vagy maszkjait), majd ezek segítségével játsszanak rövid jelenetet idegenek az erdőben címmel.

Részei

KD/1. évfolyam OKI96TIED1

KD/2. évfolyam OKI96TIED2

KD/3. évfolyam OKI96TIED3

KD/4. évfolyam OKI96TIED4

KD/1. évfolyam

Követelmény

Az 1. tantárgyszakasz (1-4. évfolyam) tantervi moduljában ismertetett fejlesztési követelmények mindegyikét az 1. évfolyamra is érvényesnek tartjuk.

Ezzel együtt az 1. évfolyamon a gyerekek életkori sajátosságai miatt – a tantárgyszakaszra vonatkozó követelményrendszer minden elemét szem előtt tartva – központi szerepet kell, hogy kapjanak a következők:

Drámajátékok, színi nevelés

1. Érzékelő, ritmus- és fantáziagyakorlatok, mozgással egybekötött beszédgyakorlatok.
2. Történetek elmesélése és meghallgatása.

Ünnepi szertartások, rituális játékok

Az 1. évfolyamon a teljes tantárgyszakaszra megadott minimális teljesítmény következő elemei állíthatók követelményként a tanulók elé:

1. Részvétel a népszokásokat megismertető játékokban.
2. Egy-két köszöntő ismerete.

Tartalom

Az 1. tantárgyszakasz moduljában ismertetett témáink mindegyike használható az 1. évfolyamon, a gyerekek életkorának megfelelő konkrét anyagok (irodalmi művek, történetek, szituációk stb.) megválasztásával.

Az 1. évfolyamon főként dramatikus játékok alkalmazását javasoljuk. Sokkal kisebb a gyakorlatok, szabályjátékok szerepe, de készségfejlesztő funkciójuk már ebben az életkorban is kihasználható.

Elsősorban olyan tevékenységeket válasszunk, amelyek lehetőséget adnak a közös, ritmikus mozgásra (a finommozgás fejlesztésére alkalmas kézzjátékok pl. az írástanuláshoz is jelentős segítséget nyújthatnak).

Gyakran alkalmazható a tanári narrációra történő közös cselekvés is.

A tanítási dráma közismert konvencióinak jelentős része, az egyszerűbb szerkezetűek, már ebben az életkorban is sikerrel alkalmazhatók (pl. JELMEZŐLTÉS, TÉRMEGHATÁROZÁS, KÖZÖS RAJZOLÁS, MIMES JÁTÉK, EGÉSZCSOPORTOS SZEREPJÁTÉK stb.).

Mindez lehetővé teszi – a gyerekek életkorának megfelelő szinten – bizonyos problémák, helyzetek vizsgálatát, így a tanítási dráma mint megközelítésmód alkalmazását.

KD/2. évfolyam

Követelmény

Az 1. tantárgyszakasz (1-4. évfolyam) tantervi moduljában ismertetett fejlesztési követelmények mindegyi-

két a 2. évfolyamra is érvényesnek tartjuk.

Ezzel együtt a 2. évfolyamon a gyerekek életkori sajátosságai miatt – a tantárgyszakaszra vonatkozó követelményrendszer minden elemét szem előtt tartva – központi szerepet kell, hogy kapjanak a következők:

Drámajátékok, színi nevelés

- Fiktív szerepek és helyzetek elfogadása, azokba való bekapcsolódás.

Ünnepi szertartások, rituális játékok

- A tanult ünnepkörhöz kötődő köszöntő, mondóka, dal szövegének ismerete.

A 2. évfolyamon a teljes tantárgyszakaszra megadott minimális teljesítmény következő eleme követelményként állítható a tanulók elé:

- Részvétel a népszokásokat megismertető játékokban.

Előzmény

Az 1. évfolyam tananyagának ismerete, követelményeinek teljesítése.

Tartalom

Az 1. tantárgyszakasz moduljában ismertetett témáink mindegyike használható a 2. évfolyamon, a gyerekek életkorának megfelelő konkrét anyagok (irodalmi művek, történetek, szituációk stb.) megválasztásával.

A 2. évfolyamtól kezdődően a dramatikus játékok és a növekvő (de arányukban továbbra is kisebb) szerepet játszó gyakorlatok, szabályjátékok mellett ebben az életkorban már a valódi szerepvállalást igénylő és lehetővé tevő drámai helyzetek részesei is lehetnek a tanulók (pl. KISCSOPORTOS IMPROVIZÁCIÓK, PÁROS MUNKAFORMÁK alkalmazásán keresztül).

KD/3. évfolyam

Követelmény

Az 1. tantárgyszakasz (1-4. évfolyam) tantervi moduljában ismertetett fejlesztési követelmények mind-egyikét a 3. évfolyamra is érvényesnek tartjuk.

Ezzel együtt a 3. évfolyamon a gyerekek életkori sajátosságai miatt – a tantárgyszakaszra vonatkozó követelményrendszer minden elemét szem előtt tartva – központi szerepet kell, hogy kapjanak a következők:

Drámajátékok, színi nevelés

- A koncentráció intenzitásának és idejének növekedése.
- Saját ötletek és egyes történetek drámán keresztül történő feltárása és alakítása.
- Részvétel a készségfejlesztő gyakorlatokban, a közös dramatizálás játékaiban és az alapszintű elemző beszélgetésekben.

Ünnepi szertartások, rituális játékok

- A tanult népszokásokhoz kötődő dramatikus játékok legfontosabb elemeinek ismerete.
- A tanult ünnepkörhöz kötődő köszöntő, mondóka, dal szövegének ismerete.
- A hagyományos ünnepek mai szerepének, illetve megfelelőinek ismerete.

Előzmény

A 2. évfolyam tananyagának ismerete, követelményeinek teljesítése.

Tartalom

Az 1. tantárgyszakasz moduljában ismertetett témáink mindegyike használható a 3. évfolyamon, a gyerekek életkorának megfelelő konkrét anyagok (irodalmi művek, történetek, szituációk stb.) megválasztásával.

A drámamunkához szükséges készségfejlesztés ebben az életkorban már megvalósítható a szabályjátékokon, gyakorlatokon keresztül, emiatt a 3. évfolyam tananyagában ez a fajta dramatikus tevékenység fontos szerepet kell, hogy kapjon.

A tanítási dráma konvencióinak túlnyomó többsége a 3. évfolyamon már biztonsággal alkalmazható (kivételt képeznek azok, amelyek összetett megjelenítési igényrel lépnek fel, illetve mélyebb figuraismeretet tesznek szükségessé), ezért a drámamunkában – ebben az életkorban – már erre a megközelítésmódra helyezhető a hangsúly.

KD/4. évfolyam

Követelmény

A 4. évfolyamon az 1. tantárgyszakasz (1-4. évfolyam) tantervi moduljában ismertetett fejlesztési követelmények mindegyikét érvényesnek és teljesítendőnek tartjuk (ezért itt nem részletezzük).

Előzmény

A 3. évfolyam tananyagának ismerete, követelményeinek teljesítése.

Tartalom

Az 1. tantárgyszakasz moduljában ismertetett témáink mindegyike használható a 4. évfolyamon, a gyerekek életkorának megfelelő konkrét anyagok (irodalmi művek, történetek, szituációk stb.) megválasztásával.

Mivel a 4. évfolyamra a tanulók számára a mesék mellett a mondák, illetve a valós történetek is egyre érdekesebbekké válnak, a drámapunka során ezeknek egyre nagyobb szerepet kell kapniuk.

Ezen az évfolyamon már – a tanulók életkori adottságaiból következően – nagyobb figyelmet fordíthatunk a drámai szerkezet érzékeltetésére, valamint a drámapunka elemzéséhez és értékeléséhez szükséges ismeretek és készségek fejlesztésére.

Drámapedagógiai tanfolyam indul a NAT TÁNC ÉS DRÁMA műveltségi területéből a DRÁMA tanítására a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ szervezésében, 1997. szeptember 27-én, szombaton 10 órai kezdettel

A 120 oktatási órából álló képzésen felhasználható az 1997. évi pedagógus-továbbképzésre szánt központi költségvetési forrásból kapott támogatás (a Műv. Közlöny, XVI. évf. 16/II. sz. alapján).

Oktatás: havonta egyszer (összesen 8 alkalommal), **szombaton 10-18 és vasárnap 9-14 óra között**, Gödöllőn. (Vidéki résztvevőknek – külön költségtérítés ellenében – szállást biztosítunk.) **Részvételi díj: 20.000 Ft/fő**

A tanfolyam vezető tanára: Kaposi László

Jelentkezés: Kerekasztal Színházi Nevelési Központ (2100 Gödöllő, Szabadság út 6. tel.: 28/420977; fax: 28/420978)

Budapesti Drámapedagógiai Központ

60 órás **alapfokú drámapedagógiai tanfolyam** indul a NAT Tánc és dráma műveltségi területéhez kapcsolódón a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ és a Marczibányi Téri Művelődési Központ szervezésében.

A képzés 1997. október 4-én (szombaton) kezdődik. Ha szükséges, még egy csoportot indítunk október 5-én (vasárnap). További időpontok: kéthetente szombatonként 10-16 óráig, illetve a másik kurzusnál kéthetente vasárnaponként 9-15 óráig.

Az alapfokú tanfolyam elvégzése után lehetőség van arra, hogy a hallgatók további 60 órában folytatva a képzést, drámajáték-vezetői vizsgát tegyenek.

Programvezető: Kaposi László

Részvételi díj: 15.000 Ft/60 óra

(A Művelődési Közlöny 1997. 16/II. száma alapján a pedagógus továbbképzésre szánt központi költségvetési forrás a képzésre felhasználható.)

PÁHOLY drámatanári műhely

Saját élményű drámafoglalkozás és elemzés, októbertől havonta egy alkalommal, szombatonként 10-14 óráig.

Jászfényszaru

Három csoportban folytatódik az előző évben megkezdett drámapedagógiai tréning: (a) óvónőknek, (b) tanítóknak és (c) tanároknak, művészettel foglalkozók csoportjának.

Ami a programban közös: reformpedagógiák (amelyek személyiségfejlesztéssel foglalkoznak, és drámapedagógiai módszereket alkalmaznak); gyermekpszichológiai ismeretek; a drámapedagógia alkalmazásának lehetőségei a művészeti nevelés területein; demokráciára nevelés.

Szolnok – Pedagógiai Intézet

Szakmai vezető: Lipták Ildikó

120 órás **alapfokú gyermekszínházi rendezői tanfolyam** indul októbertől.

Részvételi díj: 20.000 Ft

Képzési időpont: kéthetente szombatonként 10-16 óráig.

Programvezető: Gabnai Katalin

KAKTUSZ színházi csoport alsó tagozatosoknak csütörtökön 16-17.30-ig.

Csoportvezető: Juscák Zsuzsa

BOGÁNCs színházi csoport felső tagozatosoknak szerdánként 15.30-17 óráig.

Csoportvezető: Szakall Judit

Diákszínház közéiskolásoknak hétfőn 18-20 óráig.

Csoportvezető: Barta Eszter

- 40 órás előkészítő tréningek külön-külön óvónők, tanítók, tanárok számára
- 80 órás, vizsgára felkészítő kurzus azok számára, akik rendelkeznek a 40 órás alapképzéssel
- őszi pedagógiai fórum a megye drámával foglalkozó pedagógusai számára
- szakmai látogatás a Kőrösvidéki Drámapedagógiai Társaságnál

(A szolnoki Zöld Iskola önálló drámapedagógiai műhelyként dolgozik, de vannak közös rendezvényeik.)

1997 áprilisában megalakult Pest megyében – Rudolf Ottóné vezetésével – a drámapedagógiai műhely

Körzeti műhelyek:

- Vác és környéke (Szadóczi Gabriella, Vác, Radnóti M. Általános Iskola.)
- Érd és környéke (Pató Anna és Pluhár Ferencné, Érd, Széchenyi I. Általános Iskola)
- Tápióság és környéke (Janosik Béláné, Dr. Papp K. Általános Iskola)
- Budapest vonzaskörzete (Tóthné Pablényi Márta, XIII. ker. Tomori Úti Általános Iskola)

Az új tanév első műhelytalálkozására szeptember 4-én 14 órától kerül sor. Helye: Budapest, XI. ker. Karinthy F. út 3.

Intenzív drámapedagógiai tanfolyam indul – csak haladóknak

Helye: Budapest, XI. ker. Karinthy F. út 3.

Időpontok: szeptember 11. 18. 25.; október 2. 9. 16. (csütörtöki napokon 9-17 óra között). Vizsga (mint lehetőség): 1977. október 30-án.

Érdeklődni lehet a Pest Megyei Pedagógiai Szolgáltató Irodánál (Városház u.; tel.: 1176570)

Új konvenciók

A DRÁMAPEDAGÓGIAI OLVASÓKÖNYVBEN megjelent konvenció-gyűjtemény csak alapot jelent, koránt sem a teljességet. Minden drámatanár, aki a drámának az oktatási környezetre kidolgozott változatával, a tanítási drámával is megpróbálkozik (mondjuk csak azért, mert ráunt a sok-sok éve folytatott gyakorlatosdóra; mert rájött, hogy a világról mást és sokkal többet el lehet mondani a gyerekek játékán keresztül, mint a szabályjátékok szűk keretei között; vagy csak azért, mert kíváncsi volt, mi is ez...) ki kell, hogy alakítsa a saját eszköztárát. Ez pedig eleinte a konvenciók adaptálását, később újak kitalálását jelenti. Az alábbiakban ismertetésre kerülő konvenciók tanfolyami vizsgákon kerültek lejegyzésre. Jóllehet a vizsgahelyzet maga sokak számára nem számít ideális körülménynek elméletileg is izgalmas, érdekes, másoknak is hasznos újítások kidolgozására, vannak olyan kollégáink, akiknek ez is sikerül. Munkájuk eredményeiből teszünk közzé néhányat az alábbiakban.

Kaposi László

Orbán Andrásné

Tükörszobában

Azt a szereplőt akit szeretnénk jobban megismerni, tükörszobába helyezük. A többi gyermek a szoba négy falát játssza – „visszaadják” a szereplő mozdulatait.

Variációs lehetőségek:

- minden tükör pontosan adja vissza;
- van egy fal ami felnagyítva adja vissza;
- kicsiknél jó ha beszél is a tükör, továbbá a szereplő is beszélhet (pl. kérdezheti a szereplő valamelyik tevékenysége közben: Tükröm, tükröm mond meg nekem, hogy pl. tényleg ilyen fülig érő szájjal nevetek? vagy: Igazán ennyire hajlott a hátam?).

Azok akik pontosan adják vissza a mozdulatokat, igazmondó tükrök. Ügyeljünk arra, hogy a görbe tükrök is igazat mondjanak: igazat, de másként (akár ellentétes dolgokat is mutathatnak).

Madártávlatból

Képzletben felülünk egy repülőre vagy (kisebbecknél) más repülő alkalmatosságra. (Egy-egy kiscsoport ül egy gépen.) Olyan magasra szállunk, hogy jól megfigyelhessünk nagy területeket, képet kaphassunk az egészről.

A kiscsoportok megbeszélik mit látnak: kik, mik, hol és hogyan helyezkednek el. Ezek után térképet, „szociometriai” ábrát, esetleg rajzot kérünk a látottakról.

Nagyító alatt

Közelről szeretnénk megvizsgálni valamit, legyen az pl. egy könyv. Képzeltbeli nagyítóval a csoportból bárki, akinek van ötlete (lehet a tanár is!) odalép, és a tárgyat, jelenséget vizsgálva elmondhatja, amit „szabad szemmel” nem vettünk észre. Pl. „Ennek a könyvnek a borítóján valaki valamit írt. Át nyomódott. Betűk, betűfoszlányok látszanak rajta.” Akinek ötlete van átveszi a nagyítót és folytatja, próbálja kiolvasni az „írástörédeket”. Ha valaki nem ért vele egyet, akkor a nagyítót átvéve felfedezheti, hogy egy kézírásos bejegyzés elmosódott nyomai látszanak a könyv borítóján stb.

Megjegyzés: A nagyító tulajdonképpen olyan, mint amikor megszólalnak a képek, tárgyak. Abban tér el, hogy ott csak egy-egy gondolatot hallunk, itt pedig több gondolat is megszólaltatható.

Bacskó Beáta

Festmény (vagy fénykép) konvenció

A tanár az óra elején – kontextusépítő szándékkal – egy festményt vagy egy fotót mutat a résztvevőknek. A dráma szempontjából lényeges dolgokat tisztázó beszélgetés indul, pl. arról, hogy mikor készülhetett a kép, kik a szereplői, milyennek látják őket a tanulók stb.

A szituációs játékok indításánál ismert és használatos módszer továbbfejlesztése: a kép lehető legpontosabb rekonstrukciója a játékosok feladata. Az arckifejezések, mozdulatok, tárgyak is jelenjenek meg. Ebből a helyzetből indulhat a jelenet (amit szokás szerint előre egyeztetünk, megbeszélünk...).

„50-es évek” verzió:

Valakit „lemontírozunk” a képről. Miért nincs ott? Ki ő? Nyilván a „lemontírozott” szereplő kerül a dráma-játék középpontjába!

Szalai Bernadett

Plánozás

A film világából származik ez a konvenció: a közelítés-távolítás technikájával él.

A csoport kiválaszt egy szituációt, amit el is játszik, miközben a többiek nézőként figyelik azt. A játékosoknak és a nézőknek is jogukban áll megállítani a cselekményt, ha úgy érzik a jelenet egy részére, mozdulatra, arcra közelíteni szeretnének; ún. szupernagyítások is végezhetők, mikor a jelenet többi része lényegtelenné válik, s egy dolgot szeretnénk a középpontba állítva részletesen megvilágítani.

A távolítás is ugyanilyen módon történhet; pl. nagyítás után az egész kép újból megvilágítható.

Delphoi jósa

A delphoi jósa bejáratán a felirat: Ismerd meg önmagad! A játékban kijelölünk egy helyet, ez lesz a jósa. A „központban” lévő szereplő (pl. döntési helyzet előtt áll) belép ide. A csoport többi tagja jóst játszik, és a belépő(-k) jövőjéről nyilatkozik. A jósokat a belépő „nem látja”, hangjukat hallja csak.

Végül a jósdából kilépve, az itt történtek hatásától függően folyik tovább a játék.

Darók Ildikó

Kontextusépítő konvenciók

Kiegészítők konvenciója

A játék során a *hangulatteremtésben*, illetve bizonyos játékoknál *információ-kiegészítésben* használható.

a) Kép vagy képek választása. Ehhez a konvencióhoz szükséges, hogy a tanárnál legyen egy előre elkészített gyűjtemény különböző hangulatú képekből (pl. képeslapok, grafikák, portrék, mesefigurákat ábrázoló képek, tájképek, absztrakt alkotások stb.). Egyénenként, vagy csoportosan választhatnánk egy vagy néhány képet a kupacból – természetesen meg kell indokolni, hogy miért pont arra a képre esett a választás.

A konvenció hasznos lehet a figurák árnyalása mellett pl. a játék helyszínének „megteremtésében” is (pl. valamilyen várószoba, valakinek a szobája, munkahelyi iroda).

b) A fenti mintájára a tanárnál különböző zenei művek részletei találhatóak. A játszott szituációhoz a csoport kérhet aláfestő zenét, amely kiegészíti a hangulati hatásokat, avagy ellentétes hatásával valamire figyelmeztetheti a hallgatóságot.

Költői jellegű (mélyítő) konvenciók

A hatáság

A játszott szituációt megállítva megnézzük, hogy mi történne, ha most ebben a pillanatban valamilyen hatásági személynek be kellene számolni az eseményekről. Mit mondanánk pl. az arra sétáló rendőrnek, a gyám-

hatósági előadónak stb.

Ez a konvenció segít összefoglalni és tisztázni, hogy az adott szituációban mi az, ami (még) törvényes, és mi az, amit a csoportunk a társadalom előtt éppen elrejtene.

A szoc. munkás I.

A fenti konvenció egy válfaja. A játék megállítása után *(a)* miben kérnénk most egy szociális munkás segítségét; *(b)* mi történne, ha a helyszínre érkezne egy szociális munkás.

A kétváltozat különbsége abban mutatkozik meg, hogy a szoc. munkás elsősorban ember, másodsorban „munkás”, míg a hatóságnál az ember funkció gyakran háttérbe szorul, vagy „eltűnik”.

A szoc. munkás II.

Alkalmazását akkor ajánlom, ha olyan „baráti” kapcsolatot szeretnénk a szereplő vagy szereplők életébe bevinni, ami csak egyoldalú (tehát a szereplő mint kliens lép be, a szoc. munkás teljes empátiával megérti). Az empatikus megnyilvánulásokkal összefoglalható a szituáció a kliens oldaláról, segítő kérdések tehetők fel, erősíthető valamiben, illetve konkrét segítségre is számíthat.

Anatómiai konvenció

Az adott (s így tetszőleges) játékhelyzetben megnézzük, hogy mit tennénk, ha nem kötnének minket emberi testünk korlátai. Pl. ha most nem lenne testem, ha most hirtelen ellenkező nemű lehetnék, ha most egyszerre két helyen lehetnék stb.

Reflektív jellegű konvenciók

A tükör

(Jose Silva ötletére építve)

Megkérjük a szituáció szereplőjét (szereplőit, esetleg az egész csoportot), hogy vizsgálja meg a már eljátszottakat, a történeteket olyan szempontból, hogy mi az, amit megváltoztatna, mi volt abban számára rossz, esetleg, amit nem úgy játszottunk el, ahogy ő személy szerint szeretne volna. Elképzelnénk egy tükört, amibe belépve megmutatnánk ezt a rosszat a többieknek. Ezután ezt a tükört néhány mozdulattal összetörné a „tükörbeli játészó”.

Ezek után megmutatná a *szép tükör* keretét (kezével ismét keretet rajzolna) és eljátszaná azt, ahogyan szeretné vagy szeretne volna a történetet alakítani.

(Megjegyzés: reflektív jellege mellett agressziólevezetésnek is alkalmas...)

Jótiindér

Ha most itt teremne egy JÓTIINDÉR, és az általa játszott szereplőnek lehetne három (vagy egy) kívánsága, mit kérne a dráma adott pillanatában.

A játék központi figurájának kérdéseit az egész csoport keresheti, de úgy is alkalmazható a konvenció, ha mindenki egyénített figurát játszik, és a saját szerepéhez tartozó kívánságokat gondolja végig.

A menekülés konvenció

Ha a szereplő valamit nem akar megcsinálni, megkérdezzük tőle, mire lenne hajlandó, hogy elkerülje a reá váró szituációt.

Ha a csoport elfogadja, cserébe feltételeket szabhat. Így egyfajta szerződés jön létre a játészó és a csoport között. Pl.: nem kell megküzdeni a hétfejű sárkánnyal, de akkor a gyávaságod miatt inntől néma leszel.

Takáts Rita

Variációk a BÉKA-KONVENCIÓRA

1. A konvenció használatát gyakorlott foglalkozásvezetőknek, és a drámában jártas résztvevőknek ajánlom. A BÉKA-KONVENCIÓ az említett állat azon jellegzetességére utal, miszerint nagyot ugrik. Így nevezzük tehát azt a speciális megoldást, amikor egy jeleneten belül időugrás történik, majd – fennakadás nélkül – ezen későbbi időponttól folytatódik a játék. Az időugrásra érdemes egyezményes *jelzést* használni.
2. A képzőművészetből átemelt, békaperspektívának nevezett, szemléleti formán alapul a konvenció. Sokszor előfordul, hogy a jelenetet mozgató feszültség a felszínen nem érhető tetten, illetve áttevődik. Amikor szeretnénk ezeknek a külsődleges történéseknek a mélyére nézni – alulról akarjuk szemlélni –, akkor

használjuk a BÉKA-KONVENCIÓT, mely valójában a jelenet újrajátszása, valódi feszültség megteremtésével.

3. A BÉKA-KONVENCIÓ alapját eredetileg egy szabályjáték szolgáltatja, azonban eljárás-szinten kidolgozott munkaformaként (vagyis konvencióként) is használható. A játék az „időjós” levelibéka viselkedésén alapul. A „béka” (egy játékos) emelvényen áll (lépcső vagy létra). A többi játékos lefelé, illetve felfelé irányuló mozgásra készíthető (ők az „időjárás”). Ha pozitív impulzusokat küldenek felé, a „béka” fölfelé mozog, ha negatív hatások érik, lefelé mozog, vagyis céljainknak megfelelően mozgathatjuk a „békát”. Ha a drámaóra során emberi tartalmak pozitív-vonzó vagy negatív-taszító hatását kívánjuk vizsgálni, konvencióként alkalmazható a játék – a BELSŐ HANG nevű konvenció rokona.
4. Gyakran előfordul, hogy egy adott szituáción belül egyszerre két ellentétes érzelem van jelen. Amennyiben azt szeretnénk vizsgálni, miként vagy hogyan változnak a dolgok szinte varázsütésre, egy pillanat alatt saját ellentétükké, akkor használjuk a BÉKA-KONVENCIÓT. Így egy jeleneten belül rálelhetünk a sorsfordító pillanatra, amely ahhoz hasonló, mint amikor a béka a királyfi csókjától királylánnyá változik.
5. A „béka” tanári szerepként is értelmezhető. Az, aki a környezetének mindig megfelelni akarva változtatja gondolkodását, cselekedeteit, épp úgy viselkedik mint a béka, aki testhőmérsékletét a külső feltételekhez igazítja.

Az erőt adó dráma és kultúra

Hochenburger Ágnes könyvismertetője⁴

„Mi lehet az oktatásba és nevelésbe beépülő dráma és színház szerepe egy gyorsan változó, az ezredforduló felé közeledő világban?” Ezt az alapvető kérdést nem egyszer fölteheték már maguknak a drámapedagógiával foglalkozó szakemberek a világ minden táján; a választ azonban sokáig maguknak kellett megfogalmazniuk. Két éve aztán eddig páratlan lehetőség kínálkozott a közös gondolkodásra: a három évvel korábban megalakult IDEA (a Drámapedagógusok Nemzetközi Egyesülete) 1995-ben világkongresszust rendezett az ausztráliai Brisbane-ben, a tanácskozás középpontjában pedig éppen a fentebb idézett kérdés állt.

Ahány résztvevő, annyi felelet – gondolhatná a külső szemlélő. A tanácskozás fontosabb előadásait tartalmazó „Drama, Culture and Empowerment” című (a szerkesztők, John O’Toole és Kate Donelan munkáját dicsérő, de az ismert szakember – Jonathan Neelands – előszavával útjára bocsátott...) könyv tanúsága szerint azonban a világ 57 országából összesereglett szakemberek igen hasonló módon látták munkájuk társadalmi szerepét. Bár más-más helyzetű régiókból jöttek (jóléti államokból és nyomorral küszködő „fejlődő” országokból, békés, háborús övezetektől egyaránt), továbbá különféle szakmai irányzatokhoz tartoztak (egy részük a „klasszikus” angolszász drámapedagógiához, más részük pedig az „Elnyomottak Színháza” nevezetű – a brazil alapító, Augusto Boal által e helyütt részletesen bemutatott – latin-amerikai mozgalomhoz), egy dologban jórészt mégis egyetértettek – abban, hogy a drámával és a színjátszással való találkozás nemcsak az érintett fiatalok személyiségfejlődésére van jó hatással (például önismeretük és kommunikációs képességük fejlesztése révén), hanem lehetővé teszi számukra az őket körülvevő világ jobb megértését és bizonyos mértékű megváltoztatását is. Noha egy-két előadó rámutatott ennek hatáira is (Hamish Fyfe például megállapította, hogy az észak-írországi ellentétek hétköznapiakat is átható feszültségein ez a módszer sem tud túl sokat enyhíteni), a kötetben szereplő beszámolók jó része mégis inkább sikertörténet. Vlado Krusic például a háború által meggyötört horvátországi fiatalok lelki sérüléseinek enyhítéséről, Gabnai Katalin, Trevor Laughton és Rhondda Johnson az értékválsággal és elidegenedéssel küszködő magyar és ausztrál kamaszok „közérzetének” javításáról, Mangeni I.E.W. Patrick és néhány társa pedig a változatos célokért folyó (többek között az AIDS vagy a túlzott fakitermelés veszélyeire figyelmeztető, a szoptatás vagy védőoltások fontosságát hangsúlyozó) afrikai és ázsiai felvilágosító kampányokban való részvételtől ír; de ezenkívül is számtalan példát olvashatunk arról, hogy milyen sokféle élethelyzet és társadalmi probléma kezelésében nyújthatnak segítséget a drámapedagógia (illetve szélesebb értelemben véve a dráma és a színház) eszközei. A gazdag „fegyvertárban” a személyiség- és készségfejlesztést szolgáló gyakorlatokon kívül több előadó szerint is kitüntetett szerepe lehet a népi hagyományok felhasználásának (az ausztráliai Maureen Watson rámutat arra, hogy a történetmesélők ősi művészete – az öregektől hallott eredetmondák föllevenítése révén – nagyban hozzájárulhat az adott népcsoport identitástudatának fenntartásához, a dél-afrikai Lynn Dalríple rávilágít, hogy a törzsi táncok formanyelvének felhasználásával közérthetővé tehetők az egész-

⁴ Drama, Culture and Empowerment, The IDEA dialogues, Szerk.: John O’Toole és Kate Donelan, Brisbane, 1996

zségügyi hatóságok mégoly elvontnak tűnő intelmei is, és még hosszasan lehetne sorolni.

A folklórkinés hasznosítási lehetőségei mellett sok szó esik a könyvben eltérő kultúrák találkozásáról is. S bár a kötet első részében, a szorosabban vett drámapedagógiai kérdésekkel foglalkozó előadások között is található jó néhány közérthető és „civilnek” számára is figyelemreméltó beszámoló (többek között Cecily O’Neill elemzése az ironikus látásmód megtermékenyítő szerepéről vagy Lawrence O’Farrell írása a rituáléként működő színjátszásról), a laikus olvasó számára alighanem érdekesebb a második fejezet, amely a kérdéskör kulturális vonatkozásait veszi górcső alá, különös tekintettel az interkulturális kapcsolatokra. A hongkongi Mok Chiu Augustien jóvoltából értesülhetünk például egy amerikai és ázsiai szerzőkkel és közreműködőkkel megtervezett, több ázsiai országot érintő turnét magában foglaló kísérleti színházi projekt tanulságos (és élvezetesen megírt) viszontagságairól; Sharon Grady és Philip Zarrilli beszámolójából megtudhatjuk, hogyan fogadták amerikai iskolásgyerekek a Ramajana egyik epizódjának rendhagyó narrációs technikákkal átszőtt előadását; vagy éppen arról olvashatunk – Janet Krajic Jackson előadásában –, hogy egy népszerű kabuki-darab színrevitelére készülődő ausztrál diákok miképpen „fordították le” a darab szituációit saját környezetük helyzeteire. A konkrét történetekből időnként általánosítható következtetéseket is levonnak a szerzők (az imént említett kabukis beszámolóból például lépésről lépésre fölépített „receptet” kaphatunk arra, hogy mi módon segíthetjük hozzá a gyerekeket egy számukra ismeretlen kultúra befogadásához); és vannak olyanok is, akik „sztorizás” nélkül fogalmazznak meg általános tételeket – rámutatva egyebek közt a színjátszás egyedülálló nevelési lehetőségeire.

Ebben a meggyőződésben egyébként a jelek szerint szinte egy emberként osztozik a kötet valamennyi szerzője. Mint a cím utolsó szava – az igazából lefordíthatatlan „empowerment” – jelzi: úgy vélik, hogy a színjátszó tevékenység (tágabb értelemben véve pedig a dráma és a színház erőt adhat a résztvevőknek és képesség teheti őket arra, hogy az ezen keresztül szerzett tapasztalataikkal gazdagodva változtathassanak magukon és környezetükön egyaránt. Innen nézve pedig érthető a könyv rövidke zárófejezetének optimizmusa: a kultúra eme szeletének helye lesz a XXI. században, a komputeres és a „virtuális valóság” gépiesebb, személytelenebb világában is. Úgy legyen...

Gyerekszínház – alap nélkül

Országos Gyerekszínházi Találkozó 1997 tavaszán⁵

Gyerekszínház. Így írják. Ilyen dacosan, „m” nélkül. A gyermekszínházhoz, mint szóhoz, talán jobban ragad az a negéd, ami eleinket majd két évtizeddel ezelőtt annyira zavarta. Ma akárhogy is írhatjuk, nem figyel rá senki. A színházaknak megvan a maguk baja, és a nevelőknek is. Ezt a cikket már a címe miatt is sokan átugorják, nyögnek egyet és lapoznak. Akik tudják, úgyis tudják, akik meg nem, nagyon únják. Pedig tényleg baj van. Az a szakmai alaposság kéne, ami nincs, és az a pénzügyi Alap kellene, ami nélkül lehetetlen előbbre jutni. Nehéz időket élünk.

A Gyermek- és Ifjúsági Színházak Nemzetközi Szövetségének Magyar Központja, a Magyar ASSITEJ *Meczner János*ból és *Cziráky Judit*ből áll. Amíg Meczner János színházigazgatói erejéből telik, addig lesz levélpapír és bélyeg a nemzetközi ügyekre, s amíg Cziráky Judit bírja, rendben lesz a nemzetközi posta. A magyar postával valami baj lehet, mert a színházakba küldött információ rendre elkerüli az érdekelteket. Vajon kiknél akad el? A dramaturgiákon? A titkárságokon?

Először és utoljára 1979-ben Kaposvár fogadott fesztiválkeretben gyerekszínházi előadásokat. Később, 1987-ben szerveződött még egy nemzetközi konferencia a gyermekszínházi dramaturgia kérdéseire, ahol rágicsálni lehetett egy kicsit a problémát. Azóta semmi sem történt,

hacsak azt nem számítjuk, hogy bezárták az egyetlen főhivatású gyerekszínházat is. A színházaknak a fele ha vállalkozik gyerekelőadások létrehozására, s az előadások ijesztően alacsony szintje vezetői figyelem-, pénz- és tehetséghiány miatt katasztrofális képet mutat.

Igaz ugyan, hogy a Nemzeti alaptantervbe most került bele a központi óhaj, hogy minden gyerek lásson élő színházi előadást, de ha nem vigyáz a kísérő tanár, az óvatlanul beteretelt gyereksereg igencsak pórul járhat, mert néha bizony olyat lát, amit jobb, ha nem is látna. A diákság elfelejtett – sosem is tudott? – nézőként viselkedni. Sanyarú a sorsa a gyerek előtt játszó színésznek. Ezért aztán alig látni „színész”-ként számontartható színészt az ifjúsági produkciókban. Az előadások költségvetése olyan szegénytelen, hogy csak a kiemelkedő rendezői és színészi tehetség tudná menteni, ami menthető. De a szakma jelesei – tisztelet a nagyon kevés kivételnek – hallani sem akarnak ilyen feladatról. Vagy ha gyerek számára is nézhető előadást tervez a színház, este játssza azt, magas jegyárral. Élni kell nekik is.

Rendkívüli szervezési munka hárult Cziráky Juditra. Faxok és telefonok sem tudtak azonban változtatni magán a programon. Válogatni lehetett volna, akkor ugyan kevesebb pénz úszott volna el rémes produkciók utaztatására,

⁵ Átvéve a Kritikai Lapokból. (A szerk.)

de akkor talán nem lett volna ennyire nyilvánvaló, hogy amit a színházak gyerekelőadások címén gondolnak fölkinálni, az szám szerint kevés, és ami van, az az esetek több mint felében vállalhatatlan, egy negyedében pedig botrányos. A minisztérium színházi munkatársai közül *Teplánszky Katalin* hosszan munkálkodott azon, hogy létrejöhön ez a találkozó. Az általa felkért *Nánay István* elismerésre méltó gondossággal, konkrétumokat sorakoztatva készített egy olyan szakmai anyagot, amiben adatokkal igazolja, mennyire tarthatatlan a helyzet.

A találkozón semmi új nem derült ki. A gyerekeknek gyakrabban dolgozó szakmai társulások, a Kolibri, a Nevesincs, és természetesen a Bábszínház, de a Stúdió K. és a többi befogadó hely is mindent megtett azért, hogy jól sikerüljön a rendezvény. Azt azonban még nekik sem mindig sikerült elérni, hogy a jegyszedő nénik ne zavarják ki a zsúfolt és megközelíthetetlen ruhatárra várakozó, előadástól elkínzott nézőket a teremből. Jobb, ha helyben tisztázódik, ki az úr a házban. Általában megtudtuk.

Volt vagy tizennyolc előadás a hat nap alatt, és volt négy este, amikor szakmai beszélgetésekre invitálták a résztvevőket. Az ilyenkor szokásos lélektani, dramaturgiai és egyéb témák közül a külföldi kollégák beszámolóit és a látványról és zenéről szóló szakmai fejtegetések bizonyultak legérdekesebbnek. *Horgas Péter*, *Novák János* és *Forrai Katalin* megint elmondták azt, amit tudnunk kellene, s azt is, mi az, amin nem tudunk változtatni.

Az azonban biztosnak látszik, hogy külön-külön sem a színházak, sem az iskolák nem lesznek képesek orvosolni a bajt.

Mert mégiscsak nagy baj az, ha a színházak zöme már otthon képes megítélni, hogy a gyerekprodukciónak, amivel rendelkezik, nem fogja öregebíteni társulatok jóhírére, s el sem jön, nem blamálja magát. Jövőre azért újra választanak majd egy darabot, csinálnak valami díszletet a raktári szemétből, színpadra engedik a suta mozgású és beszédproblémás stúdiósok közül azokat, akik kevesebbet játszanak az esti előadásokban, odaadják a darabot megrendezni annak a színésznek vagy táncosnak, akit kárpótolni kell valamiért, de három hétnél többet nem próbálhatnak, azt is csak különböző folyosósarkokban tehetik, no persze, ha elég erőszakosan akarják.

Aztán vannak, akik „komolyan” veszik a dolgot: darabot írnak, zenét is írnak, koreográfálnak, lelkesen, tele jóindulattal. Személyes vezetői érdekltség esetén még a költségvetés is imponáló tud lenni. Aztán ízlés és tehetség híján valami borzasztó születik. Volt rá példa. Vannak, akik meg tanítani akarnak. Tanmenethez igazodnak, fél szemük a tanár nénin, s borzasztó görcsösen igyekeznek használni a honnák. És ez sem elég. Hiába gyártanak elméleteket arról, hogy miért jó az, amit ők csinálnak, ha a gyakorlat siralmasnak bizonyul.

Nem volt kiugró fesztiválsiker, hisz nem is volt ez fesztivál, csupán csak szakmai találkozó. Volt azonban néhány emlékezetes előadás. Az „örök-Pinokkió” Kaposvárról, most *Pogány Judit* rendezésében bizonyult minden szempontból ragyogónak. Színész, zenész, rendező, tervező, koreográfus egyaránt kitűnő ebben a játékban. *Bodor Erzsébet* mint fábábú, – bár eszközeiben hasonlított kicsit a hajdani Pogány Judithoz –, fiatal színészként nyújtott varázslatos teljesítményt. A legjobb talán mégis a hihetetlenül koncentrált, s mégis jókedvű csapatmunka volt.

Ez még egyetlen egy előadásban érződött igazán, a Stúdió K. *Fodor Tamás* által rendezett, *Szilágyi Andor* által írt bábjátékában, amit a szerző Grimm mesék motívumaira írt.

Az a mindenre kiterjedő igényesség jellemzi ezt a játékot, ami minden hókusz-pókusz nélkül azonnal meg is magyarázza a gyerekszínház titkát, vagyishogy: nincs itt semmiféle titok. Gyerekszínházat azok csinálnak és úgy csinálnak jól, akik és ahogyan színházat is jól csinálnak, csak most még néhány apróságra – kor, időtartam, motívumgazdálkodás stb. – még jobban oda figyelnek.

Külön eseménynek számított – bár sajnos kevesen látták – a Kerekasztal Színházi Nevelési Társaság „A szomorú királyfi” című játszószínházi produkciója, mely Szép Ernő műve alapján a halál gondolatával foglalkozott. Vajon miért nem nézik a gyerekközönségnek játszó színészek és rendezők *Kaposi László* színész-dramatanárait munka közben? Nem kell azért külföldre menni, hogy ott olyanon álmélkodjunk, aminél a Kerekasztal sokszorosan jobb – és ezt a rangsorolást a játékukat kísérő nemzetközi szakmai visszhang igazolja. csak hát azt, amit ők csinálnak, nem lehet három hét alatt összedobni. Kemény és hosszú évek alatt megszerezhető, igen sokrétű szakmai tudás szükséges hozzá.

A külföldiek közül a Szabadkai Gyermekszínház *Purcarrete* által rendezett Gozzi darabja, a Budapesten már előzőleg láthatott, bábos megoldásokat alkalmazó, „A holló” című csodálatos játéka volt a legemlékezetesebb. Még akkor is, ha néhány szakmabeli fanyalgott a mese furcsaságain.

A Budapest Bábszínház *Lengyel Pál* által rendezett Akár hiszed, akár nem című Janikovszky opusza találkozott még sokak tetszésével. Lengyel Pál a bábszínészeknél, Kaposi László a dramatanároknál tanít a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, ha nem is olyan óraszámban, hogy igazán át tudhatnák adni, amit fontosnak éreznek. Nincs azonban a főiskolán olyan tárgy és olyan alkalom, ami elfogadottá tenné az ifjúsági közönséggel való törődést. Amíg a rendezők és a színészek nem kapnak „osztályzatot” tanulóiidejük során az ilyen természetű munkákra, nem lesz becsülete ennek a színházi munkának.

Amíg azonban vizsgaprodukciók maradnak el pénzhány miatt, ilyesmiről álmodni sem lehet. Éppen ezért számít forradalminak az a krémszínű papírra nyomtatott kiáltvány, amely a következőkben foglalja össze a létesítendő Alappal kapcsolatos elvárásokat:

„A gyerek és ifjúsági színház támogatásra szorul! A hatékony támogatás céljából létre kell hozni egy GYEREK-SZÍNHÁZI ALAPOT, amelynek feladata, hogy:

- hozzájáruljon minden olyan hivatásos – fővárosi vagy vidéki színház gyerekelőadásainak költségeihez, amelynek nem főprofilja e tevékenység;
- ösztönözze és anyagilag is támogassa az alternatív színházak, alkalmi színházi társulások gyerekelőadásainak létrejöttét;
- tegye lehetővé, hogy a hátrányos helyzetű gyerekközösségek – intézetek, testi fogyatékosok, zárt etnikai tanulócsoportok stb. – illetve az anyagilag hátrányos helyzetben lévő gyerekek és fiatalok is részesülhessenek színházi élményben;
- járuljon hozzá e speciális esztétikájú és pszichológiai alapú műfaj elméleti és metodikai szakirodalmának kiadásához, szakmai fórumainak kialakításához és mű-

ködtetéséhez;

- hozzon létre és működtessen egy olyan testületet, amely minősíti azokat a gyerekprodukciókat, amelyek forgalmazása művészi, pszichológiai és pedagógiai szempontok alapján kívánatos lehet, s e forgalmazáshoz közvetett vagy közvetlen anyagi támogatást adjon;
- dolgozza ki a támogatás azon módszereit és módozatait, amelyek elsődlegesen a fogyasztót, a gyerekeket részesítik előnyben (jegyár-hozzájárulás, bizonyos számú kistélepülésen, intézetekben, hátrányos helyzetű lakóközösségekben tartott előadás költségeinek térítése, a gyereknézők utaztatási kiadásaihoz való hozzájárulás stb.);
- dolgozza ki a támogatás pályáztatási feltételeit, mű-

ködtesse a pályázati rendszert, biztosítsa a pályázati pénzek művészileg, pedagógiai hatékony felhasználásának ellenőrzését, számoltassa el, ha kell, szankciókkal sújtsa a pályázókat;

- teremtsen meg a lehetőségét annak, hogy e műfaj legjobbjainak teljesítményét erkölcsileg és anyagilag méltón, s ösztönző erővel lehessen elismerni.

Kihez szólnak a felhívás megalkotói?

S a címzettek, a döntési helyzetben lévők le tudják-e győzni azt a magas státuszú cinizmust, ami lehetetlenné teszi az előrelépést? Hamarosan kiderül.

Gabnai Katalin

1997 őszén megkezdte működését – hivatásos TIE-társulatként – a Káva Kulturális Műhely. Gyerekeknek, fiataloknak szóló foglalkozásaikkal a Marczibányi Téri Művelődési Központ mellett a Józsefvárosi Pódiumon és Mátyásföldön is találkozhatnak az érdeklődők.

Három nap Tündér Ilona szigetén

1997 június 4-től 6-ig rendezték meg Dunaszerdahelyen a szlovákiai magyar gyermekszínháziak és bábosok se regszemléjét, a Dunamenti Tavaszt (rövidebb nevén a DMT-t). Idén huszonkettedik alkalommal gyűltek össze gyerekek és rendező-pedagógusok, hogy bemutatkozzanak és megismerkedjenek egymás munkájával. 10 színházi és 9 bábos csoport kapott meghívást a fesztiválra.

Megérkezés

Szerda hajnalban indultunk el *Fodor Mihállyal* Dunaszerdahely felé. Mire begördültünk a városba, épp elkezdődött a megnyitóműsor. A néptáncsoport fellépése és *Grendel Lajos* megnyitóbeszéde után a gyerekek átvették a polgármestertől a város kulcsát, és indulhatott a fesztivál. Mi is megkerestük a szervezők központi helyiségét, a STÁB-irodát, ahol már nagyon vártak bennünket. A stáb, vagyis *Huszár László* és csapata munkáját dicséri a három napos rendezvény szervezettsége és pontossága.

Az előadások

Mivel válogatás előzte meg a fesztivált, így nem volt meglepő, hogy minden produkcióban volt valami érdekes, emlékezetes pillanat. Többen foglalkoztak a mítoszokkal és készítettek szertartásjátékot. Láthattunk vásári komédiát, verses, szerkesztett játékot és hagyományos mesejátékot is. Nagyon sok csoport munkájában fel lehetett fedezni a drámapedagógiai alapokat. Külön öröm volt nekem, hogy a színháziak mellett bábosok is részt vettek a fesztiválon, hiszen Magyarországon mintha a gyermekszínháziak mellett eltűnt volna a bábjáték hagyománya. A DMT bábos produkciói azt mutatták, hogy a bábjáték fontos és hasznos része a gyermekszínháziaknak az óvodás kortól egészen a felső tagozatig. Mesés szép díszletek és bábok, tiszta érthető beszéd jellemezte a legtöbb produkciót.

A színházi és bábos produkciókból, valamint a szakmai beszélgetésekből kiderült, hogy Szlovákiában a magyar nyelvű művészeti csoportok vezetői fontosnak tartják a továbbképzéseket, a tanfolyamokat. Drámapedagógiai, bábos táboraik, képzéseik minden nehézség ellenére létre tudtak és tudnak jönni.

Szakmai beszélgetések

A zsűri munkáját gyerekzsűri is segítette, akik (maguk is gyermekszínháziak lévén) jó és elfogulatlan nézői voltak az előadásoknak, így sokszor a felnőtt zsűri már csak kiegészítette az elhangzottakat. Megkértünk minden csoportvezetőt, hogy először maga beszéljen a csoportjáról, munkájukról. A produkciók értékelése mellett a fesztivál legfontosabb témája a fennmaradás volt. Fennmaradni és tovább dolgozni. Ahogy az egyik résztvevő megfogalmazta: az lenne a legjobb, ha minden községi és városi vezető szívügyének tekintené a gyermek művészeti

csoporthoz tartó munkát. Hadd legyen mindenhol egy vagy több felmutatható közösség – bábos, énekes, színjátész, néptáncos stb.. Kell ez azért, hogy hírért vigyék a településnek, és kell azért is, hogy a gyerekek felnőttként vissza tudjanak emlékezni a közösség élményére. Hiszen az ilyen kisközösségekben érzik meg először, hogy tartoznak valahová.

A fődíjasok

A dunaszerdahelyi Fókusz Gyermekszínház Stúdió „Itt vagyunk” címmel készített drámapedagógiai játékot. *Jarábik Gabriella* rendező csoportja első évét csomagolta be a tulipános meseládába. A gyerekek, sorba előszedgetve kellékeiket, elmesélték, eljátszották egész évi munkájuk emlékezetes állomásait. Volt tánc, pantomim, beszédtechnika, stílusgyakorlatok, egész csoportos és kiscsoportos játék. A produkció játékos tárháza volt annak is, hogy mennyi úton indulhat el egy rendező csoportjával. Ahhoz, hogy ez a színpadon is emlékezetessé vált, egy jó csapat és a tapasztalt pedagógus-rendező kellett, aki összeszervezte-rendezte a felszabadult gyerekhadot.

A másik fődíjas produkciót a nagyszarvai Csibészek bábcsoportja adta elő. *Csepi Zsuzsa* rendező *Marczell Béla*: Csallóköz hiedelemvilága című könyvéből szerkesztette ezt az előadást, mely nemcsak gyönyörű szép meséivel és bábjaival kápráztatta el a közönséget, hanem technikai változatosságával is. A „Duna meséi – Aranykert” című előadásban láthattunk pálcás bábót a földi szereplőknél, árnyszínházat a szellemek birodalmában és mario-nettet a vízi világ bemutatásakor.

A Csallóköz tündérvilág. S a tündér bizony „tünékeny” – ha a szónak erre a jelentésére gondolunk, sajnos ez is megállja a helyét. De egyelőre még itt lakik Tündér Ilona és hívó szavára évente ide gyűlnek tündérfiak, tündérlányok, boszorkák, táltosok, bábosok és színjátékosok, hogy három napig együtt játsszon felnőtt – gyerek egy igazabb „tündér-világot”.

Körömi Gábor

Jászai Mari karjaiban

VI. Országos Weöres Sándor Gyermekszínház Fesztivál

A Tatabányai Jászai Mari Színház-Népházban a Nemzeti Kulturális Alap segítségével rendezte meg a Magyar Drámapedagógiai Társaság két évenként sorra kerülő nagy rendezvényét, amit a Komárom-Esztergom Megyei Közgylés, Tatabánya Város Polgármesteri Hivatala mellett a Művészeti és Szabdművelődési Alapítvány és sok-sok helyi szponzor tett lehetővé. Azért fontos ezt leírni, mert továbbra sincs egy fillérenyi tervezhető összeg se a gyerekek művészeti programjaira. Minden segítség életmentés számba megy.

Mióta a pécsi aranykor elmúlt, ahol tíz éven át kapott otthont a gyermekfesztivál, a Marczibányi Téri Művelődési Központon kívül nem akadt olyan – épületét tekintve is optimálisnak mondható – intézmény, ahol a ruhatárostól az igazgatóig mindenki átértézte volna a gyermekszínház hagyományos ünnepének fontosságát. Úgy tűnik, a bányák kényszerű bezárása után Tatabánya a lelkekben lévő kincseket igyekszik felszínre hozni. Méltányolandó vezetési koncepció. Gonda János nemzetközi hírű kreatív zenei műhelye mellé fölzárkózni látszik az új vezetési színház, ahol remek műszak, dinamikus igazgató, s felkészült drámapedagógiai vezető munkálkodik. A város polgárai és céhei pedig – köztük a csodás Eszterházy tortájáról is híres Stop Cukrászda és más üzletek –, valamint a rendezvényen jelenlévő(!) vezető emberi magukénak érzik a kultúra ügyét.

Az előkészítés országos része Szakall Judit, helyi ügyei pedig Móra János kezében futottak össze. Érdemes volt szakadásig dolgozniuk. A fesztivál szakmai és szabadidős programja is emlegetni valóan jól sikerült. A remekül használható nyolcvan éves épületben működő három éves színház otthont adott két tucat gyermek-együttesnek. Sok

felnőtt is megjelent, s a javarészt nevelőkből s kisebb részt színháziakból álló csapat nemcsak az előadásokat, de a zsűri elemzéseit is első perctől az utolsóig követte.

Ebben az évben a dekorativitásra való törekvés volt meghatározó, amit hol több, hol kevesebb tartalommal töltött meg a vezetőtanári tehetség. Határozottan emelkedik a szakmai kivitelezés színvonala. Színházabb színházat játszanak a gyerekek, mint az elmúlt években. Szerencsére nem voltak odaítélendő díjak, a fesztiválon való részvétel volt a jutalom. Az alábbi felsorolás sem teljes, inkább csak egyfajta nézői visszaemlékezés:

A legszebb talán a budapesti Vécsey Színpad Ledő Attila által rendezett Mostoha mese című, mély és fájdalmas érzellemmel telt mozdulatjátéka volt, melyet a Hamupipóke motívumai alapján alkotott a csoport rivalizációról és összetartozásról.

A legizgalmasabb a bagyi Fapihe csoport Fodor Mihály rendezte Tom Sawyer részlete volt, mely 25 percen át adott ízelítőt egy rendkívül expresszív, új színházi nyelvből, melyben teljesen természetesnek tűnik, ha valaki hirtelen indulatában egyszer csak „eldobolja magát”, vagy hogy Polly néni visszarévedő mondataiba a szó szoros értelmében „befütyül” az emlék.

Érdekes, érdes, nyugtalan játékot láttunk.

Arányos és tetszetős volt a tatabányai Nevesincs Baráti Társaság Arany János A fülemile c. meséjére készült, sok bábos elemet is tartalmazó, jó ritmusú játéka. A nagyon hiányzó, cseh és lengyel módra vizuálisan is gazdag színházat érinthettük vele egy pillanatra.

Egészséges életöröm, pajkos báj és női finomság jellemezte két nagy létszámú budapesti csoport apró színjátékosainak produkcióját, a Balla Edit és Mátyás Gizella által

rendezett A tücsök és a hangya című verses zenés összeállítás a Lázár Vilmos Általános Iskolából, és a Vihar utcai Általános Iskola Sándor Jolán által színpadra varázsolt Pápa Relli operáscsát A lusta kisrigó címen.

Színházi profizmus és vagányság sugárzott a Várhídi Attila vezette Debreceni Alföld Gyermekszínpad A hat Jaszohacsi című japán mesét feldolgozó, és a Máriapócsi Művelődési Ház Sue Towsand könyvéből készült A 13 és 3 éves Adrian Mole című Vona Éva és Buzogány Béla által rendezett játékból.

Okos, finom irónia jellemezte a balassagyarmati Dózsa György Általános Iskola gyönyörűen beszélő versmondóinak Múltidéző című szerkesztett játékát. A rendező Pajorné Molnár Magda igazi intellektuális és pedagógiai kalandra vállalkozva az úttörőélet harsány szövegeit visszaidéző játékot hozott létre. Mindannyiunknak szorult a torka és a szíve, amikor kiskamaszok, mindent érteni látszva kinevettek ránk (nem minket!). Ki tudja, hogy ők meg mibe keverednek bele majd ugyanolyan lelkesedéssel vagy szenvedő szépséggel, mint hajdanán mi, saját ügyeinkbe.

Tanító-színházi események is kerültek a programba, melyek elsősorban a tananyag jobb elsajátítása céljából, s nem a közönség meghódítása végett születtek. Ilyen volt pl. az inárcsi Láthatatlan ember (rendezője Lapu Márta),

és a Pesthidegkuti Waldorf Iskola Róma alapítása című játéka (író-rendező Kulcsár Gábor).

S bár most is akadtak feltűnő tehetségű játékosok, általában az a csoport hatott, akiket a rendező varázsolt meg, s együtt voltak igazán erősek. Óriási volt az induló létszám, huszonnégy csoport jutott az országos bemutatóra. Közben tanultak együtt lenni, dolgozni, beugrani a másik helyett, összpontosítottak és lazítottak, épp, mint a felnőttek.

Ilyen nagy esemény sokszor kezdődik a Himnusszal. Így történt ez most is. S tapasztalói lehettünk a lassan megszokottá váló ténynek, hogy a magyarok bizonyos alkoholszint alatt nem éneklék a himnuszukat. A gyerekek egyszerűen nem tudják, s nem ismerik az érzést, amely vele járhat. Akik pedig tudják – mint az annyiszor megfigyelhető, sápadtan pillogatnak jobbra-balra, s nagy erőfeszítéssel egyszerre próbálják azt a benyomást kelteni, hogy énekelnek és hogy nem énekelnek. Nagy gond lehet ez így közszemlére kitéve annak, akinek ez gond. Szánalmas pillanat, s nem is annyira színházi pillanat. S milyen sokszor ismétlődik.

Gabnai Katalin

Országos Gyermekszíni Tábor

A Marczibányi Téri Művelődési Központ által szervezett tábor záró bemutatójára ismét népes vendégcsereg érkezett Bánvölgyére. Őt csoport bemutatóját láthatta a táborozókból és a családtagokból, barátokból, elvélve szakmai vendégekből állók gyülekezete.

A Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Közalapítvány gyönyörű környezetben lévő üdülőjében olyan tábort rendeznek a budapestiek Szakall Judit vezetésével (már sokadik esztendeje!), amely a színjátszást eszközként használja a személyiség fejlesztésében. A tábor munkáját irányítók és a résztvevők körében is van egyfajta folytonosság: vizsztatérő vendégek itt csoportvezetők és színjátszók. Mivel a helyszín is állandó, ezért szellemiségében kell megújulnia a tábori programnak, mégpedig esztendőről esztendőre. Évközi házi feladat a Szakall-stábnak: ki kell találniuk valami újat! A környék közismert turista-látványosságai csak az első táborok esetében adhattak érdekes programot. Idén például a madarászokodás és az éjszakai bátorságpróba jelentette azt a pluszt, azt az újat, ami miatt a már mindent jól ismerőknek is érdekessé válhatott a tábori együttlét. No igen, és a színjáték „itt és most”-ja, annak mindenkorai új volta, varázsa.

A záró bemutató előadásai közül az elsőt a szabadban, míg a többi az „ebédlő-színházban” láthattuk.

Barta Eszter dolgozott a legidősebbekkel, mégpedig nemes anyagon: a Magyar Elektra volt az együttléték tárgya, mozgató ereje. A mű értelmezése, a szöveg feltárása sok alkalommal mutatott fel a klasszikus alkotás egyes szakaszai és a mai fiatalok élete közötti kapcsolódási pontokat. Talán éppen ezért nem a mű színpadra állítása vált a munka fő céljává. Ez kissé rá is nyomta a bélyegét a bemutatóra: a Magyar Elektra eddigi előadásából már ismert formai elemek variációit láthattuk a diákszínijátékos életkor felé járó fiataloktól: a szükséges technikai tudás nélküli, ámbátor lelkes kivitelezésben. A dolgok személyes fontossága és színpadi igazsága nem minden esetben társult.

Körömi Gábor és Zoltán Csenge „családi színháza” a vizuális és a színházi nevelés komplexének eredményeiről adott számot, mindkét területen izgalmas eredményeket felmutatva. A tábor legkisebbjeinek csoportja nagy lelkesedéssel játszott. Talán egy kissé jobban is szervülhetne a két terület, ha a színpadon a színpad törvényeit hagynák érvényesülni a csoportvezetők, nem pedig a kiállításét. A legszebb pillanatok az „árny-színház” a színijátékban” jelenetei hozták.

Nem a mostani volt az első alkalom *Fodor Mihály* rendezői munkásságában, amikor Páskándi Géza meséjéhez nyúlt: A tündérek szakácskönyve kisebbeknek talán jobb játékanyag. Akikkel a szakma egyik nagyja most dolgo-

zott, talán nem is lelkesedtek annyira a Páskándi-meséért (ebben csak csatlakozhat hozzájuk a beszámoló írója). Vagy csak nem tudtak annyi játékötletet hozzáadni a szöveghez, mint általában a Fodor-iskolán felnövekvők...

Szakall Judit ismét rendezett! Nem gálaműsort (kényszerből, mert ezek, ugye, nem tartoznak a rendezők álmai, legfeljebb kötelező feladatai közé), hanem életjátékot. A műfaj egyik megteremtője (a másik teremtő *Gabnai Katalin*) tábori munkájával ismét igazolta, hogy tévesek azok a vélemények, miszerint a gyerekek helyzetgyakorlataiból nem lehet színpadilag erős, néha akár irodalmi értékű dialógusokat teremteni. Ami biztos: a játékosok számára érvényes helyzetek és tartalmak kitermelésében ez a gyermekszínjátszó műfaj ma is nagyobb eséllyel indul, mint néhány másik. A rendező nem hagyta ki a bemutatóból azokat az etűdöket, amelyek nélkül hatásosabb szerkezetet kaphatott volna az előadás, sérült volna viszont a gyerek. Néhol döcögő ritmusú, de jó előadást láthattunk egy olyan csoporttól, ahol néhány gyerek esetében a mások előtt történő megszólalás is nagy újdonságot jelentett.

Kis Tibor csoportjának előadása zárta a tábori munkabemutatók sorát. Kis tanár úr szép csendben a legjobb gyermekszínjátszó rendezők egyikévé nőtte ki magát. Népmesét feldolgozó előadása a látottak közül színpadilag a leginkább kiforrott produkció volt. (Igaz, ő is olyasmin dogozott, amihez nem első alkalommal nyúlt. Érdekes, ki mire használja a nyári táborok adta lehetőséget. Vannak olyan rendezők, akiknek egy-egy mű ismételt feldolgozási lehetősége a fontos, mások olyan darabot, avagy megoldást, megközelítést próbálnak ki, amelyre év közben, a saját csoporttal esetleg nem kerülne sor, megint mások a következő évről való felkészülés részeként tanulmányokat készítenek az új műből...).

Az országos gyermekszínjátszó tábor záró előadásainak – s ez korántsem új tapasztalat – helyük lehetett volna az évad termésének színe-javát felvonultató országos fesztiválon. Az időrendi csúszás miatt persze soha nem lesznek ott az esedékes év fesztiválján, a „konzervmelegítés” (tanév közben összehívni a gyerekeket, újból színpadra tenni a tavalyi darabot) pedig általában keserű kudarcokkal jár. De ez talán nem is fontos. Az viszont igen, hogy a tábori tíz nap töredékében (mert ugye, nemcsak próbáltak!), ha nem is a világot váltják meg, de hozzáértő szakemberek kezében a gyerekek olyasmire képesek, amit mások egész évi munka után is csak irigyen néznének.

Gondolom, ez lehet a fő oka annak, hogy (hagyományosan) nem nézi meg gyermekszínjátszó „szakma” a záró bemutatót: nem jó érzés irigykedni...

Kaposi László

Drámapedagógia a gyógyítónevelésben – negyedszer Dunavescén

A dunavecsei Óvoda, Általános Iskola és Diákotthon szervezésében az idén nyáron (1997. július 22-29.) már negyedik alkalommal sikerült megrendeznünk a Drámapedagógia a gyógyítónevelésben című szakmai továbbképző táborunkat. A tanfolyamra elsősorban a gyógypedagógiai területen nevelő és oktató kollégákat várjuk minden évben, de ez természetesen sosem zárja ki annak lehetőségét, hogy a más területen dolgozó pedagógustársak is részt vehessenek az egy hét szakmai programján.

Az idei esztendőben minden eddiginél nagyobb volt az érdeklődés a tábor iránt. Kőszegtől Békéscsabáig, az ország minden részéből érkeztek – szám szerint hatvanötven – pedagógusok Dunavescére.

Három csoportot indítottunk.

Móka János csoportjában a *színházi nevelés* volt a középpontban; azt mutatta meg a vele együtt dolgozóknak, hogy hogyan lehet eljuttatni a gyerekeket az előadásig, és eközben hogyan lehet olyan nevelési feladatokat megvalósítani, amelyek fejlesztik a gyermek személyiségét. Egy olyan színházi nevelési formát mutatott, amiben az esztétikai és a pedagógiai munka együttesen, egymást erősítve hathat a gyerekekre.

Móka János egy konkrét drámán, színpadi művön keresztül akarta megvalósítani elképzeléseit. Már a munka kezdetén rá kellett jönnie arra, hogy a résztvevő pedagógusok nagy része nem szívesen mutatja magát egy kiemelt színpadi környezetben, szívesebben működik inkább kon-

vencionális tanári szerepekben. Mindezen, személyiségükbe már beépült sztereotip magatartási és viselkedésminták gátolták kommunikációjukat és hatékony munkavégzésüket; a „hajlékonyabb” gondolkodás és kommunikáció érdekében tehát először ezeket az akadályokat kellett leküzdeni. A munkát ezért az egyszerű testi, fizikális megnyilvánulásoktól kellett kezdeni, utána ebből indítva lehetett a rögtönzések különböző formáit megmutatva előkészíteni, majd a különböző képességfejlesztő gyakorlatok segítségével elkészíteni az előadásra szánt darabot.

Az egyhetes munka eredményét *Móka János* így fogalmazta meg: „Elindultunk az egymással és a színpadi munkával való ismerkedéstől, és elérkeztünk oda, hogy létrehoztunk egy produkciót, amely egy összehangolt, egymást segítő légkörben keletkezett. Sikerült a csoporton keresztül hatni az egyénre.”

Azok a résztvevők, akik *Szauder Erik* csoportjába jelentkeztek, a *tanítási dráma* egyes témaköreibe kaphattak betekintést. Ez a feladat nem volt könnyen megoldható az előadó számára, mivel csoportjának igen heterogén volt az összetétele. Dolgozott vele óvónő, tanító, általános iskolai tanár és gyógypedagógus is. *Szauder Erik* megpróbálta megragadni a tanítási dráma különböző pedagógiai területeken egyaránt alkalmazható, közös vonásait. Szót ejtett arról, hogy hogyan lehet végiggondolni bizonyos pedagógiai lépéseket, hogyan lehet gondolkodni egy nevelési-oktatási problémáról. E kérdések általános vonatkozásait

fogalmazták meg közösen, így ezeket mindenki adaptálhatta saját helyzetére. A gyakorlatban mindez úgy zajlott, hogy végigjártak és végigelemeztek különböző tanítási dráma-folyamatokat, azaz különböző foglalkozásokon, különböző tantárgyak keretében alkalmazható eljárásokat, minden esetben hangsúlyozva az azokban rejlő pedagógiai lehetőségeket. Az elemzések alkalmával arra mutattak rá, hogy az adott példa óvodások, alsó és felső tagozatos általános iskolások körében, valamint a gyógypedagógia különböző területein hogyan adaptálhatók.

Szauder Erik tapasztalatai a következők voltak: „Az egy hét alatt a tanítási drámának csak egy apró szeletét tudtam megmutatni; csak azokat a lehetőségeket tudtam felvillantani, amelyek benne rejlenek a tanítási drámában. Remélem, hogy mindezzel legalább érzékeltethetem a tanítási dráma távlatait.”

Tolnai Mária csoportjában az *alkalmazott drámajátékokhoz* kapcsolódóan csoportképzéssel, a tanár különböző dramatikus formákban való működésének gyakorlásával, a drámapedagógia konvencióként emlegetett technikáival, illetve azzal foglalkoztak, hogy mindezek hogyan épülhetnek be a különböző drámaórákba. A foglalkozások több ponton kapcsolódtak a tanítási drámához és a színházi neveléshez is. A résztvevők a színházi formanyelvet használták a drámával való nevelés tanulása során, ugyanakkor azokba a kifejezésmódokba is betekintést nyerhettek, melyeket a színház használ. A tanítási dráma eszköztára három foglalkozás különböző munkafázisaiban is megjelent.

Tolnai Mária eképpen vont mérleget: „Én abban bízom, hogy akik velem dolgoztak a csoportban, azokat sikerült megerősítenem abban, hogy a saját útjukat járva

találják meg saját pedagógiai programjukat. Ne másoljanak senkit; mindent szívjanak magukba, de ne akarjanak epigonok lenni, ugyanis nincsenek megdönthetetlen igazságok.”

Összegzésként e cikk írója elmondhatja, hogy ugyan elvben valóban három csoport működött itt, Dunavescsén, de az együtt töltött napok előrehaladtával a három csoport egyre inkább összefonódott egy nagy és egységes táboriggá. Ezt segítették elő a közös mozgástréningek, a szabadidő baráti beszélgetései, az előadók nyíltszíni szakmai vitái, valamint az a két „forgószínpados” délelőtt, amelyen az egyes csoportvezetők a másik két csoport tagjainak is tartottak egy-egy foglalkozást, bemutattva, hogy ők a drámapedagógia mely részterületeire helyezik a fő hangsúlyt a tábor ideje alatt.

Nagy sikere a tábornak, hogy sem az előadók, sem a résztvevők között nem volt rivalizálás. Összhangban, egymásra figyelve teltek a dunavescsei napok. Az egység legkézzelfoghatóbban talán a tábor zárásakor, a három csoport heti munkáját összegző és bemutató estjén jelent meg. Mindhárom szekció készült egy rövid bemutatkozó produkcióval; színvonalas, szakmailag nagyon érdekes előadásokat láthattunk.

Egy táborszervezőnek mi sem lehet nagyobb öröm, mint megvalósulva látni előzetes várakozását, célját, azaz hogy előadók és résztvevők elégedetten, fizikailag és szellemileg felfrissülve, szakmailag feltöltődve távozhassanak Dunavescséről.

Találkozunk jövőre!

Laub Miklós
tábor szervezője

Eger

Az Egri Drámapedagógiai Műhely sikeres nyári tábort szervezett. A Megyei Művelődési Központ drámapedagógiai tréningeket indít ősszel kezdők és haladók részére (vezető: Pappné Demeter Magdolna és Nyeső Ildikó).

Szentes

A tavalyi indult drámapedagógiai műhely folytatja munkáját – újult erővel indulhatnak, hiszen kilenc fő vizsgázott ez év júniusában.

Szováta

A Bolyai Akadémián két drámapedagógiai csoport dolgozott egy héten át. Tanárok: Kovács Andrásné, Rudolf Ottóné, Szücsné Pintér Rozália, Fabulya Lászlóné.

Békéscsaba

Elmarad a DPM előző számában októberre meghirdetett drámapedagógiai hétvége.

Pécs – Győr

Drámapedagógiai tanfolyamok indulnak a NAT TÁNC ÉS DRÁMA műveltségi területéhez kapcsolódóan, a DRÁMA tanítására. A győri kurzust a Gyermek Ház, míg a pécsit az Alternatív Színházi Műhely Alapítvány szervezi.

(A 120 oktatási órából álló képzésen felhasználható az 1997. évi pedagógus-továbbképzésre szánt központi költségvetési forrásból kapott támogatás (a Műv. Közlöny, XVI. évf. 16/II. sz. alapján).

Oktatás: havonta egyszer (összesen 8 alkalommal), szombaton 10-18 és vasárnap 9-14 óra között.

A tanfolyamok vezető tanára: Kaposi László

Vizsgákról jelentjük:

1997. május 28.

Kecskeméti Ifjúsági Otthon

Tanfolyamvezető: Józsa Kata

Vizsgabizottság elnöke: Kovács Andrásné
(12 fő)

Berczeli Csilla mf. ff.

Csizmadia Edit mf. ff.

Jéga-Szabó Ferencné mf. ff.

Horváth Éva k.mf. kf.

Patkósné Hrutka Valéria mf. ff.

Patvarosné Szeverényi Klára mf. ff.

Pócsa Sándorné k.mf. ff.

Rozsnyói Rita mf. ff.

Siposné Ditzendy Alojzia Éva mf. ff.

Szabó Orsolya Mária mf. kf.

Szónyi Zsuzsanna mf. ff.

Urbán Zsuzsanna k.mf. ff.

1997. június 7.

Marczibányi Téri Művelődési Központ

Tanfolyamvezető: Kaposi László

Vizsgabizottság elnöke: Szauder Erik
(22 fő)

Antal Rita mf. ff.

Boncsér Jenőné mf. ff.

Elbert Lilla k.mf. ff.

Farkas Mária mf. ff.

Gamási Katalin mf. ff.

Gazdagné Anga Erika mf. kf.

Hammersberg-Ganczstuckh Júlia mf. kf.

Herczeg Margit mf. ff.

Inczeffly Zsuzsa mf. ff.

Mályi Gábor k.mf. kf.

Merétey Zsuzsanna mf. ff.

Misi Ágnes k.mf. ff.

Molnár Judit mf. ff.

Németh Balázs mf. ff.

Novák Virág mf. ff.

Pólya Zoltán mf. ff.

Szekeres Jánosné mf. ff.

Takács Gábor k.mf. ff.

Takáts Rita k.mf. ff.

Tánczos Krisztina mf. ff.

Teleki Gyöngyi mf. ff.

Tóth Balázs mf. ff.

1997. június 11.

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok

Tanfolyamvezető: Kovács Andrásné

Vizsgabizottság elnöke: Móka János
(23 fő)

Almásiné Szaszko Edit k.mf. ff.

Bainé Dóbiás Erzsébet k.mf. ff.

Beliczay Krisztina mf. ff.

Benkucsné Telek Márta mf. ff.

Bercsényiné Varga Erzsébet mf. ff.

Debreczeni Erzsébet mf. ff.

Erdészné Turcsányi Katalin k.mf. ff.

Gábor Katalin mf. ff.

Gyóri Gyuláné k.mf. ff.

Hajdú László mf. ff.

Karácsony Ilona Hajnalka mf. ff.

Kunné Duró Andrea k.mf. ff.

Lukácsiné Forgács Irén mf. ff.

Molnárné Gála Antónia mf. ff.

Pintérné Tóth Mária mf. ff.

Potyéné Kaszás Magdolna mf. ff.

Rafajné Kita Anikó k.mf. ff.

Tornyai-Molnárné Gál Tímea mf. ff.

dr.Vadászné Gazdag Zsuzsa mf. ff.

Vátkainé Boda Ildikó mf. ff.

Végh Lászlóné k.mf. ff.

Zeke Adél mf. ff.

dr.Zubereczné Miklya Ibolya mf. ff.

1997. június 26.

B.A.Z. Megyei Pedagógiai Intézet Miskolc

Tanfolyamszervező: dr.Puskás István

Vizsgabizottság elnöke: Debreczeni Tibor
(22 fő)

Benyóné Orosz Ágnes k.mf. ff.

Bodnárné Demkó Beáta k.mf. ff.

Grafjódiné Varga Gabriella mf. ff.

Halász Ferencné mf. ff.

Kállai Tamásné k.mf. ff.

Kinczel Miklósné mf. ff.

Kochan Judit k.mf. ff.

Körmöndi Gyöngyi k.mf. ff.

Krizsán Istvánné mf. ff.

Kubinyi Józsefné k.mf. ff.

Láda Istvánné k. mf. ff.

dr.Lukácsné Eisner Éva k. mf. ff.

Madarász Jánosné mf. ff.

Mikené Kutas Tünde mf. ff.

Molnárné Márton Katalin mf. ff.

Pongrácz Jánosné mf. ff.

Sándorné Nagy Irén k.mf. ff.

dr. Siska Andrásné k.mf. ff.

Szendreiné Kerékgyártó Eszter mf. ff.

Ványainé Berencsy Mariann k.mf. ff.

Várkonyi Ilona mf. ff.

Végsőné Fazekas Aranka k.mf. ff.

1997. június 29.

Marczibányi Téri Művelődési Központ

Tanfolyamvezető: Kaposi László

Vizsgabizottság elnöke: Szauder Erik
(28 fő)

Bacsó Beáta mf. ff.

Bocz László mf. kf.

Bujtás Réka k.mf. ff.

Csorba Mónika mf. ff.

Darók Ildikó mf. ff.

Ekler Andrea mf. ff.

Éliásné Bódi Erika mf. ff.

Fekete Jenőné mf. ff.

Fekete Zsuzsanna mf. ff.

Havadtői Andrásné mf. kf.

Helle Anna k.mf. ff.
Juhász Gábor k.mf. kf.
Kós Gáborné mf. ff.
Kossuth Szabolcsné mf. ff.
Lovászi Péterné mf. ff.
Mácsik Gyöngyi mf. kf.
Mihók Viktória k.mf. ff.
Nagy Orsolya k.mf. kf.
Orbán Andrásné mf. ff.

Papné Bali Erzsébet k.mf. ff.
Radicsné Szabó Mária mf. ff.
Simkóné Gábor Erika mf. ff.
Szabó Eszter mf. kf.
Szalai Bernadett k.mf. ff.
Szalóczy Dorottya mf. ff.
Szekeres Mihályné mf. ff.
Tóth Attiláné k. mf. ff.
Zsuffa Zoltánné mf. ff.

Az 1997-es esztendő I. félévében 7 tanfolyam zárult a Magyar Drámapedagógiai Társaság előírásai szerinti vizsgával.

Az egyes tanfolyamvezetőknél, illetve szervezőknél tanulók-vizsgálók létszáma:

Józsa Kata 12 fő
Kaposi László 60 fő
Kovács Andrásné 23 fő
Puskás István 22 fő
Rudolf Ottóné 14 fő

Vizsgálók és tanárok

az 1995-97. közötti időszak összesített adatai szerint:

Bácskai Mihály 9 fő (1 tanf.)
Debreczeni Tibor 18 fő (2 tanf.)
Előd Nóra 43 fő (4 tanf.)
Józsa Kata 12 fő (1 tanf.)
Kaposi László 204 fő (12 tanf.)
Kovács Andrásné 47 fő (4 tanf.)
Lázár Péter 8 fő (1 tanf.)
Puskás István 22 fő (1 tanf.)
Rudolf Ottóné 26 fő (2 tanf.)
Összesen: 389 fő

A tánc és dráma alpműveltségi vizsga általános követelményei

(átvéve az Új Pedagógiai Szemléből)

A tánc és dráma a C) csoportból választandó vizsgatárgy.

A vizsgatárgy tartalmát a Nemzeti alaptanterv 1-10. évfolyamára előírt részterületek alkotják: a hagyomány játékaival és táncaival, bábjátékokkal, maszkos játékokkal, drámajátékokkal, ünnepi szertartásokkal, rituális játékokkal, tánc- és mozgásművészet, színi nevelés.

A kiegészítő/elmélyítő követelmények tartalmát, időtartamát, vizsgáztatásának eszközét és módját, értékelését az iskola határozza meg.

A vizsga két részből áll: írásbeli és gyakorlati vizsgából.

Az **írásbeli** vizsga központilag összeállított feladatlapok megoldásával történik.

A feladatlapokon fele-fele arányban szerepelnek a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott minimum- és minimum fölötti követelmények.

Az írásbeli vizsga két témakörből tevődik össze.

Az egyik a **táncművészet** körébe tartozó formái, műfaji, kortörténeti, stilisztikai ismereteket és összefüggéseket tartalmazza. (Népi gyermekjátékok, magyar páros táncok, régi és új stílusú táncok, népek és nemzetiségek táncaival, népszokásokhoz kapcsolódó táncos elemek, történelmi táncok, XX. századi társastáncok, XX. századi tánc- és mozgásművészet.)

A másik **dráma és színházművészet** körébe sorolható fogalmak, összefüggések ismeretét, értelmezését és elemzését tartalmazza. (Népi gyermekjátékok, báb- és tárgyjátékok, maszkos játékok, népszokások, hagyományok rítusai, népmajáték, pantomim, dramatizált művek, színházi előadás.)

A kétrészes írásbeli feladatlap megoldására 90 perc (2x45 perc) áll rendelkezésre.

A javítást és az értékelést a vizsgáztató szaktanárok végzik megadott javítókulcs és osztályzattá alakító kulcs alapján.

A javítást és az értékelést a vizsgálónök ellenőrzi, illetve ellenőrizteti.

A **gyakorlati** vizsga két feladatkört tartalmaz: csoportosan és egyénileg elvégzendő feladatokat.

A csoportos feladatokban a vizsgálóknak fel kell készülniük és elő kell adniuk – mintha közönségnek mutatnák be – egy szabadon választott produkciót az alábbi területek valamelyikéből: 1. részlet bemutatása írott drámai műből vagy dramatizált irodalmi alkotásból, 2. a csoport által közösen létrehozott színjáték bemutatása, 3. kicsiknek szóló mesék, történetek eljátszása, 4. táncos produkció, 5. pantomim, 6. bábos produkció.

Az egyéni feladatokban a vizsgáló legalább egy területet választ a következőkből: 7. önállóan előad egy szóbeli produk-

ciót vagy táncetűdöt; 8. elkészíti, végleges formájában bemutatja és elemzi egy előadás díszlettervét (méretarányos modellként) vagy kellékeit; 9. megszerkeszti és indoklással bemutatja egy darab színpadi hang- és világítástechnikai tervét; 10. megtervezi, elkészíti és indokolja egy színpadi mű egy vagy több szereplőjének jelmezét vagy sminkjét; 11. maszkokat vagy bábokat készít egy konkrét előadáshoz; 12. 2-5 fős csoportban spontán és előkészített improvizációs feladatot old meg.

Egyéni vizsgafeladatként értékelhető, ha a vizsgázó megtervezi és elkészíti a csoportosan bemutatott produkció díszleteit, jelmezeit, világítását, kellékeit.

A gyakorlati vizsga alapján értékelhető a beszéd- és kifejezőképesség fejlettsége, a helyzetértelmezés helyessége, a drámai szerkezet érzékeltetése, mozgás és zene összhangja, az improvizációs és kombinációs képesség fejlettsége, a táncok alaplépéseinek ismerete, stílusos előadása, a jellemábrázolás árnyaltsága, a kommunikáció biztonsága, az elkészített eszközök, tárgyi dokumentációk eredetisége, a választott anyagok és technikák helyessége, a kivitelezés módja, minősége és használhatósága.

A gyakorlati vizsgán a vizsgázónak két feladatot kell teljesíteni (egyét az 1-6. feladatcsoportból, egyet a 7-12. feladatcsoportból) és aktívan részt kell vennie a produkció előkészítésében.

A gyakorlati vizsga időtartama a feladatok jellegétől függően változó. A csoportos vizsgára 10-30 perc, az egyéni vizsgára 2-10 perc fordítható.

A gyakorlati vizsgát a vizsgáztató szaktanárok értékelik megadott pontozási és osztályozási szempontok alapján.

Új művészeti vizsgatárgy: a tánc és dráma

Erős Istvánné
(átvéve az Új Pedagógiai Szemléből)

A TÁNC ÉS DRÁMA a Nemzeti alaptanterv új műveltségi részterülete. Új, mert nincsenek kialakult tantárgyi keretei és tanítási tapasztalatai közoktatásunkban. Ezért nem volt lehetséges az általános vizsgakoncepció olyan széles körű véleményeztetése, amilyen a hagyományos tantárgyak esetében. A gazdag külföldi hagyományok mellett azonban hazánkban is voltak és vannak iskolák, amelyek tagozatos osztályaiban van ilyen jellegű képzés, vagy ahol komplex művészeti nevelés keretében foglalkoznak a tánc és dráma tanításával. Ezeknek a műhelyeknek fontos szerepük lesz a részletes vizsgakövetelmények kialakításában, oktatási tapasztalataik átadásában.

A tánc és dráma műveltségi részterület két, speciális formanyelvvel és önálló művészeti lehetőségekkel rendelkező művészeti ágat fog össze. E két művészeti ág mindegyike több műfajra tagolódik. A táncművészetbe tágabb értelmezésben a néptánc és a balett, a történelmi táncok és a XX. századi társastáncok mellett beletartozik minden mozgásművészet. A dráma több egymással összefüggő, ugyanakkor jól elhatárolható művészeti részterület gyűjtőfogalma. A dráma kettős „létfelművészet” adódóan az írott drámaszöveg és az előadott, megjelenített alkotás más-más művészeti ág (irodalom és színházművészet) körébe tartozik. A műfaji meghatározás alapvető szempontjai a téma és a téma feldolgozásának módja. A dráma műfaji gazdagságát, kifejezőeszközeinek változatosságát jól tükrözik Vörösmarty szavai: a dráma „kicsinyben a cselekvő élet képe”. A tánc és dráma – bár vitathatatlanul autonóm művészeti ágak – az előadó-művészetben, a cselekvő ábrázolás közös vonásaiban találkoznak, mindkettő

térbeli kommunikáció.

A vizsga tartalma

A vizsga tartalmában a Nemzeti alaptanterv 1-10. évfolyamának témái és követelményei jelennek meg. Fontos, hogy egyetlen oktatási szakasz se maradjon ki, mert mindegyiknek megvan a maga saját hangsúlyozott célja, feladata. Az első négy évfolyam a nemzeti kultúrára, a nép- és honismeretre építi a műveltségi terület tanítását. Az 5-6. évfolyam kitekintést ad az európai és Európán kívüli kultúrkörökre. A 7-8. évben a „pályaorientáció” szempontja kerül előtérbe. A tanulók kibontakoztathatják egyéni képességeiket, elmélyültebben foglalkozhatnak választott érdeklődési körükkel. Az utolsó két év pedig a Tánc és dráma műveltségi részterület szintézise. Ezt tükrözi a két záró témakör: tánc- és mozgásművészet, színi nevelés. A 10. évfolyam végéig tehát az életkori sajátosságoknak megfelelően kibővül, kiteljesedik a táncok ismerete és gyakorlata. A színi nevelés pedig a megtervezett, kollektív alkotótevékenységben, valamint a színművészeti alkotások befogadásában és elemzésében összegzi addigi részterületeit.

Az utolsó két évnek ez az összefoglaló, rendszerező, komplex művészeti szemlélet kialakítására törekvő célkitűzése több ponton találkozik a Nemzeti alaptanterv más műveltségi területein a 9-10. évfolyamra megfogalmazott követelményekkel. (Irodalom: „színház és dráma, a drámai beszéd formái, dialógus, monológ, tragédia, komédia, színmű”. Mozgókép-kultúra és médiismerete: „a látvány időbeli és térbeli megszervezése, a film kapcsolata a társalmi művészetekkel.” Ének-zene:

„a zene és a társművészetek kapcsolata, zenei korok és stílusok”. Testnevelés: „ritmikus sportgimnasztika”. Vizuális kultúra: „mozgás, hang, fény és statikus látványelemek együttes alkalmazása, tervezett esemény, fiktív történet képes forgatókönyve”. Emberismeret: „érdek és érték, erkölcs és erkölcsiség különbözőségének és kapcsolatának bemutatása az életből és műalkotásokból vett példákon, anekdotákat, paródiákat, tréfákat elemezve különböztesse meg a vidámságot, a játékosságot, az iróniát”.)

Vizsgafeladatok

Az írásbeli vizsga azonos súllyal tartalmazza a tánc körébe tartozó ismereteket (tánc típusok és táncdialektusok, zene-tánc kapcsolata), valamint a dráma műfaji és drámatechnikai ismeretanyagát. Az írásbeli vizsga feladatai valamennyi vizsgázó számára azonosak.

A csoportos gyakorlati vizsga lényegében az eddig együtt dolgozó műhely kollektív produkciója, amelyben a vizsgázók alkotó módon részt vesznek. Az előadásra, illetve a betanított koreográfia bemutatására a csoport már hónapokkal a vizsga előtt felkészülhet. (Nem szükséges, hogy a produkció minden szereplője vizsgázó legyen.)

Az egyéni vizsgafeladatot a vizsgázó maga választja

a vizsgakövetelményekben felsorolt témák valamelyikéből, tehát maga dönti el, hogy előad egy elbeszélést, monológot, verset, mesét, vagy inkább táncot, vagy pedig díszletet, jelmezt, bábót stb. készít. A csoportos feladatban az együttműködési képességen, a produkció közös kivitelezésén van a hangsúly, az egyéni feladat viszont a tanuló egyedi, speciális képességeinek és tudásának bemutatására ad lehetőséget.

A tánc és dráma helye az iskolában

Az a tény, hogy a Nemzeti alaptanterv – és ebből kiindulva a vizsgakoncepció is – a táncot és a drámát egy műveltségi területbe vonja össze, nem jelenti azt, hogy a tánc és dráma önálló tárgyként fog megjelenni a közoktatásban. Kevés iskolában lesznek meg ehhez a feltételek (képzett szaktanárok, speciális szaktanterem, elkülönített óraszám stb.). Reálisabbnak tűnik az a megoldás, hogy az egyes műveltségi részterületek más-más tantárgyhoz kapcsolódva kapjanak helyet az iskolában. Egy lehetséges megoldás például az irodalomdráma, a tánc-testnevelés integrációja. Láttuk, hogy a táncnak és drámának több műveltségi területtel van közös érintkezési pontja. Ezért más csoportosítás, több különböző tantárgyi integráció lehetséges az iskolák helyi sajátosságaitól függően.

A fenti írás számos vitatható (drámapedagógusként: vitatandó!) kitétele lapunk olvasói közül várhatóan többeket is írásra készítet. E vitának örömmel biztosítanánk helyet a lap következő számában. (A szerk.)

Előzetes következő számunk tartalmából:

- Drámajáték-vezetőből drámafoglalkozás-vezető?
- Cecily O’Neill: Híres emberek (drámaóra-vázlat Szauder Erik ismertetésében)
- Gavin Bolton - Dorothy Heathcote: Artur király lovagjai 2. rész
- Tanári segédletek a dráma tanításához (könyvismertető, előzetesek)
- A drámatanításban (is) használható új tankönyvekről
- Németh Ervin: A szebeni muzikusok (színdarab 10-12 éveseknek)
- A Kerekasztal nyári táborának foglalkozásvázlataiból
- Drámapedagógiai hétvége novemberben (előzetes)

Tartalom

válogatás a dráma-tantervekből

S. Takács Zsuzsa: Dráma 1-4.	1
Kovács Andrásné: Drámajáték 5-8. évfolyam	6
Rudolf Ottóné: Dráma-drámajáték	12
Gabnai Katalin: Értékközvetítő és képességfejlesztő program	18
Kaposi László - Szabó Zsuzsa - Szauder Erik - Uray Péter: Kerekasztal tanterv	25
Új konvenciók	35
Az erőt adó dráma és kultúra	38
Gabnai Katalin: Gyerekszínház - alap nélkül	39
Körömi Gábor: Három nap Tündér Ilona szigetén	41
Gabnai Katalin: Jászai Mari karjaiban	42
Országos Gyermekszínház Tábor	43
Drámapedagógia a gyógyító nevelésben...	44
Vizsgákról jelentjük	45
A tánc és dráma alapképességi vizsga követelményei	46
Új művészeti vizsgatárgy: a tánc és dráma	47

Melléklet

komplex művészeti tantervek

Trencsényi László: A „Kútbanéző”	2
Wéber Péter: A fantázia szerepjátékai szocializálnak	8
Váradi István: Garabonciás	15

DPM – DRÁMAPEDAGÓGIAI MAGAZIN

a Magyar Drámapedagógiai Társaság periodikája

Megjelenik évente háromszor
(májusban és novemberben, továbbá egy alkalommal különszám formájában).

A szerkesztőség címe:

1011 Budapest, Corvin tér 8. (telefon és fax: 214-5850)

Felelős szerkesztő: Kaposi László

Felelős kiadó: Szakall Judit

Támogató:

Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága,
Művelődési és Köznevelési Minisztérium

Számlaszámunk, amelyre az érdeklődők befizethetik az éves tagdíjat és a DPM megrendelési összegét:
OTP I. ker-i Fiók, Budapest, Alagút u. 3. Számlaszám: 11701004-20065946

Készült a Haraszti Print Kft. nyomdájában

D
R
Á
M
A
P
E
D
A
G
Ó
G
I
A
I

DPM

különszám

MELLÉKLET

*komplex
művészeti tantervek*

M A G A Z I N

A „Kútbanező”

komplex művészeti tanterv

Az Academia Ludi et Artis fiatal művészetpedagógiai egyesület. Tagjai alkotóművészek, pedagógusok, népművelők. Csupa olyan szakember, aki saját eredeti szakmájában is számontartott személy, de valamennyien elkötelezték magukat a *komplexitás* értékei mellett. Gyakorlati tevékenységükben valamennyien sikeres teljesítményeket tudnak maguk mögött, akár gyermekszínház-rendezőként, akár óvodapedagógusként, akár játszóház-vezetőként, akár irodalomtanárként, akár főiskolai oktatóként, akár amatőrművészeti-mozgalmi „élharcosként”, akár múzeumi népművelőként, szerkesztőként, iskolaalapító-igazgatóként, koreográfusként, kutatóként, szakkörvezetőként, mozgalmi irányítóként működtek. Az Academia Ludi et Artis 1995-ben azért jött létre, hogy ezt a tudást megsokszorozza, s hatékonyan érvényesítse a hazai humán-szolgáltató értelmiség körében, iskolák, gyerekházak, művelődési központok, ÁMK-k munkatársai között. Első nyilvános bemutatkozó klubestjeik, sikeres tanártovábbképző táboraik után fontos döntést hoztak: a Nemzeti alaptanterv használatbavétele jegyében elkötelezettségüket, alapelveiket visszatükröző művészeti tantervvel csatlakozni a „tantervpiac” kínálatához, jellegzetes színfolttal gazdagítani azt.

Így született a „Kútbanező” tanterv. Ez tehát komplex művészeti nevelési program, a NAT Művészetek műveltségi területének valamennyi részterületébe foglalt követelmény teljesítésére alkalmas, tehát Énekzene is, Vizuális kultúra is, Mozgóképkultúra is, s Tánc és dráma is. Egységes szerkezetben, valódi tantervi integrációban. A program szerzői nem egyszerűen az időmegtakarítás pragmatikus-technológiai kényszeréből döntöttek az egybefoglalt művészeti tantárgy mellett, bár ez a szempont sem lebecsülendő a kötelező órák szigorú csökkenésével. Sokkal inkább az a teória munkált a szerzőkben, hogy egyfelől a művészetek mind valamilyen közös „kútfőből” erednek, üzenetüknek lényege közös, esetenként nyelve más és más (bár az ősművészetek és a modern művészetek még a nyelvi közösséget, kapcsolatot, egymásrahatást is őrzik). Egy másik lényeges művészetpedagógiai princípium – nem véletlenül a *játszóházak*, *táncházak*, *az aktív dráma*, *újfolklorizmus mozgalmában* gyülekeztek az ALEA aktivistái korábban – a *kreativitásé*. Arról az elvről van szó – ez a NAT-tól sem idegen –, hogy cselekvőként, alkotóként, újratereztetőként lenni részesének az esztétikai élménynek, nos ez a kulturált, igényes befogadót céljával tűző művészetpedagógiának is alapvető eszköze. Komplexitás és kreativitás. Ezidáig voltaképpen a 70-es, 80-as években felhalmozott különböző művészetpedagógiai innovációk új változatáról lenne csupán szó. A Kútbanező tantervéhez még egy alapelv járult: az emberi-társaskapcsolati fejlődési-szociális problémák középpontba állítása. Az ALEA több tagja szívesen tekinti magát e vonatkozásban Karácsony Sándor követőjének is. A közvetlen minta azonban Arató László és Pála Károly „problémacentrikus” irodalomtanítása lehetett. Az említett szerzők, kortársaink, a magyartanításban érvényesítették ezt az elvet: élmények sorával demonstrálni, hogy a művészet arra való; saját életünk, a gyerekek, kamaszok, ifjak saját életük kihívásai során választhassák segítségül. (Megjegyzem, hogy hasonló művészetpedagógiai elvet fogalmazott meg korábban Fenyő D. György s Trencsényi Borbála is.) Az Arató-Pála koncepció egy-egy témát két „fókuszban” szemléltet, ott a morális-szociális stb. problematika mellett mindig megjelenik egy-egy par excellence esztétikai-irodalomelméleti is. A Kútbanező problématikájának összeállítása során a szerzők kísérletet tettek a „tisztán” emberi problémák láncolatának összeállítására úgy, hogy követni igyekeztek a gyermek-kamasz-ifjú pszichikus fejlődésének etapjait, másfelől mindezt az ezredforduló többé-kevésbé konkrét társadalmi kontextusában. Az esztétikai-formai problematikát mindehhez mellérendeli maga a NAT, hiszen a Kútbanező tanterve felelősen állítja magáról, hogy használatával a NAT követelményei teljesíthetők. Hogy mindez együtt sikerült-e? Ezt majd a gyakorlat igazolja. (A NAT-nak való megfelelést, a NAT-konformitást szigorú, független lektor tanúsította, ezért lehetett a Kútbanező az OKI-ban minősített tanterv.)

A műhelytitkok közül megemlítendő még egy lépés is. Komplexitás, kreativitás, problémaközpontúság, NAT-konformitás. Hogy lesz ebből tanterv? A választás kézenfekvő volt: olyan un. „vezérműveket”, vezérmotívumokat keresni, melyek magától értetődő természetességgel ötvözik egybe mindezt. Ezek a vezérmotívumok, vezérművek – részben népszokások, részben – ugyan egy meglehetősen nyitott – klasszikus kánonban elismert műalkotások, illetve ilyen műalkotásokat asszociáló gyermeki alkotótevékenységre ösztönző témák.

Mutassuk talán be először a téma-listát. Azonnal szembeütni: a dráma meglehetősen „felülreprezentált” benne. Nem véletlenül. A fenti alapelveket (komplexitás, kreativitás, problémaközpontúság, személyes érintettség) mégiscsak a drámai művészetág hordozza a legintenzívebben. A témák, a kiindulópont, a közös munka központi magva igen sok esetben tehát vagy valamely klasszikus, klasszikus-modern dráma, drámai alkotás, színházi (táncszínházi, operai élmény), vagy maga a drámai cselekvés, olykor a tánc, többnyire

rögtönzések tánccá stilizált drámai cselekvés. A képzőművészet, a kézművesség, a tárgyak világa, nemkülönben a hangok, hangszerek világa, olykor irodalmi mű, irodalmi élmény, vagy mozgókép többnyire ebbe a koordinátarendszerbe helyeződik bele. Természetesen ennek a megállapításnak nem mond ellent, hogy bizony képzőművészeti alkotás, vagy képi-téri improvizáció, nemkülönben hangzó élmény, zenei hangzás létrehozása is lehet egy-egy téma középpontja, de a dráma mindenképp feletti vezérlő szerepe természetesen kiérződik. S nem azért, mert a szerzők közt sok volt a drámapedagógus. Sokkal inkább azért, mert a fenti elveknek valóban a dráma a legtermészetesebb hordozója. Ezért is jut központi szerephez a gyerekek művészeti nevelésében.

A témák a következők:

1. évfolyam

- Lánc, lánc
- Szüret
- Mély kútba tekintés
- Gyermekekszimfónia
- Ébredező tárgyak
- Téli napforduló
- Én vagyok én
- Rólunk szól a mese
- Okos Katica
- Mondókák, varázsolók
- Tavaszköszöntő
- Vásár

2. évfolyam

- Cipósütés
- Gyermeknek
- A só
- Pásztorok keljünk fel
- Dávid és Góliát
- A kiskakas gyémánt félkrajcárja
- Hermész, a csínytevő isten
- Húsvét
- Rózsa és Ibolya

3. évfolyam

- Képtelenségek, csalimesék
- Fehérlófia
- Szent László, lovagok
- Mátyás udvarában
- Szent Gergely doktornak
- Szépség és szörnyeteg
- Az állatok farsangja
- Égigérő fa
- Pünkösddőlés

4. évfolyam

- Évszakok
- Hány János és a füllentések
- Mostan színes tintákról álmodom
- Tudom én már, mit csinállok
- Karácsonyi ének
- Száll az ének szájról szájra
- Indiában, hol éjjel a vadak
- A trójai faló
- Kiszehajtás
- Gyermeklakodalom
- Mikrokozmosz
- Évszakok

5. évfolyam

- A négyszögletű kerek erdő
- Utca, utca, híres utca

- Üzenetek
- Diótörő – Karácsony
- Ludas Matyi
- Fából faragott
- Petruska
- Kinyílt a rózsza
- Sáríg hasú kígyó
- Divertimento
- Szentivánéj

6. évfolyam

- Mátrai képek
- Misztérium és játék
- Nem úgy van most, mint volt régen
- Testvérek
- Varázsfuvola
- Valahol Európában
- Akik kilógnak a sorból
- Röhög az egész osztály

7. évfolyam

- Helyszíni közvetítés
- Szív és szentély
- Bánk Bántól Cavaradossiig
- Kontrasztok
- Szent ámulások szép városa...
- Ábel Amerikában
- Öröm-óda

8. évfolyam

- Mozdófénykép
- Két arckép
- Most a harang égen
- Hej regő rejtem...
- A szerelem kertjében – Orpheusz
- Stílusgyakorlatok
- Múzeumi séták
- Már néha gondolok a szerelemre
- Csillagok háborúja

9. évfolyam

- Carmina Burana
- Hogy érzi magát tanuló úr?
- Szegénylegények
- Hol a boldogság mostanában?
- Allegro barbaro
- Passiók
- Pofonütjük a közízlést

10. évfolyam

- Kőműves Kelemen
- Übü királyok
- Makovecz-ház
- A kékszakállú herceg vára

- Hair
- Az én Szindbádóm
- Szabad asszociációk
- Jövőképek

Kitűnik tehát, hogy a komplex művészeti tantárgy célja a gyermekek, serdülők, ifjak életkorából, szociális helyzetéből adódó szükségleteinek, problémáinak megválaszolása művészeti eszközökkel úgy, hogy mindvégig a tanuló aktív közreműködésére helyezi a hangsúlyt, bízva abban, hogy ezáltal befogadói képességei is fejlődnek:

- nyitottá válik kapcsolatok kialakítására, s fokozatosan felismeri önmaga helyét és felelősségét társadalmi és természeti környezetében
- érzékelési, észlelési, cselekvési, kommunikációs, improvizatív és kreatív készségei fejlődnek
- a művészet nyelvének fokozatos elsajátításával képessé válik annak eszközeivel kifejezni magát.

Célunk a gyermeket körülvevő közvetlen környezetében megmutatkozó kapcsolatok, s azokban rejlő problémák és szükségletek feldolgozása, feldolgoztatása, kielégítése a művészet eszköztárával úgy, hogy közben annak „anyanyelvét” is életkorának és haladási (fejlődési) ütemének megfelelően elsajátíthassa.

A tanterv kiemelt céljai közül alapvető, hogy a művészetek együttese gyakoroljon hatást a tanulók emberiségére – alkalmazkodva egyéni képességeikhez, érdeklődésükhöz. Komplex egységbe fogja a Művészetek valamennyi követelményét.

A célok megfogalmazása minden szinten mindig kettős: egy az emberi, szociális, pszichikus probléma megoldására irányul, egy pedig a művészetekkel összefüggő képességek, tudások fejlesztésére.

A tanterv az egyéni érdeklődésre, a tanulók aktuális élményeire alapoz, középpontjában a kreatív tevékenység, különösen a dramatikus improvizáció áll. E köré szerveződnek az ének-zenei, a vizuális kultúrához tartozó, táncos és drámai (benne bábjátékos és a hagyományokhoz tartozó), valamint a mozgóképkulturális tartalmak és követelmények.

Nincs kitüntetett célcsoport a tanulókat illetően; a tanterv keretei között lehetőség van tehetségigéreték kibontakozására, ám nem célja pályaaorientációs képességfejlesztés.

A tanterv követelményrendszere követi (egyben mintegy összegzi, integrálja) a NAT Művészetek műveltségterülethez rendelt követelményeit, ezeket mélyíti, szélesíti sajátos céljaival összefüggő kiegészítő követelményekkel.

A követelmények kifejtése az egyes témáknál olvasható, ezek összesítése egyben a tantervi követelményrendszert eredményezi. A témákhoz, a „vezérművek” feldolgozásához, illetve a hozzájuk fűzött kreatív tevékenységekhez csatoltuk a releváns követelményeket. Ezzel összhangban *van* olyan követelmény, mely több ízben visszatér. Megfelelve így a tanterv mögött létező metodikai felfogásnak: a követelmények teljesítéséhez vezető út szinte folyamatos, teraszosan-spirális és a követelmények maradéktalan teljesítése az életkori szakaszhatároknál, főképp a kimeneti ponton kérhető számon.

A tanterv sajátos logikája, felépítése, komplexitása indokolja, hogy a tanulócsoporthoz folyamatosan ajánlatai szerint haladjon. Az egyes évfolyamok következetesen egymásra épülnek. Egyéni csatlakozás, bekapcsolódás természetesen lehetséges – elsősorban éppen a tanterv képességfejlesztő hangsúlyai miatt.

A tartalom leírása a tanterv szövegében három réteget alkot. Először sorolják fel a szerzők a *feldolgozásra szánt* művet (vagy műveket), majd sorjáznak *bemutatásra ajánlott* művek, végül a szerzők leírják, mely kreatív tevékenységek szolgálják a célok elérését. Minden osztályban tehát a témák jelentik a komplexitás alapját. A leírásokban a műveltségi részterületekre vonatkozó sorrend a következő: (Irodalom), Ének-zene, Tánc és dráma, Vizuális kultúra, Mozgókép-kultúra és médiaismeret.

Nézzünk egy példát:

Hermész, a csínytevő isten

Megjegyzés

A témához kapcsolódó módszertani ajánlás:

- A görög mitológiai Hermész-monda megismerése, elemzése (Miben hasonlít miránk az ógörög istencsecsemő, miben különbözik? Mik a nevetséges mozzanatok?)
- A monda fontosabb, megkedvelt jeleneteinek improvizatív eljátszása (leginkább a pantomimre emlékeztető eszközökkel), lepedőkből vagy csomagolópapírból készített, meander-vonalakkal díszített khiton-jelmezben.

Cél

- Mérlegetléri a csínytevéseket morális szempontból, érezzék meg a humor szerepét az emberi magatartás megítélésében.
- Ismerjék el a találékonyság emberi értékét.

- Gyakorolják mesei cselekmény dramatikus megelevenítését.
- Érzékeljék egy távoli (ókori és mediterrán) kultúra sajátosságait.

Követelmény

- Ismerje fel a bemutatott zenei hangszíneket.
- Fejlődjön improvizációs készsége a megismert ritmuselemekkel.
- Fejlődjön a tanult ritmikai és dallami elemekkel a zenei írás-olvasás, és a zenei kifejező képessége.
- Hallgassa érdeklődéssel a mesét a tanító előadásában, figyelje társait a rögtönzött „előadás” közben.
- Kedvvel vegyen részt a közös dramatizálás játékaiban és az elemző beszélgetésekben.
- Képes legyen egyszerű kar- és lábmozgások stílusos alkalmazására.
- Próbáljon sikerrel olvasni a gesztusokból.
- Tudja az adott színeket kikeverni (sötét színek, világos színek).
- Szerezzen jártasságot a rajzolás és festés egyszerűbb eljárásaiban.
- Tudjon egyszerű tárgyakat megfigyelés alapján élményrajzaiba beépíteni.
- Szerezzen jártasságot látványok és ábrázolások elemzésében, jelentésük „olvasásában”, értelmezésében.
- Ismerje fel Hermész alakját a vázaképekről, figyelje meg a bemutatott reprodukciót több szempontból, elemi szinten olvassa a látványt.
- Tudja, hogy a vázakép a festészet sajátos műfaja, egyúttal a tárgy kultúra része; gondolkodjon el azon, miért díszítette a régi korok embere használati edényeit.
- Legyen képes egyszerű tárgyak minta utáni (megközelítő) elkészítésére anyagszerű formálással.
- Fejlődjön figyelme a követendő minta megértésében, fantáziája a tervezésben, következetesség az elkészítésben.
- Alakuljon ki érdeklődése használati tárgyak (korsó, húros hangszer, mediterrán vidéken élő ember ruhája) formája és tartalma közti kapcsolat felismerésére és értékelésére.
- Szerezzen jártasságot az agyag alakításában.

Tartalom

Feldolgozásra szánt mű:

- A Hermész-monda (az isten gyermekora) a görög mitológiában.

Bemutatásra ajánlott művek:

- A lant hangszer (a monda szerint Apollón lantját teknősbéka páncéljából Hermész készítette bátyjának engesztelésül).
- Hermák a görög utakon (a kilométerkő őse, a vándorok követ dobnak az oszlop tövéhez).
- Hermész ábrázolása görög vázaképeken és szobrokon.
- Hermész attribútumai mint a modern világ jelképei (hírközlés, kereskedelem logoiban).
- Bodrossy Félix: Istenek születése animációs filmjének részlete.

Kreatív tevékenység:

- A Hermész-történet dramatikus feldolgozása ritmushangszerekkel improvizált zenekísérettel.
- Valamely epizód pantomimikus improvizációja.
- Lanthangzás imitálása.
- A tanult dallami és ritmikai elemek gyakorlása, olvasása, írása.
- Élményrajz a vázaképek ihletésére (fekete alapon fehér ill. világos vonalakkal).
- Jelmezkészítés (fehér lepedőre vagy csomagoló papírra ritmusos – és minta után stílusos – díszítősorok készítése) temperafesték alkalmazásával.
- Minta után a lant vagy egy görög korsó makettjének elkészítése agyagból, üreges mélyítéssel.

Üzenetek

Fontos, hogy a gyerekek spontán társadalomkritikája, felnőttkritikája, humora, az abszurd iránti érzékenysége szabadon érvényesüljön a játékokban.

Cél

- Értsék, érezzék meg, hogy az üzenés, üzenetváltás az emberi kapcsolat, emberi kommunikáció formája; tudatosítsák a személytelenség furcsaságait, veszélyeit, kockázatait – különös tekintettel a felnőtt-gyermek kommunikációra.
- Fejlődjön képességük az üzenetek „mögöttesének” megértésére (sorsok, jellemek, helyzetek lehetséges értelmezései egy-egy üzenet mögött).
- Gyakorolják a jelolvasást-jelalkotást és a tömörítést az üzenetekben.

Követelmény

- Tudjon véleményt formálni művekről.
- A helyzetek pontos elemzésére legyen képes kollektív munka során.
- Legyen képes az éles és a nyújtott ritmus ritmushangoztatással és írásban történő bemutatására.
- Ismerje a zenei hétfokúságot.
- Növekedjen a légzőkapacitása.
- Tudjon koncentrálni és lazítani.
- Kerülje és javítsa a modorosságokat.
- Gyarapodjon képessége személyes élmények, érzelmek kifejezésére.
- Fokozódjék tudatossága a kifejezőeszközök megválasztásában, alkalmazásában.
- Legyen képes gondolati tartalmak, információk képi sűrítéssel való közlésére.
- Tudjon piktogramot tervezni, közérthető információs táblát tervezni betű és kép felhasználásával.
- Fejlődjön képessége a környezet fontos, elvont vizuális információi közti eligazodásban.
- Ismerje az információközlés legfontosabb módjait és jellegzetességeit.
- Szerezzen jártasságot a vonal- és foltképzésben.

Tartalom

Feldolgozásra szánt művek:

- Vámos Miklós: Cédulák (novella).
- Gyurkovics Tibor néhány verse az Apa csak egy van című kötetből.
- Örkény István egypercesei: Az óbudai ikrek; Apróhirdetés; Örömhír; Ügylet stb.
- Apróhirdetések napilapokból.
- Ellenőrzőkönyv-bejegyzések.

Bemutatásra ajánlott művek:

- Üzenetek a havasi kürtön (részlet Jókai Szegény gazdagok című regényéből).
- Kossuth Lajos azt üzenté c. népdal.
- Sej megüzentem... című népdal.
- A „telekommunikáció” hangszerei: havasi kürt, tam-tam, sófár
- Menotti: Telefon (opera)
- Karinthy-Lendvai: Bösendorfer (opera)
- Páros táncok fogásnemei; magyar verbunk és csárdás.
- Szerelmi üzenetek, jelképek a népművészetben, leánykérés.
- Görög festők „üzenetváltása” – művelődéstörténeti legenda.
- Piktogramok, cégérek, cégtáblák/cégjelek.
- Az üzenetközvetítő eszközök design-ja.
- Csók, anyu című film.

Kreatív tevékenység:

- A bemutatott, elemzett művek analógiájára saját élmények, emlékek felidézése, ezek megjelenítése improvizatív etűdökben, esetleg drámai játékká szerkesztése közös munkával egy tanórai zárójáték erejéig.
- A Vámos-novella hangjátékszerű előadása.
- Páros táncok a fogás nemeinek gyakorlásával.
- Embléma, cégjel tervezése betű és kép egybekomponálásával, forma- és színredukcióval, vonal- és foltképzéssel.
- Üzenetküldés jelekkel, piktogramokkal; kreatív improvizációk.
- A képi közlés szabályainak, konvencióinak tanulmányozása jelekben.

Feltételek:

Tan eszközök:

- A tanuló egyéni felszerelése. A kiemelt művek reprodukciói, a zenei és irodalmi anyagok hangfelvétele.
- Az üzenetküldés tárgyai, eszközei, „design-jei”.

A tantervcsaládhoz nem kötődő „Kútbanézó” tanterv az 1-10. évfolyam számára készült. Összesen 1110 óra ajánlott a feldolgozásához. Az első négy osztályban összesen 444, az 5-6., 7-8. és 9-10. évfolyamokon 222-222. Ezek az óraszámok 15,3; 14,1; 12,7 és 11,5 százalékát jelentik az adott iskolai szakaszok kötelező óraszámának. Évfolyamonként egységesen 111 órát terveztek a tantervirók. Az órakeretek felhasználása hetes ciklusban is, tömbökben, epochákban is elképzelhető. Szólnak azonban érvek amellyel, hogy legalább két óra egybefüggően kerüljön sorra egy napon.

A tanterv a témák szintjéig kidolgozott. Egy-egy tanévre 8-10 átfogó, nagy téma kínálja a követelmények

feldolgozását. A jobbára csoportos, kollektív kreatív tevékenységben feltehetőleg többen megtalálják a fejlődésük szempontjából leginkább releváns feladatokat.

A tárgyat több, a hagyományos művészeti tárgyakban kiképzett tanító, tanár taníthatja; ajánlott a tanulócsoporthoz több tanár tervezése, akik a tárgykörben tájékozottabbak. A tanterv szerzői úgy vélik, hogy a társművészetek iránti nyitottság garanciája lehet a sikeres tanításnak. Különösen ajánlott a drámapedagógusi-dramajátékvezetői képzettség.

A tanterv gyakran ajánl csoportmunkát erre alkalmas térben, olykor szabad térben, az iskola udvarán. Emellett természetesen kívánatos a jól felszerelt komplex művészeti szakterem. A tantervet a felhasználók kreatívan továbbfejleszthetik – elsősorban a „bemutatásra ajánlott művek” (téma szintű tartalom rovat) körében, illetve az ajánlott módszereket illetően.

A tantervet kidolgozó Academia Ludi et Artis Művészetpedagógiai Egyesület alkotócsoportja a tantervet alkalmazni kívánók számára készséggel vállal konzultációt, illetve továbbképzést a rendszeresen megszervezett nyári továbbképző táboraiban. Az alkotók szükségesnek tartják e tanfolyamok valamelyikének elvégzését. Terveink szerint folyamatosan készülnek a tantervhez ajánlott taneszközök, információhordozók, módszertani anyagok.

A tantervet választók számára az ajánlott művészeti, módszertani és egyéb szakanyagok, – könyvek, videokazetták, hanglemezek, magnókazetták stb. – jegyzékét kívánságra megküldjük. Az egyesület címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A tanterv az ország különböző műhelyeiben tevékeny szakemberek összehangolt kollektív munkájaként készült el. Külön módszertani tanulmányt érdemelne az együttműködés kialakítása, az egyeztetések kialakított rendje, az egyes témák kidolgozóinak küzdelme autonómiájukért és autonómiájuk feladásáért egyszerre. A szerzők és az évfolyamok szerkesztői: *Csirmaz Mátyás, Debreczeni Tibor, D. Kósa Vilma, Fürjesi Csaba, Karácsony Molnár Erika, Monzák Péter, Sándor Zsuzsa, Szentirmai László, Trencsényi László, Varvasovszky Jánosné*. Segítők, szakirányú lektorok: *Fodor Adrienne, Salamon Ferencné, Sinkó István, Tátrai Zsuzsanna, Wéber Péter*.

Szeretettel ajánlják tantervüket.

Trencsényi László

A fantázia szerepjátékai szocializálnak

Wéber Péter

Az ismertető két tervezetet tartalmaz:

1. Komplex művészetelmélet és -történet tanterve – Logosz-tanterv [log-elm]

Jellemzői

- komplexitás, interdiszciplinaritás, összehasonlító szemlélet
- koncentrikus tananyag-elrendezés
- heurisztikus megismerési és gondolatmodellek
- a fenomenológiai és történeti megközelítés egysége
- az indukció és dedukció egysége
- igényesség, valamint a növendékek együttműködő önállóságára épülő magas követelményszint

2. Egységes, 16 éves színház- és filmművészeti képzés szerkezeti koncepciója

Jellemzői

- több iskolatípus között teremt sokoldalú kapcsolatot
- több különböző pedagógiai szintű és célú funkciót szolgál egyidejűleg
- változatos be- és kilépési pontok
- hatékony szocializáció, dinamikus kreativitás- és szemléletformálás
- egységes és igényes ember- és valóság szemléletet alapoz meg az 1. évfolyamtól az érettségiig (és az erre épülő diplomáig)

Kapcsolatfelvétel és információ:

Wéber Péter • Elő-Tér Művészeti Iskola • Almássy Téri Szabadidőközpont, 1077 Bp. Almássy tér 6.
tel. 3517406; 3521572

1. Komplex művészetelméleti és -történeti tanterv

művészeti tagozatos középiskolák, szakiskolák és szakközépiskolák 7–12. évfolyama számára

Logosz-tanterv [elm.7–12]

Szerző: Wéber Péter, az Elő-Tér Művészeti Iskola, valamint a Logosz Színházi és Színészképző Stúdió vezetője

Az árnyékolt cellák a javasolt (nem kötelező) témaköröket jelzik.

A tanterv a Köznevelési Modernizációs Alapítvány támogatásával készül.

A tananyag beosztása

7–8. évfolyam	óra-szám	9–10. évfolyam	óra-szám	11–12. évfolyam	óra-szám	össz.
I. Szertartások az ősi kultúrákban, 1	1	I. Szertartások az ősi kultúrákban, 2	1	I.		2
II. Az áldozati és szertartásos motívumok továbbélése a művészet története folyamán és a kortárs művészi, valamint a mindennapi megnyilvánulásokban, 1	3	II. Az áldozati és szertartásos motívumok továbbélése a művészet története folyamán és a kortárs művészi, valamint a mindennapi megnyilvánulásokban, 2	2	II. Az áldozati és szertartásos motívumok továbbélése a művészet története folyamán és a kortárs művészi, valamint a mindennapi megnyilvánulásokban, 3	3	8
III.		III. A rítusok összefüggése a természetszemlélettel	2	III.		2
IV.		IV. A mágia és fajtáinak szerepe a művészet keletkezésében	2	IV.		2
V. A helyettesítés (virtualitás) a kultúra egyes területein, 1 – A mesék	2	V. A helyettesítés (virtualitás) a kultúra egyes területein, 2	4	V. A helyettesítés (virtualitás) a kultúra egyes területein, 3	2	8
VI.		VI. A pap mint küldött: közvetítő az anyagi és szellemi világ között	2	VI.		2
VII. Rítus és színháték, 1	1	VII.		VII. Rítus és színháték, 2	1	2
VIII.		VIII.		VIII. A képviselő és a helyettesítés mint a metafora alapja	3	3

7–8. évfolyam	óra- szám	9–10. évfolyam	óra- szám	11–12. évfolyam	óra- szám	össz.
IX.		IX.		IX. A metafora mint a művészet alapkategóriája	1	1
X. Jelek és jelképek, 1 – A kontextus	3	X. Jelek és jelképek, 2	2	X. Jelek és jelképek, 3	3	8
XI. A valóság természete, 1	2	XI. A valóság természete, 2	5	XI. A valóság természete, 3	5	12
XII. A szellemi tevékenység (gondolkodás) készségei és zavarai, 1	4	XII. A szellemi tevékenység (gondolkodás) készségei és zavarai, 2	4	XII. A szellemi tevékenység (gondolkodás) készségei és zavarai, 3	7	15
XIII. A kultúra A kultúra területei és legfőbb jellemzői, 1	5	XIII. A kultúra A kultúra területei és legfőbb jellemzői, 2	4	XIII. A kultúra A kultúra sajátos területe: a művészet	6	15
XIV.		XIV. Helyettesítés és képviselő (metaforikus megközelítés) az óskori művészetben és a művészet mágikus eredetű elemeiben (ismétlés és összefoglalás)	2	XIV.		2
XV. Művészeti ágak	2	XV.		XV.		2
XVI. Műnemek a különféle művészeti ágakban (áttekintés)	1	XVI.		XVI. Műnemek a különféle művészeti ágakban (a korábbiak finomítása)	1	2
XVII. Műfajcsoportok, műfajok a különféle művészeti ágakban (áttekintés)	1	XVII.		XVII. Műfajcsoportok, műfajok a különféle művészeti ágakban (a korábbiak finomítása)	1	2
XVIII. A film műnemei, műfajcsoportjai, műfajai (áttekintés)	0,5	XVIII.		XVIII.		0,5
XIX. Színházi műnemek, műfajcsoportok, műfajok (áttekintés)	0,5	XIX.		XIX.		0,5
XX. A görög drámai és sportjátékok	1	XX.		XX.		1
XXI. A görög színház, dráma és színészet, 1	2	XXI. A görög színház, dráma és színészet, 2 – Dionüszosz, Szophoklész és Euripidész	4	XXI.		6
XXII.		XXII. A hellenizmus és a római epigonizmus – A birodalmi eszme a hellenizmusban és római impérium idején	3	XXII.		3
XXIII.		XXIII. A római tragédia és vígjáték	1	XXIII.		1
XXIV.		XXIV. Közösségi művészeti korszakok Óskor és törzsi művészet Ókor Középkor	3	XXIV.		3
XXV. Közösségi színházi műformák a középkorban – a megidéző (digitális) jelleg a középkor színházában	1	XXV.		XXV.		1
XXVI.		XXVI. Az individuum dominanciájának kezdete: a reneszánsz	1	XXVI.		1
XXVII. Az Erzsébet-kori színház, 1 – színjátszás és dramaturgia; Shakespeare alakja	2	XXVII.		XXVII. Az Erzsébet-kori színház és Shakespeare drámái	11	13
XXVIII.		XXVIII. A barokk zene	3	XXVIII.		3
XXIX.		XXIX. A barokk prózai és zenés színház és előzményei	1	XXIX.		1
XXX.		XXX. A commedia dell'arte	2	XXX. A commedia dell'arte reformja: az individuális jellemvígjáték	6	8
XXXI.		XXXI. A közösségi és az individuális magasművészet végleges kettéválása a 18–19. században	1	XXXI.		1
XXXII. A bécsi klasszika zenéje – bevezetés és műismeret	2	XXXII. A bécsi klasszika és romantika zenéje	7	XXXII.		9
XXXIII.		XXXIII. A klasszicizmus színháza	2	XXXIII.		2
XXXIV. A romantika színháza – a bel canto és Verdi	5	XXXIV. A romantika színháza – Wagner és a Gesamtkunstwerk	3	XXXIV.		8

7-8. évfolyam	óra-szám	9-10. évfolyam	óra-szám	11-12. évfolyam	óra-szám	össz.
XXXV.		XXXV. A zenés színház	6	XXXV.		6
XXXVI.		XXXVI.		XXXVI. Akadémizmus, populáris és magasművészet. Az autonóm művészet	1	1
XXXVII.		XXXVII. A magasművészet két ágra bomlása a klasszicizmustól kezdve (áttekintés)	1	XXXVII.		1
XXXVIII.		XXXVIII.		XXXVIII. Populáris művészeti (kreativitási) formák a klasszicizmustól máig	5	5
XXXIX.		XXXIX. A művészet ön maga iránti érdeklődésének túlsúlya A szecesszió	1	XXXIX. A művészet ön maga iránti érdeklődésének túlsúlya: az avantgard Az avantgardizmus irányzatai A neoavantgard	2	3
XL. Valóságelvű irányzatok az egyes művészeti ágakban A felvilágosodás és klasszicizmus A nagyrealizmus A naturalizmus	2	XL. Valóságelvű irányzatok az egyes művészeti ágakban Az impresszionizmus A konstruktivizmus A Bauhaus A pop art A szuperrealizmus	2	XL.		4
XLI. Teljességelvű irányzatok az egyes művészeti ágakban A romantika A szimbolizmus A sci-fi	2	XLI. Teljességelvű irányzatok az egyes művészeti ágakban A szürrealizmus Kompjuter művészet	2	XLI.		4
XLII. A naturalizmus színháza A verista opera és Puccini	4	XLII. A naturalizmus és a szimbolizmus színháza	3	XLII.		7
XLIII.		XLIII. Naturalizmus és színpadi realizmus Csehov	3	XLIII. Naturalizmus és realizmus Sztanyiszlavszkij – <i>A színész munkája</i>	7	10
XLIV. Az idő és a tér az egyes művészeti ágakban, 1 A zene – az időbeli építészet Az építészet – a megfagyott zene A tér és az idő az álló és mozgóképen Az irodalom – a tér és az idő virtualitásának szabadsága	2	XLIV. Az idő és a tér az egyes művészeti ágakban, 2 A film – a tér és az idő kreatív szabadsága A színház – a cselekvés szabadsága	1	XLIV. Az idő és a tér az egyes művészeti ágakban, 3	5	8
XLV.		XLV. Az ősi, a keleti és a nyugati kultúra ember-, valóság- és művészetszemlélete	4	XLV.		4
XLVI. A keleti színház, 1 – A japán színház	1	XLVI.		XLVI. A keleti színház általános jellemzői	4	5
XLVII.		XLVII. Technika, technológia, tudomány, művészet a 20. század előtt	2	XLVII. Technika, technológia, tudomány, művészet a 20. században	3	5
XLVIII. Vizuális illúzió, 1	2	XLVIII. Vizuális illúzió, 2 A mozgókép technikai előzményei	1	XLVIII.		3
XLIX. A film valóságossága és virtualitása	2	XLIX.		XLIX.		2
L. A film kompozíciója, 1	1	L. A film kompozíciója, 2	3	L. A film kompozíciója, 3	3	7
LI.		LI. Az idő a filmen, 1 – A montázs	3	LI. Az idő a filmen, 2	3	6
LII.		LII. A tér a filmen, 1	2	LII. A tér a filmen, 2	3	5
LIII. A film hősei és szereplői	1	LIII.		LIII.		1
LIV. A színpadi kompozíció és a hatás, 1	2	LIV.		LIV. A színpadi kompozíció és a hatás, 2	6	8
LIV. A színház tér- és időkezelése, 1	2	LIV. A színház tér- és időkezelése (2) az egyes dramaturgiai rendszerekben	5	LIV. A színház tér- és időkezelése, 3	4	11
LVI.		LVI. A színpadi alak	4	LVI.		4
LVII.		LVII. Film és színház, 1	2	LVII. Film és színház, 2	1	3
LVIII. A filmburleszk. Chaplin, Buster Keaton	2	LVIII.		LVIII.		2
LIX. A monumentális némafilm, 1 (Európa, Amerika)	1	LIX. A monumentális némafilm, 2 (német, szovjet)	2	LIX.		3
LX. A gépmember a filmen, 1 (expresszionizmus)	1	LX.		LX. A gépmember a filmen, 2 (expresszionizmus és szürrealiz-	3	4

7–8. évfolyam	óra-szám	9–10. évfolyam	óra-szám	11–12. évfolyam	óra-szám	össz.
				mus)		
LXI.		LXI.		LXI. A gépember a színházban	3	3
LXII.		LXII.		LXII. A szürrealizmus a filmen Buñuel	2	2
LXIII.		LXIII.		LXIII. A szürrealizmus a színházban García Lorca	1	1
LXIV. A szórakoztató színház	1	LXIV.		LXIV.		1
LXV. A szórakoztató film	1	LXV.		LXV.		1
LXVI.		LXVI. A film realista irányzatai, 1 (francia, olasz, lengyel)	5	LXVI. A film realista irányzatai, 2 (skandináv, japán, francia új hullám, amerikai)	8	13
LXVII.		LXVII.		LXVII. A csalódottság filmművésze (A csehszlovák groteszk; Antonioni, Pasolini, Fassbinder, Wenders, Jarmusch)	5	5
LXVIII.		LXVIII.		LXVIII. A gesztikus színház (Artaud, Brecht, Grotowski)	3	3
LXIX.		LXIX.		LXIX. A figuraalkotás módszereinek története	5	5
LXX.		LXX.		LXX. Az 1945 utáni világszínház irányzatai és alkotói	3	3
LXXI.		LXXI.		LXXI. A mai magyar színház törekvései	3	3
LXXII.		LXXII. Az 1960 utáni magyar film és alkotói, 1	2	LXXII. Az 1960 utáni magyar film és alkotói, 2	3	5
LXXIII.		LXXIII.		LXXIII. Kreativitás és harmónia Harmónia és diszharmonia A dinoszozsi és az apollóni (Nietzsche) Arányosság és adekváció (megfelelés, érvényesség, hitelesség) A harmónia megbomlásának cselekvésre készítő feszültsége. Az energia és a reflexió A hérosz (Nietzsche) A mesterember (Sztanyiszlavszkij) A virtuális cselekvés: a színész	4	4
LXXIV. Az alkotó küzdelme az anyaggal A téma A mű anyaga A mű anyagának energiája Az anyag artikulálása – a struktúra A tartalom A forma Az ábrázolás jellege A fikció A dokumentum A szerkezet	3	LXXIV. Az alkotó küzdelme az anyaggal Utánzás, „imitáció” (analogonitás) az egyes művészeti ágakban Utalás, jelzés (digitalitás) az egyes művészeti ágakban A tartalom és a forma adekvációja Az ismétlés, a szekvencia és a variáció mint formálási eszköz A színház terapeútikus és esztétikai összetevői A virtuális átélés és az önismeret A feszültségek „kijátszása” – a katarzis Formálás és tárgyiasítás (objektíválás) A színdarabok színházi elemzése	9	LXXIV. Az alkotó küzdelme az anyaggal Élmény és mű Teljesség és fegyelem Széchenyi és Kossuth Petőfi és Arany Dosztojevszkij és Tolsztoj Ady, József Attila és Babits A belső és a külső forma	4	16
LXXV.		LXXV. A kollektív és az egyedi befogadó, 1	2	LXXV. A kollektív és az egyedi befogadó, 2	3	5
LXXVI.		LXXVI. A körülmények, a közönség és a művész (színész) viszonya a történelem folyamán – koronként (összefoglalás)	2	LXXVI.		2
LXXVII.		LXXVII.		LXXVII. A populáris és a magasművészet párhuzamossága és kölcsönhatása a művészetek története folyamán (koronkénti áttekintés)	1	1
LXXVIII.		LXXVIII.		LXXVIII. A nyugati individualisztikus kultúra és művészet útja – a magasművészetben az individuum a kollektívum fölé	2	2

7–8. évfolyam	óra-szám	9–10. évfolyam	óra-szám	11–12. évfolyam	óra-szám	össz.
				kerekedik (koronkénti áttekintés)		
LXXIX.		LXXIX.		LXXIX. A művészettörténet – mint a közönség és a művek kapcsolatának folyamattörténete (koronkénti áttekintés)	2	2
LXXX.		LXXX.		LXXX. A műalkotás gondolati, morális és esztétikai hatása	6	6
Előírt órák	56	Előírt órák	89	Előírt órák	125	269
Javasolt témakörök	13	Javasolt témakörök	39	Javasolt témakörök	33	85
Szabadon felhasználható órák	5	Szabadon felhasználható órák	20	Szabadon felhasználható órák	27	53
Óraszám összesen	74	Óraszám összesen	148	Óraszám összesen	185	407

2. Egységes, 16 éves, integrált általános humán és egyben művészetoktatási struktúra

Az alábbiakban egy 16 éves, **többfunkciós**, több iskolafajtát összekapcsoló, **egységes** művészeti (színházi és filmművészeti) szakmai képzés modelljét szemléltetjük, a be- és kilépési pontokkal, valamint az iskolatípusok kapcsolódási pontjaival. A tanulmányok 6 éves korban előképzéssel kezdődnek, és 22 éves korban művészeti diplomával végződhetnek. Minden fordulóponton **lehetőség van a ki- és belépésre**. A belépés lehetősége természetesen függ az adottságoktól (tehetségtől). E tekintetben a kockázat a legrosszabb esetben is legfőljebb annyi, hogy a jelentkező nem kerül be a szakmai képzésbe. A kilépéssel kapcsolatban fölmerülhet, hogy nem vesztegette-e fölöslegesen a diák addig az idejét egy meglehetősen speciális előképzéssel. Erre az a válasz, hogy mivel a tanulmányok középpontjában 16 éven keresztül, végig hangsúlyosan a **szocializáció, a kreativitás, a szemléletformálás**, tehát a beilleszkedést elősegítő **általános készség- és ismeretanyag** áll és ez egészül ki (konkrét választások és döntések nyomán) a szorosabban vett szakmai képzés anyagával (vö. 3. és 4. oszlop), némi veszteség csak azt éri, aki **gyökeresen** más irányba fordul (bár az általános műveltsége és látókörének tágassága még az ő boldogulását is hatékonyan elősegíti).

A tervezetben szereplő iskolatípusok: általános vagy középiskola (1–4–6. évfolyam) – középiskola (általános és speciális tagozata), illetve művészeti szakközépiskola (6–8–12. évfolyam) – alapfokú művészetoktatási intézmény 1–2. (előképző), 3–8. (alapfokú évfolyamok), I–IV / 9–12. (továbbképző évfolyamok) – *Az utóbbi iskolatípusba egyébként bármilyen idős korban be lehet lépni.*

A fordulópontokon a kimeneti lehetőségeket a táblázat 6. oszlopa tartalmazza.

☺ – művészeti irányú továbblépés 📖 – nem művészi, de humán értelmiségi irányú továbblépés ⚙️ – egyéb, általános jellegű továbblépés					
életkor, évfolyam	helyszín, intézménytípus	az általános fejlesztés legfőbb irányai (szocializáció)	az általánoshoz kapcsolódó szakmai fejlesztés főbb formái	a fejlesztés eredménye a nem szakirányba továbblépők számára is	a továbblépés lehetséges útjai
6 – 10 év 1 – 4. évfolyam	általános iskola	<ul style="list-style-type: none"> koncentráció pontoság reprodukálás mozgáskoordináció tempó- és ritmusérzék igényes beszéd együttműködési készségek fantáziafejlesztés szóban és írásban játékos ismeretszerzés 	<ul style="list-style-type: none"> szoktatás asszociációs játékok szerepjátékok, bábjáték anyagformálás (papír, gyurma stb.) rajzolás, festés közös éneklés és játék formációs mozgások zenére (tánc) 	<ul style="list-style-type: none"> koordinált mozgás eredményes szocializáció felszabadult kommunikációs és beszéd-készség színes reprodukív fantázia 	☺ általános iskola vagy közpiskola (ált. tagozat) ☺ alapfokú művészetoktatási intézmény 📖 általános iskola vagy középiskola (ált. tagozat) ⚙️ általános iskola vagy középiskola (ált. tagozat)
10 – 12 év 5 – 6. évfolyam	általános iskola vagy középiskola alapfokú művészetoktatási intézmény (előképző, illetve alapfok)	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> kitartás határozottság megbízható memória a tapasztalatok feldolgozásának készsége tudatos ismeretszerzés gyakorlott beszéd- és íráskészség a fogalmi gondolkodás kezdetei motívum-felismerés 	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> dramatikus játékok maszk- és bábkészítés zenés dramatikus játékok fantáziajátékok zenére fényképezés makettkészítés 	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> koordinált komplex cselekvés biztos fellépés koordinált interakciók az alkotó fantázia kezdetei 	☺ általános iskola vagy középiskola (művészeti tagozat) ☺ alapfokú művészetoktatási intézmény 📖 általános iskola vagy középiskola (művészeti tagozat) 📖 általános iskola vagy középiskola (ált. tagozat) ⚙️ általános iskola

<p style="text-align: center;">☺ – művészeti irányú továbblépés ☞ – nem művészi, de humán értelmiségi irányú továbblépés ☯ – egyéb, általános jellegű továbblépés</p>					
életkor, évfolyam	helyszín, intézménytípus	az általános fejlesztés legfőbb irányai (szocializáció)	az általánoshoz kapcsolódó szakmai fejlesztés főbb formái	a fejlesztés eredménye a nem szakirányba továbblépők számára is	a továbblépés lehetséges útjai
					vagy középiskola (ált. tagozat)
12 – 18 év 7 – 12. évfolyam	általános iskola vagy középiskola	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> koordinált mozgás koordinált akarat önellenőrzés, önfegyelem alkotó jellegű együttműködési készségek konfliktusmegoldás önálló memória-fejlesztési módszerek kreatív reprodukálás lényeglátás jelentés és tartalom felismerése és alkotása motívumalkotás kompozíciós készségek fejlett alkotó fantázia cselekvésben, szóban és írásban egyéni világszemlélet, kiterjedt ismeretek elmélyült tárgyi tudás 	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> improvizáció formált, kreatív, komplex játékok és kísérletek prózai színjátszás zenés-táncos színjátszás díszlet- és kellékkészítés kamerakezelés, filmek készítése közös éneklés, zenélés művek gördülékeny elemzése humán-informatikai, rendszerszervezési és egyéb interaktív gyakorlatok (a Jefferson-program keretében) 	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> a konstruktív beilleszkedés igénye és készségei jelentős életerő és életkedv kommunikációs biztonságérzet fantáziagazdag problémamegoldás kudarctűrés sokoldalú érdeklődés perspektívaérzés alkotói öröm 	☺ Színművészeti Főiskola ☺ OKJ-szakvizsga ☺ elhelyezkedés (színháznál, tévéstudiónál stb.) ☺ alapfokú művészetoktatási intézmény (továbbképző) ☞ tudományegyetemek és főiskolák ☯ közép fokú végzettséget igénylő humán munkakör
18 – 22 év alapfokú művészet- oktatási intézményben I – IV. illetve 9–12. (továbbképző) évfolyam	alapfokú művészetoktatási intézmény	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> kialakult világkép, kiemelkedő tárgyi tudás művészi mozgás és beszéd, alkotó képi látás fejlett művészi kifejező-készség automatikus önellenőrzés magas művészetetiekai követelmények 	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> teljes mű magas szintű alkotása művek magas szintű elemzése 	Az előbbieken kívül <ul style="list-style-type: none"> alkotókedv és alkotóképesség sikerképesség 	☺ Színművészeti Főiskola ☺ OKJ-szakvizsga ☺ elhelyezkedés színháznál, tévéstudiónál stb. ☞ tudományegyetemek és főiskolák ☯ közép fokú végzettséget igénylő humán munkakör

Három lehetséges példa

Aba – anyja leszázalékolt konyhai dolgozó; nevelőapja közrendőr (édesapja 1994-ben Ausztriába ment dolgozni, majd kiskereskedő lett; 1996-ban elvált)

- 1998 (6–8 éves)** Általános iskolába iratkozik. A tanító néni figyel a gyerekekre: föltűnik neki, hogy Abának színes a fantáziája és szeret szerepelni. Verseket mond kisebb iskola ünnepélyeken.
- 2000 (8–10 éves)** A tanító néni javasolja, hogy iratkozzon be egy művészeti alapiskola 1. előképző évfolyamára, színházi szakra. Szeret ide járni, megállja a helyét. Rendszeresen, egyesületben úszik. Az iskolában angol nyelvtanfolyamra jár.
- 2002 (10–12 éves)** Egy 8 évfolyamos középiskola általános tagozatára iratkozik be. Nem tudja még, hogy milyen pályát válasszon, de a humán tárgyak jobban érdeklik. Továbbra is jár a művészeti alapiskolába. Szeret színpadon lenni. Elhatározza, hogy színész lesz. Az osztályfőnöke bízik benne, de arra buzdítja, hogy a színház mellett az általános tanulmányait se hanyagolja el. Folytatja az úszást, de nem akar versenysportoló lenni. Az iskolában angolt tanul.
- 2004 (12–16 éves)** Osztályfőnöke tanácsára átiratkozik ugyanannak a középiskolának a színházi tagozatára. Párhuzamosan folytatja tanulmányait a művészeti alapiskolában is. Főszerepet kap. Végleg a színészet mellett dönt. Szülei nem ambicionálják különösebben a színészi pályát, tartanak is tőle, de végső fokon hagyják, hogy a belátása szerint cselekedjen, és ebben támogatják is. 13 éves korában megnem megbukik fizikából. Az osztályfőnöke (egyben színháztanára) ösztökélésére és a fizikatanár segítségével javít tanul-

- mányi eredményein a reál tárgyakban. Folytatja az úszást. Az angolt iskolai tantárgyként tanulja.
- 2008 (16–18 éves)** Tanulmányi eredménye stabilizálódott: a reál tantárgyakból 2 és 4 között ingadozik, a humán tárgyakból 4–5 körül. A színházi tárgyakban kiemelkedő. 16 éves korában abbahagyja az úszást, és nyelvvizsgát tesz. A művészeti alapiskolába már csak vendégszerepelni jár vissza (egy kisebb produkciót rendez is). Az általános tanulmányi eredményén javítania kell. Figyelmét a barátnője is elvonja. Néhány színházi kudarc éri, meginog a pályaválasztásában. Tanárai és csodált színháztanára segítik, hogy kikecmeregjen a válságból.
- 2010 (18–22 éves)** Emelt szintű, *jó* minősítésű érettségit tesz. Fakultatív tárgyként színházból érettségizik. A barátnőjével együtt a Színművészeti Főiskola színész szakára jelentkezik. Öt felveszik.
- 2014 (22 éves)** Színészdiplomát kap.

Zita – anyja korábban adminisztrátor, jelenleg nevelőapjával együtt kisvállalkozó (édesapja taxis, 1997-ben váltak el)

- 1998 (6–10 éves)** Általános iskolába iratkozik. A tanító néni figyel a gyerekekre: föltűnik neki, hogy Zita jól mozog és színes a fantáziája, időnként külön szorgalmi feladatokkal bízza meg és javasolja, hogy iratkozzon be egy művészeti alapiskola 1. előképző évfolyamára, balett szakra. Magán nyelvtanárnál németül és angolul tanul.
- 2002 (10–12 éves)** Egy 8 évfolyamos középiskola művészeti tagozatára, zenés színházi szakra iratkozik be. Továbbra is jár a művészeti alapiskolába. Szeret táncolni és színpadon lenni. Anyja nagy jövőt szán neki a színpadon. Az osztályfőnöke óvja ugyan őket a túlzott reményektől, de látja, hogy Zitának fontos a tánc és a szereplés, ezért arra buzdítja, hogy a színház mellett az általános tanulmányait se hanyagolja el. A nyelvet most már az iskolában tanulja.
- 2004 (12–16 éves)** Folytatja tanulmányait a középiskola színházi tagozatán. Párhuzamosan a művészeti alapiskolába is jár. A középiskolában részt vesz az iskolaújság szerkesztésében. A tanulmányi eredményei egyre jobbak.
- 2008 (16–18 éves)** Tanulmányi eredménye jó, bár inkább a humán tantárgyakból jeleskedik és figyelmét valamelyest elvonja a barátjával való időnként viharos érzelmi viszonya. Mivel az újságírás jobban vonzza, az írás és az élet is egyre több időt kíván tőle, lemond művészi álmairól, és átiratkozik ugyanannak a középiskolának az általános tagozatára. Az iskolaújság szerkesztője lesz. Diákigazgatóvá választják. A művészeti alapiskolába továbbra is jár (a színházi szakról kimarad, a táncot már inkább csak a testmozgás kedvéért folytatja). Novellákat és színdarabokat kezd írni. Közös előadást rendez művészeti és középiskolai társaival.
- 2010 (18–22 éves)** Emelt szintű, *jeles* minősítésű érettségit tesz. Fakultatív tárgyként színházból és táncból is érettségizik. A bölcsészkar kommunikáció szakára jelentkezik, ahová második nekifutásra fel is veszik.
- 2014 (22 éves)** Diplomát kap, és rögtön egy magazinnál újságíró-gyakornoki állást is.

Marietta – anyja önkormányzati tisztviselő, apja kisvállalkozó

- 1998 (6–12 éves)** Általános iskolában és egyidejűleg egy művészeti alapiskola 1. előképző évfolyamán, színházi szakon kezdi meg tanulmányait, ahol a két éves előképző után elkezd az alapfok évfolyamait.
- 2004 (12–16 éves)** Egy 6 évfolyamos középiskola művészeti tagozatára, zenés színházi szakra iratkozik be. Továbbra is jár a művészeti alapiskolába. Szeret színpadon lenni.
- 2008 (16–18 éves)** Tanulmányi eredménye kielégítő, bár inkább a humán tantárgyakból jeleskedik, és figyelmét valamelyest elvonja az intenzív érdeklődés a fiúk iránt. A tanulmányi eredménye romlani kezd, a színházi tanulmányokban viszont egyre sikeresebb. Sok minden iránt érdeklődik, zenél, verseket ír, rajzol, de fegyelmezetlen, szétszórt, ezért a tanulmányi eredményein nem látszanak meg képességei és sokoldalú tájékozottsága. Az érettségi évében megbukik matematikából, ezért csak később érettségizhet.
- 2010 (18–22 éves)** Dolgozni kezd, de folytatja tanulmányait a művészeti iskola 1. továbbképző évfolyamán, miközben egy színvonalas alternatív színházi társulat munkájában is részt vesz. Pótérettségit tesz, *közepes* eredményen. Egy filmben jelentős szerepet kap.
- 2014 (22 éves)** A művészeti iskola 4 továbbképző évfolyamának elvégzése, 12 év művészeti alapiskolai tanulmányok után és a színházi működés meg a filmszerep sikereivel a háta mögött színész-szakmai vizsgát tesz, amely alapján azonnal szerződteti a kaposvári színház, egyelőre kisebb szerepekre.

Garabonciás

A Garabonciás Művészetpedagógiai Műhely komplex művészeti tanterve

A tanterv az 1.-10. évfolyam Művészet műveltségi terület *teljes lefedésére* készült, ezen felül tartalmaz tárgyszerű és módszerbeli lehetőségeket a Magyar nyelv és irodalom, az Ember és társadalom, az Életvitel (gyakorlati ismeretek) részterületeire.

A tanterv építkezése folyamatos, a NAT követelményszintjein történő belépésnél a NAT követelményeken túlmutató anyag vonatkozásában felzárkózást biztosít.

A tanterv időkeret számai tanszakaszonként:

Tanszakasz	1.-4.	5.-6.	7.-8.	9.-10.	osztály
Teljes időkeret	3052	1665	1850	2035	óra
Tantervi óraszám	444	258	258	258	óra
Százalékos arány	14.6	15.5	15.5	15.5	%

A tanterv óraszámai évfolyamonként és hetenként:

Évfolyam	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Évi óraszám	111	111	111	111	129	129	129	129	129	129
Heti óraszám	3	3	3	3	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5

A tanterv megjelöli az elsődlegesen elhagyható részeket, ugyanakkor variánsok végigkövetését kínálja. Mindez támpontokat ad a differenciálásra. A NAT közös követelményeiből a Hon- és népismeret, a Kapcsolódás Európához és a nagyvilághoz területeket kezeli hangsúlyosan.

A tanulók képességeit tekintve nem elit-tanterv, tartalmában azonban igényesnek mondható.

A tanterv jellemzői

A tanterv alapgondolatának elemei:

- a) a művészet alkotva tanítása,
- b) a művészet komplex megismertetése és
- c) művelődéstörténeti korokra összpontosítása,

énekben, zenében, táncban, képzőművészetben, valamennyi területnek a drámajáték módszerével történő összefogásával. A tanterv a műveltségi terület valamennyi részterületét feldolgozza.

A tanterv *szemeszterenkénti témakörökből* építkezik. E témakörök az 1-2. osztályokban a zene, a mozgás és a vizuális kultúra anyanyelvére, a népművészetre épülnek.

A harmadik év első szemesztere az ókori görög kultúrát idézi, majd a magyar ill. európai művelődéstörténet kronológiáját követi. A 8. év végére a XX. századba jut el.

A 9. osztályban lehetőség nyílik a legjobban megkedvelt kor (korok) utánjátszására a megismerés spiráljának magasabb menetében bővítve az ismeretek és élmények körét. A 10. osztály századunk művelődéstörténetét tanulmányozza, sajátos drámapedagógiai keretben egy szuperprogram megszervezésének ürügyén.

A féléves témák egy-egy művelődéstörténeti esemény eljátszásával, tapasztalásával, egyben összefoglalásával zárulnak (lehet ez egyetlen „játéknapp”, de tagolódhat több, egymást követő óracsoportra).

Az eseményjáték pontos forgatókönyvét a tanulók nem ismerik, ez a játékvezető(k) ösztönzésére zajló drámajáték rögtönzés. Az eseményjáték tartalmi elemeit – dalokat, zenét, táncot, játékot, a vizuális környezetet, a tárgyi világot – a félév elejétől számított „felkészítő szakasz” alkotja meg.

Néhány (féléves) téma: Népi majális, Ünnepek Delphoiban, Lovagi torna, Shakespeare és a Globe, Eszterházi vigasságok, Szalon a századfordulón.

A nem kifejezetten néprajzi jellegű témakörökben is gyakran feltűnik a néphagyomány (népszokás, néptánc, népi díszítő művészet), mint pl. a Végvárak, vagy a Kuruc história című eseményjáték során, de „szem előtt van” minden témakörben.

Az eseményjátékok alapvetően a tanulócsoporthoz *belső programját* jelentik, tehát *nem közönség elé szántak*, de némelyikük „közkívánatra”, a gyerekek egyetértésével érdeklődők előtt újrajátszhatók.

Tantervünk megtalálja a művelődéstörténeti közelítésének megfelelő ének-zenei, vizuális művészeti forrásokat, módszermotívumokat, helyenként azonban a zenepedagógia, a képzőművészeti oktatás hagyományos megoldásaival is él.

A tanterv művelődéstörténeti korokhoz rendeli a bábjátékot, a tárgyi és közösségi (akár sport-) játékokat.

Minden szemeszterre jut történelmi társastánc (ezt tantervünk további értékének tekintjük), a művészeti stílusokat belső terek, korabeli viseletek, használati tárgyak gyakorlati megvalósításában, kismesterségek megismerésében, gyakorlásában is végigkísérjük.

A tanterv „szorgalmi feladatként” tartalmazza a tánc és dráma terület 9.-10. osztályos anyagát, mely differenciálási lehetőségnek is tekinthető.

A tanterv figyelmet szentel a múzeumi kultúrára, igényt formálva a múzeumpedagógia gyakorlati alkalmazására.

A mozgóképkultúra követelményeinek teljesítésére a különböző műfajú mozgókép anyagok *tartalmukban* közelítenek a tanterv gondolati köréhez.

A tanterv az előírt tantervi minősítés mellett a tevékeny részvétel elismerésének és elfogadásának elvét követi.

Feltételek

A tanterv felkészült ének-zene-, valamint rajz-szakos pedagógust, gyakorlattal rendelkező drámatanárt, alapképzettséggel, illetve gyakorlattal rendelkező (óraadó vagy testületbeli) táncost tételez fel.

A tanterv jellegéből és újszerűségéből adódóan kizárólagosan alkalmazandó tankönyveket nem jelöl meg. A gyakrabban idézett tankönyveket is elegendő a szaktanári segédkönyvek közé sorolni. Ezekre a témák tanítási feltételeinél utalunk.

Referenciák

A tanterv gondozója, már a tanterv választásban is segítséget kínáló, a későbbiekben – egyes területeken a szakmai felkészültség átmeneti fehér foltjait és az írott szakanyag hiányát is pótolni próbáló – „referencia bázisa” a tantervet kidolgozó **Garabonciás Művészetpedagógiai Műhely**, illetve a **Garabonciás Alapítvány** és az általa működtetett történelmi gyermek együttes szakember gárdája. (Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 10.)

Felajánlják az 1998-ban „NAT-ba ugró” 7. osztályok felzárkóztatásában is.

Váradi István